

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Ὁ κανονισμός τοῦ «Πούπουλου»

ΝΑΟΥΣΑ 1912

Τρία ἄγνωστα
ντοκουμένα
ἀπό τή δράση
τοῦ «Πούπουλου»

Πληροφορίες
γιά τά σχολεῖα
τῆς Νάουσας
στά χρόνια τῆς
Τουρκοκρατίας

Φωτογραφία ἀπό τό ἡμερολόγιο τῆς Εὐξείνου Λέσχης Ναούσης 1980

*****
Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στήν ἀγάπη καί τό
ένδιαφέρον τῶν συνδρομητῶν της.

Παρακαλοῦμε νά μεριμνήσετε γιά τήν ἀνανέωση
τῆς συνδρομῆς τοῦ ἔτους 1980

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Μέ τό 9ον τεῦχος ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ— ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1979 συμπληρώνεται
ὁ πῶτος τόμος τῆς Νιάουστας
Παλαιά τεύχη μπορεῖτε νά προμηθευθεῖτε ἀπό τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου
Καραμπατάκη 1 (Γραφεῖα ΤΟΝ) τηλ. 28 150

Μόλις κυκλοφόρησε ἕνα χρήσιμο γεωργικό βιβλίο

Τί εἶναι τὰ κοκκοειδῆ (ψῶρες) καί πῶς καταπολεμοῦνται
"Ἐνα βιβλίο κατατοπιστικό ἐπιστημονικό μέ χρωματιστές εἰκόνες

Δέν πρέπει νά λείπει ἀπό κανένα ἀγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορεῖτε νά τό προμηθευθεῖτε ἀπό τὰ γραφεῖα τοῦ Ἀγροτικοῦ συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

*****

Αγαπητέ φίλε

Με ιδιαίτερη συγκίνηση και χαρά παρουσιάζουμε το σημερινό τεύχος. Σήμερα, το περιοδικό μας γιορτάζει μια επέτειο. Η «Νιάουστα» πού έχεις στα χέρια σου είναι το πρώτο τεύχος του καινούργιου τόμου. Για την συντακτική επιτροπή το σημερινό τεύχος είναι ένας σταθμός και ένα καινούργιο ξεκίνημα. Ένα ξεκίνημα πιά σταθερό. Ένα ξεκίνημα με λιγώτερα λάθη. Αυτή τη φορά με περισσότερη πίστη και αυτοπεποίθηση συνεχίζουμε τήν πορεία προς τα εμπρός. Αισιοδοξούμε ότι τα προβλήματα και τα εμπόδια πού κρύβει κάθε έκδοση επαρχιακού περιοδικού (τεχνικά, οικονομικά κ.λ.π.) θά τα υπερπηδήσουμε.

Αγαπητέ φίλε

Με την συμπλήρωση του πρώτου τόμου ή «Νιάουστα» έχει γράψει τήν δική της μικρή ιστορία και έχει δημιουργήσει το δικό της «παρελθόν». Τώρα οι ευθύνες πού επωμιζόμαστε είναι βαρύτερες. Δεν τίς φοβόμαστε όμως. Δεν είμαστε μόνοι. Κοντά μας βρίσκονται πολλοί και εκλεκτοί συνεργάτες και οι φίλοι του Συλλόγου και του περιοδικού. Κοντά μας βρίσκεσαι και σύ ό αναγνώστης.

Αγαπητέ φίλε

Αυτά για τώρα. Θά είμαστε και πάλι κοντά σας μετά τρίμηνο.

Γειά σας
Ο. Ντιν.

Υ.Γ. Με το σημερινό τεύχος διανέμεται και το εύρετήριο ύλης του πρώτου τόμου, το όποιο περιλαμβάνει δύο μέρη, το εύρετήριο των συνεργαζών και το εύρετήριο δραστηριοτήτων των Συλλόγων και των Σωματείων.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	ΔΡΑΧ. 240
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝΔΙΣΜΟΙ	» 500
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ	12

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΕΤΟΣ Δ' ΤΟΜΟΣ Β' ΤΕΥΧΟΣ 10 ΔΡΧ. 60

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Όδ. Ντινόπουλος, Έλένη Μήτσαλα, Λευκή Σαρμαρά
Χρ. Μουχέγιερ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γεώργ. Γκέσιος

Βασ. Κων)νου 32 — Τηλ. 28.646.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Μαρία Μπλιούρη
Καραμπατάκη 1 Τηλ. 28.150

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος ΔΕΗ, τηλ. 22.557

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Από το ημερολόγιο της Εύξεινου Λέσχης Ναούσης

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: «Βιβλιοτυπωτική»

Περικλής Ζέγγος και Σία
Αντ. Καμάρα 3 τηλ. 260.140 — Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Έπίκαιρα

ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ Κ.: Χρονογράφημα (Πάρε και σύ ένα
λαχείο» 5

Ίστορικά

ΒΑΣΣΑΜΙΔΗ ΕΜΜ.: Ό κανονισμός του «Πούπουλου» 6

ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ Χ.: Νάουσα 1912. Τρία άγνωστα ντο-
κουμέντα από τή δράση του «Πούπουλου» 9

ΠΥΡΙΝΟΥ Π.: Πληροφορίες για τά σχολεία της
Ναούσης κατά τούς τελευταίους χρόνους
της Τουρκοκρατίας 12

ΧΙΟΝΙΔΗ Γ.: Άνεκκλήρωτο τó χρέος μας στους
(Μακεδόνες) αγωνιστές του 1821 13

ΠΑΠΟΥΛΙΔΗ Κ.: Ένα Ρωσικό βιβλίο για τόν Ι
Καποδίστρια 14

ΔΟΥΔΟΥ Γ.: Λόγος περί του "Αθω 15

ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Ημερολόγιο των κυριότερων
γεγονότων της επανάστασης των Ναου-
σαίων τó 1822 22

ΚΟΥΤΣΙΟΠΟΥΛΟΥ Κ.: Η θέση των Τριών Ίεραρ-
χών στα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα
και θεσμούς της εποχής των 25

Έπιστημονικά - Κοινωνικά - Έρευνες

ΓΟΥΣΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤ.: Τó πρόβλημα των 8 δια-
κατομμυρίων ανθρώπων του έτους 2010 16

ΠΡΟΥΣΑΛΗ ΣΤ.: Τó μυστήριο του χρόνου 19

ΚΕΦΑΛΑ - ΜΙΝΤΣΗ Μ.: Πόσοι έχουν διδαχτεί
τήν τέχνη της διαλογικής συζήτησης 29

ΛΑΖΑΡΟΥ Α.: Ίστορικά καλλιέργειας πατάτας και
καλαμποκιού 31

Λαογραφικά

ΣΠΑΡΤΣΗ Ν.: Τότι κι τώρα «Πασκαλιά» 27

Γεωπονικά

ΚΟΙΛΙΑΡΗ Γ.: Συμβολή στην ορμηγεία αποτελε-
σμάτων των χημικών αναλύσεων φύλλων 34

ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Γεωργικά θέματα

Είκαστικά

ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ Θ.: Καλλιτεχνική κίνηση 39

Ὁ Σύλλογος τῶν ἐν Ἀθήναις Ναουσαίων «Ὁ Ζαφειράκης» μᾶς ἔστειλε τὴν παρακάτω ἐπιστολή

Ἀγαπητοί μας

Μεῖς ἰδιαίτερη ὄλως προσοχή εἴδαμε στὸ τελευταῖο τεύχος σας (Ἰούλιος - Σεπτέμβριος) νὰ προβάλλεται τιμητικὰ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καὶ νὰ ἐπισημαίνονται οἱ σπουδαιότερες δραστηριότητές. Διὰ τὴν ἐνέργειά σας αὐτὴ θερμὰ εὐχαριστοῦμε.

Διὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ περιοδικοῦ σας «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» ποῦ ἀποτελεῖ ἕνα πρόσθετο πολιτιστικὸ — πληροφοριακὸ διὰ τὴν πόλιν μας στοιχεῖο εἴχαμε κατὰ τὴν ἐκδόσιν του τὴν εὐκαιρία, νὰ ἐκφράσουμε τὰ συγχαρητήριά μας, διὰ τὴν διέυρυνσιν τῆς κυκλοφορίας του.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχία τούτων διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» ὅσον καὶ γενικότερα διὰ τὴν ἱστορικὴ, τουριστικὴ καὶ πνευματικὴ τῆς ἱερᾶς πόλεως Ναούσης προβολή, ποῦ ὁ ἀξιόστ. κ. Ὁδ. Ντινόπουλος χαρακτηριστικὰ μεταξὺ ἄλλων τονίζει, πῶς γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀνωτέρω ΟΛΟΙ ΕΧΟΥΜΕ ΤΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ, ἀπόλυτα μαζί! τοῦ συμφωνοῦμε καὶ

Μετὰ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι οἱ Ναουσαῖοι τῶν Ἀθηνῶν θὰ σᾶς παρακολουθοῦν καὶ θὰ σᾶς συμπαρίσταναι ἐπ' ὠφελεία τῆς γενέτειράς των.

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος
ΓΡΗΓ. ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ

Ὁ Γ. Γραμματεὺς
ΜΗΝΑΣ ΡΩΨΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Ἀγαπητὴ Νιάουστα

Ἀπὸ καιρὸ σὲ παρακολουθῶ, ἂν καὶ μόλις πρόσφατα ἀξιόθηκα νὰ γίνω συνδρομητής, καὶ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ εὐχρινὰ ὅτι καμαρώνω σὺν Ναουσαῖοις γιὰ τὴν ὅλη σου παρουσία καὶ σὲ ἐμφάνισιν καὶ, προπάντων, σὲ περιεχόμενον.

Ἄν καὶ κάπως καθυστερημένα θέλω νὰ συγχαρῶ ὅλους ὅσους σὲ φροντίζουν, καὶ σὲ φροντίζουν, ὅπως εἶπα πρὶν πάνω, πολὺ καλά, καὶ νὰ σοῦ εὐχηθῶ, ἂν καὶ δὲ χρειάζεται, γιὰτὶ ἤδη τὴν ἔχεις, πλατιά ἀναγνώρισιν καὶ ἀνταπόκρισιν γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀγαπημένης μας Νάουσας.

Φιλικά

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΘΩΜΑΣ

Ἀγαπητὴ κ. Ντινόπουλε

Ἦνθα τὸ 80 τεύχος τοῦ ἀξιόλογοῦ περιοδικοῦ σας «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» καὶ σᾶς εὐχαριστῶ. Διαβιάσετε παρακαλῶ τὰ συγχαρητήριά μου στὴν Συλλογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ τοὺς

ἄλλους συντελεστὲς τοῦ Συλλόγου Ἀποφοίτων Ναούσης γιὰ τὴν ἔργα ἐκδόσιν του, τὴν ἐπιμελημένη ἔργασιν, τὴν καλαισθητὴ ἐμφάνισιν καὶ τὴν πλούσιαν καὶ ἐπικαιρὴν ὅλη καὶ εἰδησεογραφίαν μὲ θέματα ἱστορικὰ, λαογραφικὰ, κοινωνικὰ, λογοτεχνικὰ εἰκαστικὰ, γεωπονικὰ καὶ τόσα ἄλλα χρήσιμα γιὰ τὸν τόπο μας, τὸν λαὸν μας καὶ τὰ νιάτα μας.

Μετὰ ἀγάπην καὶ θαυμασιὸν παρακολουθῶ τὴν ἀνοδικὴν πορείαν τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ σᾶς συγχαίρω ὅλους ὀλόθερμα. Σᾶς στέλνω μὲ μισή μου πνευματικὴν προσφορά γιὰ τὸ περιοδικὸν σας.

Ἡ ἐκδόσιν τοῦ 8ου τεύχους, θὰ παρουσιασθῆι στὸ «ΛΑΟ».

Μετὰ ἐκτίμησιν

ΝΙΚΟΣ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ

Βέροια 31) 10) 79

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γρ. Πετρίδην — Βέλγιο.

Λάβαμε τὴν ἐπιταγή σας (650 δρχ.) καὶ σᾶς ἐγγράψαμε συνδρομητὴ γιὰ τὰ ἔτη 1977 - 80. Σᾶς στείλαμε τὰ τεύχη στὴ δ) νση ποῦ ἀναφέρατε στὴν ἐπιστολή σας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

α) Εὐχαριστοῦμε τὸν κ. Π. Πυρηνὸ Δ) ντὴ τῆς Δημόσιας Βιβλιοθήκης Βεροίας γιὰ τὴν προσφορά τῶν 3.000 δρχ. πρὸς τὸ περιοδικὸ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ».

β) Εὐχαριστοῦμε τὸν κ. Γ. Γκέσιον γιὰ τὴν προσφορά 1.000 δρχ. πρὸς τὸ περιοδικὸ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ».

«Πᾶρε καί σὺ ἓνα λαχεῖο»

Ὁ φίλος μας ἦρθε ἓνα ἀπόγευμα καὶ μᾶς βρῆκε φωνάζοντας καὶ χοροπηδώντας ἀπ' τὴν χαρὰ του.

— Κέρδισα!... κέρδισα!... σᾶς λέω ἐπαναλάμβανε λαχανιασμένος... κέρδισα!... φώναζε

— Τί κέρδισες; ποῦ; πῶς; πότε;.. ρωτήσαμε ὅλοι ἐκπληκτοί, στὸ λαχεῖο; στὸ ΠΡΟ-ΠΟ; πές μας τέλος πάντων.

— Στὸ λαχεῖο, ἀπαντᾷ πνιχτὰ, τὸν πρῶτο ἀριθμὸ, καὶ συνεχίζει, τὸ εἶδα στὸν ὕπνο μου. Βάλαμε ὅλοι τὰ γέλια.

«Εἶδα ὅτι θὰ κερδίσει τὸ 5 σᾶς λέω, πῆγα καὶ ἀγόρασα ὅλη τὴν σειρά. Τὴν Δευτέρα θὰ γίνω πλούσιος, θὰ δεῖτε, ὅποιος χρειάζεται λεφτὰ νὰ ῥθῆ σὲ μένα, θὰ τοῦ δώσω, θὰ ἔχω πολλὰ, θὰ τοῦ δώσω ὅσα χρειάζεται».

— Τὴν καθαρὴ Δευτέρα; ἢ τὴν Μεγάλη Δευτέρα; γιὰ ποιά Δευτέρα μίλλες; τόλμησε νὰ ρωτήσῃ κάποιος ἀπ' τὴν παρέα γελώντας εἰρωνικά. «Ὅχι, ἀπαντᾷ αὐτός, τὰ λεφτὰ τὰ χρειάζομαι αὐτὴν τὴν Δευτέρα, δὲν μπορῶ νὰ περιμένω, τὰ λαχεῖα μου εἶναι λαϊκὰ, κληρώνονται τὴν Δευτέρα».

Ὁ φίλος μας ἀγοράζει ἀπ' ὅλα τὰ λαχεῖα, περισσότερο ὅμως κινηγεῖ τὰ λαϊκὰ, εἶναι ἀνυπόμονος, δὲν μπορεῖ νὰ περιμένῃ. Ὑστερα δὲν ζητάει πολλὰ, μόνο ἓνα ἑκατομμύριο λέει.

Ἐχει πείσμα αὐτός, ἐπιμένει, θὰ πάει μπροστά, πάρα πολὺ πείσμα, θὰ κερδίσει σίγουρα, γιὰ παράλληλα μὲ τὰ λαχεῖα παίζει καὶ ΠΡΟ-ΠΟ. Σκοτωμένος μὲ τὸ ΠΡΟ-ΠΟ, ἀγοράζει στίβες τίς ἀθλητικὲς ἡφμεριδές, κάνει μὲ τίς ὠρες συνδυασμούς, παραλλαγές, γράφει—σχιζει, κουβεντιάζει, ζητάει γνώμες ἄλλων, συμπληρώνει στὸ τέλος τὸ ΠΡΟ-ΠΟ καὶ περιμένει τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ καρφωτὸς στὴν τηλεόραση μὲ ἀγωνία τὸν κ. Φουντουκίδη νὰ τοῦ ἀναγγεῖλει τὰ ἀποτελέσματα. Ἔτσι ὁ φίλος μας ξεκινάει τὴν Δευτέρα του μὲ ἀπογοήτευση, κουβέντα γύρω ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες, τοὺς διαιτητές οἱ ὁποῖοι ἦταν ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ομάδος του, ἐκνευρίζεται μὲ τοὺς παίκτες γιὰ τὸ πιθανόν νὰ πουλήσανε τὸν ἀγῶνα καὶ αὐτὸ συνεχίζεται καὶ τὴν Τρίτη. Τὴν Τετάρτη ἡσυχάζει κάπως καὶ τὴν Πέμπτη ἀρχίζει νὰ ἀγοράζει ἐλπίδες, νὰ βλέπει ὄνειρα, γιὰ

νὰ κλείσει τὴν ἐβδομάδα του μὲ κτυποκάρδι καὶ χαμόγελο αἰσιοδοξίας.

Τὰ λαχεῖα τελικὰ καὶ ἡ λέξη τύχη ἔχουνε μπεῖ κυριολεκτικὰ στὴν ζωὴ μας. Ὅλοι ζητᾶμε τύχη καὶ ὅταν λέμε τύχη ἐννοοῦμε λεφτὰ. Τὴν ψάχνουμε στὰ τυχερὰ παιχνίδια, στὰ λαχεῖα, στὸ ΠΡΟ-ΠΟ, στὸ δρόμο, στὴν πσέπη μας, παντοῦ. Λαχεῖα ὑπάρχουν πολλῶν εἰδῶν. Ἐκτός ἀπὸ τὰ λαϊκὰ ἔχουμε καὶ τὰ ἔθνικά. Ἐδῶ τὰ πράγματα διαφέρουν λίγο. Τὰ λεφτὰ εἶναι περισσότερα,

Τῆς ΚΙΚΗΣ ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ

κοπίζουν μόνο πενήντα δραχμές καὶ περιμένουμε τρώγοντας ἐλπίδα τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα, μόνο γιὰ ἓνα μῆνα γιὰ νὰ δοῦμε (ἐὰν δοῦμε) τὴν τύχη νὰ μᾶς χαμογελά. Οἱ πιθανότητες εἶναι μία πρὸς ὀγδόντα χιλιάδες περίπου (δὲν ἔρω ἀκριβῶς πόσο) καὶ κατὰ τὴν γνώμη τοῦ φίλου μας μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος πού κερδίζει δυὸ φορές καὶ τρεῖς τὸν χρόνο. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε θέβαια καὶ τοὺς λίγοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ βγαίνουν ἀπὸ τὸ τελευταῖο ψηφίο τοῦ πρῶτου ἀριθμοῦ, ἔτσι ἔχουμε ἑκατομμύρια καὶ λίγες δραχμές, βάζουμε τὰ ἑκατομμύρια στὴν Τράπεζα, κρατᾶμε τίς δραχμές, καὶ πάλι δὲν ἔχουμε καὶ πάλι τὰ βάζουμε μὲ τὴν τύχη.

Κάτι ἀκόμα πού πρέπει νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας εἶναι: Τὰ Χριστούγεννα καὶ ἡ Πρωτοχρονιά ἐρχονται μαζί μὲ λαχεῖα. Αὐτὰ θὰ δώσουν πολλὰ λεφτὰ. Τί θὰ τὰ κάνουμε; Θὰ ἀπαντήσω ἁμέσως. Ἀγοράζουμε γρήγορα - γρήγορα αὐτοκίνητα, οἰκόπεδα, σπιτία, ἀκίνητα, κάνουμε ταξίδια κ.ἄ. Ἐκεῖνο βασικὰ πού προέχει εἶναι ὅτι μᾶς παίρνει ὁ τύπος, ἀποκτᾶμε ἓνα τίτλο κυρίου (ἐνὸς κυρίου καθὼς πρέπει), περπατοῦμε μὲ ψηλὰ τὸ κεφάλι. Ὅλα αὐτὰ μαζί ἀγοράζοντας ἓνα λαχεῖο. Μὴ τὸ συζητᾶτε καθόλου. Τρέξτε... ἀγοράστε λαχεῖα, πιστέψτε σ' αὐτὰ γιὰ τὴν πῶς νὰ τὸ κάνουμε... Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων... Τώρα ποῦ θὰ βρίσκουμε λεφτὰ νὰ ἀγοράζουμε τόσα λαχεῖα; Αὐτὸ θὰ τὸ σκεφθεῖτε ἐσεῖς. Ἐκεῖνο πού μπορῶ αὐτὴν τὴν στιγμή νὰ πῶ ἐγὼ εἶναι: «ΠΑΡΕ ΚΑΙ ΣΥ ΕΝΑ ΛΑΧΕΙΟ — ΤΩΡΑ ΞΕΡΕΙΣ...»

Ο κανονισμός του «Πούπουλου»

Τὸ γνωρίζω πὼς μὲ τὴ δημοσίευση τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ ἐν Νάουσῃ Λαϊκοῦ Συνδέσμου ὁ Ἅγιος Δημήτριος θὰ ξυπνήσω πολλές ἀναμνήσεις πολλῶν καὶ θὰ ἐξάψω τὴν περιέργεια ἢ τὴν φαντασία ἐπίσης πολλῶν γύρω ἀπ' αὐτὰ πού συνέδησαν στὴ Νάουσα τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.

Γιὰ πρώτη φορὰ ἀκουσα γιὰ τὸ «πούπουλο» ἀπὸ τὸν ἀειμνηστο Καθηγητὴ μου τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου Χαράλαμπο Φραγκίστα καὶ δοκίμασα ἕνα ξάφνιασμα γιατί δὲν μποροῦσα νὰ συνειδητοποιήσω τὸ περιεχόμενο τοῦ βρου, τὸ ἐτυμολογικὸ του θέσιμο.

Τὸ «πούπουλο» λοιπόν, τὸ κίνημα μιᾶς ομάδας ἀνθρώπων στὴν Νάουσα γιὰ τὴν προώθηση λαϊκῶν αἰτημάτων ἢ γιὰ τὴν προώθηση τῶν ἴδιων στὴν ἐξουσία μὲ κοινωνικολαϊκὸ πρόγραμμα, ἦταν ἕνα κίνημα λαϊκὸ, ὀργανωμένο, μὲ καταστατικὸ τυπωμένο τὸ 1908 στὸ τυπογραφεῖο τῆς «ΑΛΗΘΕΙΑΣ» στὴ Θεσ/νίκη, ἕνα κίνημα νομιμοποιημένο ἀπέναντι στὴν Τουρκικὴ ἐξουσία.

Ἡ λέξη «πούπουλο» δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὰ... φτερά τῶν πουλιῶν, ἀλλὰ μὲ τὸν λατινικὸ βρο populus. λαός, πού πέρασε σ' ἕλες τὲς Λατινογενεῖς γλώσσες.

Ὁ Εὐστάθιος Στουγιαννάκης ἀπ' ὅ,τι γνωρίζω ἔχει ἐρευνήσει τὴν περίοδο αὐτὴ ἱστορικὰ καὶ τὴν κατέγραψε. Δὲν περιελήφθη ἔτι τὸ κομμάτι αὐτὸ στὴν ἱστορία τοῦ Στουγιαννάκη καὶ εἶναι ἀγνωστο ἂν ἔχει περιιωθεῖ τὸ χειρόγραφο μετὰ τὸν ἀδόκητο θάνατο τοῦ Λυκειάρχῃ Δημητρίου Στουγιαννάκη, γιὸς τοῦ ἱστορικοῦ μας Εὐστάθιου Στουγιαννάκη.

Στοιχεῖα γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἔχει, ἀπ' ὅ,τι ἐπίσης γνωρίζω, ὁ γιὰς τοῦ προέδρου τοῦ «πούπουλο» Χατζηκωνσταντίνου Μαλούση κ. Ἀλέξανδρος Χατζημαλούσης. Παρ' ὅ,τι δὲν εἶμαι πεπεισμένος γιὰ τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν καταγραφῶν, τὰ στοιχεῖα φαντάζομαι νὰ εἶναι πο-

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ

ΕΝ ΝΑΟΥΣῃ ΛΑΪΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Ὁ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ,,

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ:

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «ΑΛΗΘΕΙΑΣ»

1908

Τοῦ Γυμνασιάρχῃ
κ. Ἑμμ. Βαλαμίδῃ

λύτιμα καὶ θὰ πρέπει τὸ συνταμίωτο νὰ δοθοῦν στὴν δημοσιότητα.

Ἄν ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ πόλη τῆς Ναούσης ἦταν ἡ πιὸ προωθημένη στὸ βιομηχανικὸ τομέα, ἀλλὰ καὶ τὸν γεωργικὸ σ' ὀλόκληρη τὴ Βαλκανικὴ, ἢ κοινωνικὴ δομὴ τῆς ἦταν δεκτικὴ δραστηριοτήτων καὶ ἀνατα-

ραχῶν γιὰ τὴ διεκδίκηση δικαιωμάτων, κατὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πρότυπα καὶ τὸ γεωργο - ἐργατικὸ δυναμικὸ ἱκανὸ ὄχι μόνον νὰ διαδραματίσει ἐνεργὸ ρόλο στὴν ζωὴ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσει ἀνοήγητα γιὰ ἐξισορρόπηση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς φορεῖς ἐργοδοσίας καὶ τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Παραδίδοντας τὸν Κανονισμό τοῦ «πούπουλο» στὴ δημοσιότητα, ἐλπίζω ὅτι ἡ δημοσίευσή του θὰ ἀποτελέσει ἀφορμὴ γιὰ παραπέρα δουλειὰ

πάνω στὴν ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ περιόδο τῆς ἱστορίας τῆς Ναούσης.

**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΝΑΟΥΣΗ
ΛΑΪΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
«Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ»**

ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ συνταγματικοῦ "Ανακτος ἡμῶν Σουλτάν Ἀβδουλ Χαμίτ Χάν τοῦ Β' καὶ τῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ συνέστη ἐν Ναούσῃ σήμερον τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1908 σωματεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Λαϊκὸς Σύνδεσμος «Ὁ Ἅγιος Δημήτριος»·

ΑΡΘΡΟΝ 1.

Σκοπὸς τοῦ Σωματείου εἶνε ὁ ἑξής:

Α'. Ἡ ὑπεράσπισις τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους διὰ παντὸς νομίμου μέσου.

Β'. Ἡ ἠθικὴ, θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ μόρφωσις καὶ διάπλασις τοῦ λαοῦ διὰ δημοσίων διαλέξεων, ἀναγνώσεως βιβλίων, περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων.

Γ'. Ἡ ὑπεράσπισις καὶ προστασία τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῆς κατὰ παντὸς ἀδικήματος.

Δ'. Ἡ θελίωσις τῆς γεωργικῆς τάξεως διὰ τῆς παροχῆς καταλλήλων γεωργικῶν γνώσεων καὶ γεωργικῶν ἐργαλείων.

Ε'. Ἡ προφύλαξις τῶν κτημάτων ἀπὸ πάσης βλάβης καὶ ζημίας.

ΣΤ'. Ἡ δικαία κατανομή τοῦ ὕδατος πρὸς ἀρθεύσειν τῶν γαιῶν.

Ζ'. Ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἐφικτὴ διάδοσις τῶν προϊόντων τῆς γεωργίας πρὸς τὸ συμφέρον τῶν παραγωγῶν.

Η'. Ἡ ἴδρυσις μουσικῆς καὶ ὑποστήριξις τῆς γυμναστικῆς καὶ ὕδρευσις διδασκαστικῆς.

Θ'. Ἡ ἀκριβὴς διατήρησις τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων.

ΑΡΘΡΟΝ 2.

Πᾶς Ἑλλήν Χριστιανὸς ὀρθόδο-

ξος ἀποδεχόμενος τὸν σκοπὸ τοῦ Σωματείου δύναται νὰ γείνη μέλος αὐτοῦ τῇ ἐγκρίσει τῆς πλειοψηφίας τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 3.

Ἐκαστὸν μέλος τοῦ σωματείου ὀφείλει νὰ προσπληρώνη μηνιαίαν συνδρομὴν ἕνός γροσίου.

ΑΡΘΡΟΝ 4.

Πάντα τὰ μέλη τοῦ σωματείου ἔχουσι δικαίωμα ψήφου.

ΑΡΘΡΟΝ 5.

Ἄρωγὰ μέλη τοῦ σωματείου καλοῦνται οἱ ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ συμπληρώνοντες 10 γροσία.

ΑΡΘΡΟΝ 6.

Πᾶς ὅστις εἴτε ἠθικῶς συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ σωματείου, εἴτε εἰργάσθη ἢ ἐργάζεται πρὸς εὐδωσίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀνακηρύσσεται ἐπίτιμον μέλος τοῦ σωματείου.

ΑΡΘΡΟΝ 7.

Οὐδενὶ τῶν μελῶν ἐπιτρέπεται ν' ἀπουσιάσῃ κατὰ τὰς γενικὰς συνεδριάσεις καὶ δημοσίας διαλέξεις τοῦ συνδέσμου ἄνευ δεδικαιολογημένης αἰτίας.

ΑΡΘΡΟΝ 8.

Οὐδενὶ τῶν μελῶν ἐπιτρέπεται ν' ἀρνήται τὴν ἐκτέλεσιν ἀνατιθεμένης αὐτῷ ἐργασίας σκοπούτης τὴν εὐδωσίαν τοῦ συνδέσμου.

ΑΡΘΡΟΝ 9.

Τὸ σωματεῖον διοικεῖται ὑπὸ δεκατετραμελοῦς συμβουλίου ἐκλεγομένου ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀποτελούμενου ἐκ προέδρου, ἀντιπροέδρου, ταμίου, γραμματέως καὶ 10 συμβούλων.

ΑΡΘΡΟΝ 10.

Ὁ πρόεδρος ἐκπροσωπεῖ τὸ σωματεῖον, ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ, συγκαλεῖ τὰ μέλη εἰς τακτικὰς ἢ ἐκτάκτους συνεδριάσεις καὶ προεδρεύει αὐτῶν, θέτει τὰ ζητήματα εἰς ψηφοφορίαν, ἀνακοινεῖ τὰς ἀποφά-

σεις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, δίδει τὸν λόγον εἰς τοὺς αἰτοῦντας ἢ ἀφαιρεῖ αὐτὸν ἀπὸ τοῦς τυχόν παρεκτρεπόμενους, αὐτὸς καὶ ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, διακόπτει ἢ διαλύει τὴν συνεδρίαν, ἐξελέγχει ὁσάκις ἤθελε κρίνει ἀναγκαῖον μετὰ τριῶν ἄλλων μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τὰ βιβλία τοῦ σωματείου, ἐντέλλεται τὰς πληρωμὰς, συνυπογράφει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα, δίδει λόγον τῶν πεπραγμένων κατὰ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπομένης περιόδου.

ΑΡΘΡΟΝ 11.

Ὁ ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν πρόεδρον ἀπουσιάζοντα.

ΑΡΘΡΟΝ 12.

Ὁ γραμματεὺς σφραγίζει καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ προέδρου πάντα τὰ ἔγγραφα τοῦ συνδέσμου, τηρεῖ τὴν ἀλληλογραφίαν, συντάσσει τὰ πρακτικὰ καὶ τὸν κατάλογον τῶν μελῶν, δωρητῶν, εὐεργετῶν καὶ μεγάλων εὐεργετῶν καὶ φυλάττει τὰ ἀρχεῖα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ συνδέσμου.

ΑΡΘΡΟΝ 13.

Ὁ ταμίος εἶνε προσωπικῶς ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐμπειστητευμένην αὐτῷ χρηματικὴν περιουσίαν τοῦ συνδέσμου, εἰσπράττει συνδρομὰς δυνάμει διπλοτύπων ἀποδείξεων καὶ ὑδειμίαν πληρωμῆν ἐκτελεῖ ἄνευ ἐντάλματος τοῦ προέδρου συνυπογεγραμμένου καὶ ὑπὸ τοῦ γραμματέως

ΑΡΘΡΟΝ 14.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου εἰς συνεδρίαν τακτικῶς μὲν ἀπᾶξ τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δὲ ὁσάκις ὁ πρόεδρος ἤθελε κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον ἢ διὰ πέντε τῶν μελῶν τοῦ διοικ. συμβουλίου ἐγγράφως ζητήσῃ τοῦτο.

ΑΡΘΡΟΝ 15.

Ἀπαρτία τοῦ διοικ. συμβουλίου ἀποτελεῖται παρόντων τουλάχιστον ἐπτά τῶν μελῶν ἀπαντα δὲ τὰ ζητήματα λύονται διὰ πλειοψηφίας, ἐν

ισοψηφία δὲ ἰσχύει ἢ ψήφος τοῦ προέδρου.

ΑΡΘΡΟΝ 16.

Ὅταν μέλος τι τοῦ διοικ. συμβουλίου ἀπουσιάσῃ εἰς τρεῖς κατὰ συνέχειαν τακτικάς συνεδρίας ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ διοικ. συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 17.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς λογικὰς αἰτήσεις τῶν μελῶν, διαχειρίζεται τὴν παρουσίαν τοῦ συνδέσμου, ζητεῖ πίστωσιν ἐν συνεδρία τοῦ σωματείου καὶ ἐν ἀρχῇ ἐκάστης περιόδου ἐχούσης διετὴ διάρκειαν συντάσσει τὸ σχετικὸν πρακτικόν, ὅπερ συνυπογράφεται ὑπ' ἀμφυτέρων τῶν ἐπιτροπειῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 18.

Ἐν τέλει ἐκάστης περιόδου ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἐγκρίσει τοῦ σωματείου ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ τετραμελὲς ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέλεγγιν τῆς διαχειρήσεως, ἣτις εὐρούσα πάντα ἐν τάξει συντάσσει ἴδιον πρακτικόν, ὅπερ παραδίδει τῷ προέδρῳ διὰ τὰ περαιτέρω.

ΑΡΘΡΟΝ 19.

Ὁ σύνδεσμος ἔχει καὶ ἐπιμελητὴν τῆς βιβλιοθήκης ὁρίζομενον ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 20.

Τὰ τακτικὰ μέλη τοῦ Λαϊκοῦ συνδέσμου δικαιούται νὰ ζητῶσι δι' ἐγγράφου ὑπογεγραμμένου ἀπὸ 25 τουλάχιστον μελῶν παρὰ τοῦ προέδρου τὴν σύγκλησιν ἐκτάκτου γενικῆς συνεδρίας, ἣς τὸν σκοπὸν δηλοῦσι ἐν τῇ ἐγγράφῳ.

ΑΡΘΡΟΝ 21.

Πᾶν μέλος οὗτινος ἢ συμπεριφορὰ ἤθελε κριθῆ ἀνοίκειος ἐν ταῖς συνεδρίαις, κατὰ πρῶτον μὲν ἐπιτιμᾶται, ἐν ὑποτροπῇ δὲ διαγράφεται ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 22.

Πᾶν μέλος ὅπερ ἤθελεν ἀποδειχθῆ ἀντιπράττον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ συνδέσμου διαγράφεται.

ΑΡΘΡΟΝ 23.

Αἱ τακτικά γενικά συνεδρία: τῶν μελῶν συγκαλοῦνται ἀπαξ τοῦ μηνός, αἱ δὲ ἐκτακτοὶ ὁσάκις ὁ πρόεδρος κρίν ἀναγκαῖον ἢ ἐάν 25 τῶν μελῶν ζητήσωσι τοῦτο ἐγγράφως.

ΑΡΘΡΟΝ 24.

Ἀπαρτία κατὰ τὰς γενικάς συνεδρίας ἀποτελεῖται παρόντων τουλάχιστον 50 τῶν μελῶν ἢ ἐπιτυχῶς νομιμῆς ἐν πρώτῃ συνεδρίᾳ ἀπαρτίας, κατὰ τὴν δευτέραν θεωρεῖται ἀπαρτία παρόντων 25 τῶν μελῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 25.

Ἡ κατὰ τὰς δημοσίας διαλέξεις εἰσοδος ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς μὴ ἐγγεγραμμένους ὡς μέλη τοῦ συνδέσμου, πλὴν τῶν λυθόντων ἐθικὴν ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν παρὰ τοῦ διοικητ. συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 26.

Πόροι τοῦ συνδέσμου εἶνε αἱ μηνιαῖα τῶν μελῶν συνδρομαί, αἱ ἐκτακτοὶ συνεισφοραὶ καὶ δωρεαί, τὸ πρῶτον τῶν θεατρικῶν παραστάσεων καὶ ὁ δίσκος κατὰ τὴν ἑορτήν.

ΑΡΘΡΟΝ 27.

Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου εἶνε δύο ἔτων, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων γίνονται αἱ ἀρχαιρεσίαι τὴν πρώτῃν Κυριακὴν μετὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ συνδέσμου.

ΑΡΘΡΟΝ 28.

Ὡς ἐπέτειος ἑορτὴ τοῦ συνδέσμου ὠρίσθη ἡ 26ῃ Ὀκτωβρίου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ προστάτου τοῦ συνδέσμου Ἁγίου Δημητρίου, καθ' ἣν πάντα τὰ μέλη θὰ ἐκκλησιάζονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μετὰ

δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν θὰ μεταβαίνωσι τὰ μέλη ἐν σήματι εἰς τὸ κατὰστημα τοῦ συνδέσμου, ὅπου μετὰ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐκφωνησόμενον ὑπὸ τινος τῶν λογίων ὀριζόμενου ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου θέλει δίδεσθαι ἢ λογεδοσία τοῦ συνδέσμου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θέλει περιέρχεσθαι καὶ δίσκος ὑπὲρ τοῦ σωματείου

ΑΡΘΡΟΝ 29.

Πᾶς ὅστις δωρεῖται τῷ συνδέσμῳ μίαν λίραν ἢ διελία ἢ ἀντικείμενα ἀξίας μιᾶς λίρας θεωρεῖται δωρητῆς

Πᾶς ὅστις δωρεῖται 3 ἕως 5 λίρας καλεῖται εὐεργετῆς ὁ δὲ δωρούμενος πλέον τῶν 5 λιρῶν καλεῖται μέγας εὐεργετῆς.

Τὰ δυνάμια τῶν μεγάλων εὐεργετῶν, εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν πρὸς τὴν ἐν τῷ Μητρώφῳ ἐγγραφῇ ἐγράφονται ἐν ἰδιαιτέρῳ πίνακι ἀνηρτημένῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 30.

Ὁ σύνδεσμος δύναται νὰ ἔχη καὶ ἐπίτιμον πρόεδρον, ὅστινα ἤθελεν ἐγκρίνη τὸ διοικητικὸν συμβούλιον.

ΑΡΘΡΟΝ 31.

Ἡ σφραγὶς τοῦ συνδέσμου πέρῃ φέρει τὰς λέξεις:

ΛΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ. ἐν τῷ μέσῳ δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου καὶ τὸ ἔτος τῆς συστάσεως.

ΑΡΘΡΟΝ 32.

Ὁ παρὼν κανονισμὸς δύναται νὰ τροποποιηθῇ μετὰ πάροδον δύο ἐτῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 33.

Ὁ παρὼν κανονισμὸς ἀνεγνώσθη, ἐψηφίσθη καὶ ἐπικυρώθη ἐν τῇ γενικῇ συνεδρίᾳ τῆς 28 Σ)δρίου 1908

ΝΑΟΥΣΑ 1912

ΤΡΙΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 'ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ,

Φέρνουμε σήμερα στη δημοσιότητα τρία άγνωστα ντοκουμέντα, που ανάγονται σε μίαν καινήν γιά την πόλη περίοδο, την περίοδο του «Πούπουλου».

Όπως θά καταλάβουν οι προσεχτικοί αναγνώστες, τά έγγραφα αυτά δέν άφοροῦν σε μίαν προσωπική διένεξη ανάμεσα στό Γ. Χατζηπαράσχη και τή Δημογεροντία, αλλά άπηχούν τή βαθύτατη διαίρεση τής τότε Ναουσαϊκής κοινωνίας και τήν πάλη που γινόταν γιά τήν ανέλιξη τής έξουσίας από τίς αντιμαχόμενες πολιτικές μερίδες.

Πιστεύουμε ότι στό επόμενο τεύχος θά είμαστε σε θέση νά δώσουμε περισσότερα στοιχεία, που θά φωτίζουν πληρέστερα τήν περίοδο αυτή, όπως μίς υποσχέθηκε ο κ. 'Αλέξανδρος Χατζημαλούσης, γιός του άείμνηστου Κωνίνου Χατζημαλούση.

'Από τή θέση αυτή θερμές ευχαριστίες στόν κ. Α. Κούλη, στην κατοχή του όποιου βρίσκονται τά έγγραφα.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ
ΕΝ ΚΑΙΡΩ
Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Του Χρήστου Μουκάνιερ

Έν Καίρω τῆ 14 'Ιουνίου 1912

Πρός τήν αὐτοῦ 'Εξοχότητα τόν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτήν τῆς 'Ελλάδος Κύριον 'Ιωάννην Γρυπάρην'

Εἰς Κωνσταντινουπόλιν

'Εξοχώτατε,

Έν τῆ Κοινότητι: Ναούσης τῆς Μακεδονίας μαίνεται ὁ κομματισμός.

Μετά τας Βουλγαρικές ἀνωμαλίας ἰδρύθη ἐκεῖ κόμμα δῆθεν σοσιαλιστικόν², τὸ ὅποιον κυριαρχεῖ καὶ ὄγκοκρατικῶς μαίνεται κατὰ τῶν Οἰκοκυραίων.

Τὴν 6ην παρελθόντος Μαΐου ἐτελέσθη ἐκεῖ Γάμος μὴ φέρων οὐδὲν ἐκκλησιαστικὸν κώλυμα καὶ τὸν ὅποιον οἱ ἐν τοῖς πράγμασι ἠθέλησαν νὰ ἐμποδίσωσιν ἀπαυτοῦντες παρὰ τῶν ἐναντίων δῆθεν συνδραμῆν ὑπὲρ τῆς Κοινότητος: ἵνα παραχωρηθῆ αὐτοῖς ἡ νόμιμος ἀδεια τῆς Μητροπόλεως.

Τότε οἱ ἀνάγκαι: ἐκάλεσαν γέροντα ἀπόμειχον 'Ιερέα μὴ διατελοῦντα ὑπὸ τὸ βάρος οὐδενὸς ἐκκλησιαστικοῦ Κανόνος καὶ ἐτέλεσαν τὸ Μυστήριον ἀνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τῆς Μητροπόλεως.

Τὴν 13ην παρελθόντος Μαΐου ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ Ναούσης Γράμμα τοῦ 'Αγίου Βερροίας καὶ Ναούσης³, ἀνθρώπου φύσει παραφόρου χαρακτήρα, κηρύττον τὸν Γάμον ἄκυρον καὶ τοὺς στεφθέντας καθῶς καὶ ἔλους τοὺς συνεργοὺς ὡς διατελοῦντας ὑπὸ ἐπιτίμιαν ἐσωκλησιασμοῦ καὶ ἀφορισμοῦ.

Πεντήκοντας οἰκαγένειας τὰς γνωστοτέρας τὰς ἀφώρισαν καὶ ἔκτοτε δὲν τὰς δέχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἄλλα δὲ διακόσια ἢ τριακόσια: συγγενέουσαι μετ' αὐτῶν διατελοῦσιν ἀνάστατοι διὰ τὸ μέγα ἀδίκημα.

Τὸ κακὸν παρατεινόμενον ὑπάρχει φόβος νὰ προκαλέτῃ 'Εθνικὴν Συμφορὰν. Ἡ Μητρόπολις διὰ τῆς συμπεριφορᾶς τῆς ὠθεῖ αὐτοὺς εἰς τὸ ἀδιέξοδον. Καὶ πρὸ τοῦ ἀδιεξόδου εὐρισκόμενοι, ἂν δὲν ἐπανορθωθῆ συντόμως τὸ ἀδίκημα παρὰ τοῦ Πατριαρχείου ὑπάρχει φόβος ἐν τῇ ὑπονοίᾳ καὶ ἀπελπισίᾳ καὶ ἀγανακτήσει τῶν ὄλοι ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὰς εὐλογίας, ξένης μι-

στης καὶ ἐχθρᾶς ἐκκλησίας⁴, ὅποτε θέλει μολυνθῆ καὶ καταστραφῆ ἡ ἄγνοτέρα καὶ 'Ελληνικωτέρα ἐν Μακεδονίᾳ Κοινότης.

Ἡ ἡμετέρα 'Αδελφότης⁵ ἐνάμισεν καθήκον τῆς νὰ καταστήσῃ γνωστὴν ἐν λεπτομερεῖᾳ τὴν κατάστασιν αὐτῆν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ νομίζει καθήκον τῆς νὰ φέρῃ αὐτῆν εἰς γνώσιν καὶ τῆς ἡμετέρας 'Εξοχότητος καὶ νὰ προκαλέτῃ τὸ ἄμεσον ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἐνεργὴν ἐπέμβυσιν καὶ τῆς ἡμετέρας 'Εξοχότητος.

Διατελοῦμεν μετ' ἐξιθιασμένης ὑπολήψεως

Εὐπειθέστατοι

'Ο Πρόεδρος

Σ. ΧΑΡΙΣΙΑΔΗΣ

'( ) Γραμματεὺς

Λ. Α. ΓΚΟΥΤΑΣ

10 'Ιουλίου 1912

Πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Β. Πρεσβείαν.

'Επιστρέφων ἐγκλειστῶς τὴν διὰ τοῦ ἡμετέρου ὑπ' ἀριθμ. 2838 διαδιδασθεῖσαν μου ἐπιστολήν τῆ: ἐν Καίρω Μακεδονικῆς 'Αδελφότητος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ τὰς πληροφορήσω ὅτι ἀπὸ τριετίας περίπου ἡ Κοινότης Ναούσης διχασθεῖσα εἰς δύο κόμματα, τὸ λαϊκὸν ἢ σοσιαλιστικὸν καὶ τὸ τῶν πλουσίων, ταρασσεται διηνεκῶς ἐκ τῆς μεταξύ αὐτῶν ἀχαλιώτου πάλης. Πρὸ τῆς ἀξούσης ὑπεροχῆς τοῦ λαϊκοῦ κόμματος οἱ ἀντίθετο: μετήλθον πάντα τὰ μέσα πρὸς παρεμβολὴν προσοχημάτων ἐἰς τὴν παρ' αὐτῶν διαχείρισιν τῶν κοινῶν, ἀφικόμενοι μέχρι τοῦ σημείου καὶ τὰς πρὸς τὰ κοινοτικά ταμεῖα καταβολὰς αὐτῶν νὰ ἀναστείλωσι καὶ τὴν εἰς χεῖρας αὐτῶν κοινοτικὴν περιουσίαν ν' ἀρνῶνται: νὰ παραδώσωσι εἰς τὰς νέας κοινοτικὰς ἀρχάς.

Ἄμα τῆ ἀπίξε: εἰς Βέρροϊαν τοῦ ἡδῆ Μητροπολίτου Καλλινίκου οἱ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων Ναούσης ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τὴν πῦσιν τῆ:

κοινωνικής αρχής ως παρανόμος υφιστάμενης. Ο Μητροπολίτης απήντησε ότι αδυνατεί να προέλθῃ εἰς ἐνέργειαν ἀντίθετον πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ οὐδὲ λόγος τις συντρέχει ὥστε νὰ διατάξῃ τὴν ἐξ ὀφεικίου διοίκησιν τῶν κοινῶν ὁρίσων τὰς κοινωνικὰς ἀρχὰς ἐκ τοῦ μειοψηφούντος κόμματος. Τοῖς συνέστησε δ' ὅπως παραδώσῃ τὴν ἐπ' ὄνοματι αὐτῶν ὑπάρχουσαν κοινωνικὴν περιουσίαν καὶ ἐξακολουθήσῃ ἐκπληροῦντες τὰς τὰς τὴν κοινότητα ἀνευλημμένας χρηματικὰς αὐτῶν ὑποχρεώσεις, οὗτοι ὁμως ἐφερον ἀντιρρήσεις δι: δὲν ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην δῆθεν εἰς τοὺς ἰθύνοντας καὶ παρεκάλεσαν τὸν Μητροπολίτην ὅπως προκαλέσῃ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Κοινοτικοῦ Κανονικοῦ καὶ διαταχθῶσι μετ' αὐτὴν νέαι ἐκλογαὶ ὑποσχεθέντες δι: ἀνεξαρτήτως τοῦ αποτελέσματος αὐτῶν θέλησιν: καταβάλλει εἰς τὰς νέας ἀρχὰς τὰ ὑπ' αὐτῶν καθυστερούμενα.

Ὁ Μητροπολίτης δέχθη τὴν τελευταίαν ταύτην πρότασιν καὶ ἐνήργησε τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ⁶ μετὰ δὲ τὴν ἐπιχώρησιν του διετάξε νέας ἐκλογὰς διεξαχθείσας πρὸ τεσσάρων μηνῶν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων αἱ κοινωνικαὶ ἀρχαὶ ἐξελέγησαν ἐκ τοῦ λαϊκοῦ κόμματος διὰ καταπληρωτικῆς πλειοψηφίας 702 κατὰ 97 μόλις⁷.

Μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὁ Μητροπολίτης ἐξήγησε παρὰ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑπεσχημένω συμβουλεύσας νὰ περιποιηθῶσι τὸν λαόν ὅπως καταστῶσιν αὐτοὶ ἡγέται τοῦ λαϊκοῦ κόμματος.

Ἄλλ' οὗτοι καὶ πάλιν ἠρνήθησαν νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς πρὸς τὴν Κοινότητα ὑποχρεώσεις τιν, ἐπιδιώκοντες διὰ τῆς στερήσεως τῶν πόρων καὶ τῆς παρακρατήσεως τῆς παρουσίας αὐτῆς νὰ ἐξανηγάτωσιν εἰς παρμήτησιν τὰς κοινωνικὰς ἀρχὰς. Αὐτὴ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τὴν καὶ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βερροίας ἐξέλεγε: ἰν τῶν λογαριασμῶν ἔλαβον ὑπερβολικῶς αὐστηρὰ μέτρα πρὸς εἰσπραξὴν τῶν κατακρατούμενων. ἦτο: ἀπαγωγῆσιν παροχῆς εἰς αὐτοὺς ὀφειστικῆς ἀντιλήψεως κτλ. πρόσδοσι συγγράμμιος καὶ εἰς δημοσιεύσεις διὰ τοῦ τύπου τῶν τε ὀνομάτων τῶν ὀφειλετῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κατακρατούμενων ποσῶν.

Ὅπως εἶχον τὰ πράγματα ὅταν ἀφίκεται ἐξ Αἰγύπτου ὁ κ. Χατζηπαράσχος⁸ ὅπως τελέσῃ τοὺς γάμους του, ζητήσας δὲ τὴν σχετικὴν ἀδειαν γάμου παρὰ τοῦ Αρχιεπ. Ἐπιτρόπου Ναούσης ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν δι: ὤφειλε νὰ καταβάλῃ 9 λίρας, συνδρομὰς τοῦ δημοτικοῦ οἴκου Ἀδελφῶν Χατζηπαράσχος διὰ δύο ἐτη συμφώνως πρὸς δήλωσιν γενομένην παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του πρὸ τριετίας.

Ὅπως ἠρνήθη παρατηρήσας δι: ἢ δήλωσις τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ καὶ αὐτόν, τοσοῦτον μάλιστα ὅσον ἤδη ἔχει διαλύσῃ τὸν μετ' αὐτοῦ συνεταιρισμὸν καὶ δι: ὁ ἀδελφός του προέβη εἰς δωρεάν ἐφ' ἀπασ καὶ οὐχὶ εἰς ἀνάληψιν ὑποχρεώσεως περὶ ἐτησίας συνδρομῆς. Τὸ ζήτημα ἤχθη πρὸ τῆς Δημογεροντίας⁹, ἦτις λαβούσα ὑπ' ὄψε: τὰς παρατηρήσεις περὶ διαλύσεως τοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του συνεταιρισμοῦ, ὤρισε συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμὸν καὶ τὰ ὑπάρχοντα προηγουμένα, ὡς διατείνεται ὁ Ἄγιος Βερροίας, δι: ὁ κ. Χατζηπαράσχος εἶδει νὰ καταβάλῃ ποσὸν 2 1) 2 λίρων, τῆς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του γενομένης δωρεᾶς θεωρουμένης ὡς ἐτησίας. Ὁ Μητροπολίτης Βερροίας ἐπεκώσσε τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀλλ' ὁ Χατζηπαράσχος οὐτε τὸ ποσὸν τοῦτο ἐδέχθη νὰ καταβάλῃ, προσήγγισε δὲ νὰ πληρώσῃ διπλάσιον ἴσως εἰς γέροντα καὶ ἐκτὸς ὑπηρεσίας Ἱερέα ὅστις προέβη εἰς τὴν στέψιν ἀνευ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας.

Κατόπιν τοῦ γεγονότος τούτου ὁ Μητροπολίτης Βερροίας ἐξέδωκεν ἐπιτίμιον κατὰ τοῦ ἱερέως, τῶν στεφθέντων καὶ τῶν ὁπωσδήποτε συμπραξάντων εἰς τὸν γάμον.

Ὅπως τὰ πράγματα εἶτι μᾶλλον ἐπεδεινώθησαν. Ἦδη εἰ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων ἐπιτίθενται¹⁰ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Βερροίας, ὡς ἐγκολπιθέντος πρὸ δύο περίπου μηνῶν τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ ἀπὸ 80 εἰς 120 λίρας ἐτησίως, ὡς ἐνεργήσαντα τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ τῆ συμπράξε: ἀπολλειστικῶς τῶν τοῦ λαϊκοῦ κόμματος καὶ περιλαβόντος εἰς τοῦτον διατάξεις καταβλεπτικὰς διὰ τοὺς ἀντιθέτους, ὡς ἀνυθέντοις παρανόμως ἐκδοσιν ἀδείας γάμου καίτοι οὐδὲν κώλυμα ὑπῆρχε καὶ τέλος ὡς μεταχειρισθέντα ἄκραν αὐστηρότητα εἰς τὸ ζήτημα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ἀνευ

σχετικῆς ἀδείας καὶ ἀπορίσαντος πλὴν τοῦ πραγματικῶς ὑπαίτιου ἱερέως καὶ τοὺς στεφθέντας καὶ πάντας τοὺς εἰς τὴν στέψιν παραστάντας.

Τὸ λαϊκὸν κόμμα ἀφ' ἑτέρου ἔχον τὴν ἀρχὴν ἀνά χειρας, τὴν ἐκθυσίον ὑποστήριξεν τοῦ Μητροπολίτου καὶ κυνοισμὸν πρόσφορον εἰς τὰς καταπιεστικὰς αὐτοῦ προθέσεις, μύρια μηχανεύεται πρὸς καταπίεσιν τῶν ἀντιθέτων ἐπιβάλλον κατὰ τὸ δοκοῦν φορολογία: ἐπὶ τῶν ἐργασίων τῶν νημάτων κτλ. καὶ ἀπολλειον τοὺς δυστροποῦντας ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐκ τῶν σχολείων.

Ὅταν ὁ Μητροπολίτης Βερροίας κατήλθεν ἐνταῦθα διὰ τὴν κηδεύσιν τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἰωακείμ, τὸν θρωπύσμεν ἐὰν ἐπεθύμει νὰ ἐπέμβωσιν πρὸς καθυστάσιν εἰς θανάτων τῶν ἐν Ναούσῃ πραγμάτων, προτείναντες τὴν ἐκεῖσε ἀποστολὴν τοῦ παρ' ἡμῶν Διερχομένου κ. Νάλια γγνωρίζοντες τὴν κατάστασιν καὶ ἀσκοῦντος ἐπιρροήν τινα ἐπὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ λαϊκοῦ κόμματος Χατζημαλούση, ἀλλ' ὁ Βερροίας ἀπεποιήθη.

Ὁ Μητροπολίτης Βερροίας ἄλλως τε ἀπέκρουε πᾶσιν ἐπιμύθεσιν εἰς τὰ κυριαρχικά του, ὡς ἔλεγε, δικαιώματα, καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, ζητήσαντα νὰ μεταβῇ εἰς Βερροίαν πρὸς συνενόησιν μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῶν Βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἀπήντησεν δι: θὰ ἀπουσιάξῃ εἰς περιόδειαν. Τότε δὲ κατορθύθη νὰ ἔλθωμεν μετ' αὐτοῦ εἰς τινα συνενόησιν, ἀφ' οὗ διετάχθη ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων νὰ κατέλθῃ ἐνταῦθα πρὸς τοῦτο. Ἐκτοτε μετὰ δυσκολίας κατορθοῦται ἢ μετ' αὐτοῦ συνενόησις ἐπὶ παντὸς ἀναρκαμένου ζητήματος, ἐὰν δὲ θελήσωμεν νὰ ἀσκήσωμεν ἐντιμωτέραν τὴν ἐπέμβωσιν μας εἰς τὰ τῆς Ναούσης πιθανόν δι: θὰ ἔλθωμεν εἰς ῥῆξιν πρὸς αὐτόν.

Ἐνεκα τούτου καλὸν θὰ ἦτο ὅπως τὰ Πατριαρχεῖα ἀσκήσωσι τὴν ἐπιρροήν αὐτῶν παρὰ τῆ Βερροίας. Ἐὰν ἀκολουθήσῃ ἀμερόληπτον πολιτείαν πρὸς περιορισμὸν τῶν καταβλεπτικῶν τάσεων τῶν τοῦ λαϊκοῦ κόμματος, ἐξειλαμένον παρ' αὐτῶν ἐπίσης, τὸ ταχύτερον, τοῦ ἐγκώρου τῆς ἀσκήσεως τοῦ Μητροπολίτου πρὸς ἑκδοσιν τῆς ἀδείας γάμου τοῦ κ. Χα-

τζηπαράσχη και τοῦ δεδικαιολογημένου τῆς ἐκδόσεως ἐπιτίμου κατὰ τῶν προσώπων.

Ἄφ' οὗ δ' οὔτε ἐπέλθη θρασίς τις εἰς τὰ ἐξηγημένα ἐκατέρωθεν πάθη, γὰρ τῷ συστηθῆ ὅπως δεχθῆ τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐξ ἐγκριτῶν Θεσσαλονικέων ὑποδεχθησαμένης παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, τῇ συμπτῶσι δὲ καὶ ἡμῶν, ἥτις μεταδιδίχουσα εἰς Νάουσα γὰρ προσπαθήσῃ γὰρ συνδιαλλάξῃ τὰ διεστῶτα.

Τὴν λύσιν ταύτην ῥιφθεῖσαν καὶ ἄλλοτε ὑφ' ἡμῶν ἐφάνησαν, ἀποδεχόμενα ἀμφοτέρω τὰ κόμματα, ἀπαίτεται ἕνωσις καὶ ὁ Μητροπολίτης Βεροίας γὰρ παράσχη τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ συνδρομὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐπισκοπῆς.

Ἀντίγραφον τῆς παρουσίας διαβιβάσω καὶ πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Β. Ὑπουργεῖον.

Εὐπειθέστιατος

Ὁ Γεν. Πρόξενος

(Δυσαναγνώστη ὑπογραφή)

25 (:) Ἰουλίου 1912

Γενικὸν Προξ. Θεσσαλονίκης
Ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 628 ἡμέτερον ἐγγράφον ἀνακοινῶσι: ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ι. Συνόδου ὅπως συστηθῆ τῷ Μητροπολίτῃ Βεροίας γὰρ περιορίσῃ τὸν κατὰ τῶν ἐν Νάουσῃ γνωστῶν ἐξωκλησιαστικῶν μόνον εἰς τοὺς παρανόμως στεφθέντας καὶ γὰρ συνηγορηθῆ μετ' ἡμῶν πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς Εἰρήνης ἐν τῇ Κοινοτήτι.

Ἐξωδίκως θὰ τῷ ὑποδεχθῆ εἰδικώτερον τὸ ὑφ' ἡμῶν προτεινόμενον μέτρον πρὸς διαλλαγὴν τῶν διεστῶτων.¹¹

Ὁ Πρεσβευτὴς

ΣΧΟΛΙΑ

1) Πράκειται γὰρ τὸν Ἰωάννην Γρουπάρη (1852 - 1922), πολιτικὸ καὶ διπλωμάτη ἀπὸ τῆ Σύρου, ποῦ διετέλεσε ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν (1910) καὶ πρεσβευτὴς ἐν διάφορες πρωτεύουσες. Δὲν

ὑπάρχει καμιά σχέση μετ' τὸ γνωστὸ ποιητῆ.

2) Τὸ περίφημον «σιούπουλο». Λεπτομέρειες γὰρ τῆ δράση του ἐπὶ ἐπιμένο τεύχος.

3) Κ. Καλλίνικος, Μητροπολίτης Βεροίας καὶ Ναούσης (1911 - 1922).

4) Προφανῶς ἐννοεῖ τὴ Βουλγαρικὴ ἐκκλησία.

5) Γὰρ τῇ σύστασιν καὶ τῇ δράσει τῆς Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος ἐπὶ ἐπιμένο τεύχος θὰ δημοσιεύσομε συγκεκριμένα στοιχεία.

6) Ἡ ἐγκρισθὲν τοῦ νέου κανονισμοῦ ἐγένετο ἐπὶ συνεδρίασιν τῆς Διαρκοῦς ἀντιπροσωπείας ἐπὶ 8 Φεβρουαρίου 1912. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀνοθεωρήσεως ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τοῦς Ν Οἰκονόμου Νεόφυτου, πρὸδρα, Νικολ. Γ. Βαϊνανίτη γραμματέα, καὶ Δημήτριον Γρ. Τσιώμη, Γεώργιον Παπαγιάννη, Θωμᾶ Κ. Τσιώμη, Ἀναστάσιον Γ. Μπίλη ὡς μέλη.

Ὁ νέος κανονισμὸς ὑποβλήθηκε ἐπὶ Γενικῆ Συνέλευσιν ἐπὶ 19 Φεβρουαρίου 1912 (πρόεδρος ὁ Βεροίας καὶ Ναούσης Καλλίνικος), ποῦ ἀπαρτίσθη ἀπὸ 631 μέλη. Ἀφού συζητήθηκε «κατ' ἄρθρον καὶ κατὰ κεφάλαιον», ψηφίσθη, «παρρηφεί» καὶ ἐτέθη εἰς ἄμεσον ἐφαρμογήν.

Ὁ κανονισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Κοινοτικῆς Ναούσης τυπώθηκε ἐν 500 ἀντίτυπα ἐπὶ Τυπογραφεῖον Ν. Χριστομιάνου ἐπὶ Θεο(ν)ική (Φραγκομαχαλάς — Ὁδὸς Ὁθωμ. Τραπεζικῆς) καὶ ἡ τμῆ του ὀρίσθη ἐν «ἐν γρόσιον ἕκαστον».

7) Ἡ Νέα Ἐκλογικὴ Ἀντιπροσωπεία συνηλθε ἐν πρώτῃ συνεδρίασιν ἐπὶ 14 Μαρτίου 1912. Πρόεδρος ἦταν ὁ αἰδεο. Οἰκονόμος Νεόφυτος καὶ παρόντες οἱ Δημήτριος Τσιώμης, Στέφανος Παπακωνσταντίνου, Βασίλειος Κάρτας, Κων(νος) Σιώμης, Χατζηκωνσταντίνος Μαλούσης, Γεώργιος Δανδάνης, Διονύσιος Μπουλίκας, Γεώργιος Καραμπαζίδης, Διομήδης Γκαρνέτας, Θεοδόσης Χατζηδημητρίου, Ἰωάννης Βιλιόρης, Γεώργιος Μουσκοκάτας, Γεώργιος Τσικιτικός, Γεώργιος Γιαγκούλας, Θωμᾶς Τσαρνούκας, Μιχαὴλ Μπαημίας.

Ἡ ἐπόμενη συνεδρίασιν ἐγένετο ἐπὶ 29 Μαρτίου καὶ ὕστερα ἀπὸ μουσικὴ ψηφοφορία ἐκλέχθησαν διμοιρόντες οἱ Δημήτριος Τσιώμης, Διαμ. Μπίλης, Θεοδόσης Χατζηδημητρίου καὶ Ἰωάννης Μπίλλας.

8) Πρόκειται γὰρ τὸν Γεώργιον Χατζηπαράσχη, ποῦ μετ' ἡμῶν τὸ ἀδέλφιο του Ἐπαμεινώνδα καὶ Ὀδυσσεᾶ ἦσαν ἐπὶ τῆς Αἴγιπτον καὶ εἶχαν ἀναπτύξει ἀξιόλογον ἐμπορικὴν δράσιν.

9) Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἀποσχόλησε τὴν Δημογεροντίαν ἐπὶ συνεδρίασιν τῆς 6ης Μαΐου 1912. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀκαμπτη στάσιν τοῦ Γ. Χατζηπαράσχη ἡ Δημογεροντία ἐνέκρινεν παρρηφεί ὅπως πληρῶσι ὁ Γ. Χατζηπαράσχος τὸ ἀνάλογόν του ἐκ τῶν καθυστερουμένων τῆς προαιρετικῆς συνδρομῆς του ἤτοι λίρας τρεῖς (3) καὶ τὰ σταφύλια τῆς Οἰκογενείας.

10) Ἐπὶ συνεδρίασιν τῆς 20ης Ἰουνίου συζητήθηκε τὸ θέμα τῶν ἐπιθέσεων κατὰ τῶν κοινοτικῶν σωματείων καὶ τοῦ Μητροπολίτη «ὑπ' ἀνθρώπων ἀπολυτῶν πάντα χαλινὸν» καὶ ἀπορροισίθη γὰρ διατεθεῖ τὸ ποσὸ τῶν 25 ἡρῶν «ὑπὲρ τῆς ὑπερασπίσεως τῶν δικαίων τῆς κοινότητος καὶ τοῦ Μητροπολίτου διὰ τοῦ τύπου ἐν ὀνόματι τῆς κοινότητος καὶ τῶν κοινοτικῶν σωματείων».

Ἐπὶ ἐπόμενη ἡμῶν συνεδρίασιν τῆς 29ης Ἰουνίου οἱ ἀντιπρόσωποι Γ. Μουπηκάτας, Στέφ. Παπακωνσταντίνου καὶ Ἀργ. Τσιώμης ἀρνήθησαν γὰρ ὑπογράψουσι τὸ πρακτικὸν τῆς προηγούμενης συνεδρίασης, ὅπως εἶχαν κάνει ἐπὶ τὸ προσχέδιο.

11) Μολοταῦτα ἡ διαρκὴς ἀντιπροσωπεία τῆς 12ης Αὐγούστου 1912 ἀποκατήθη καὶ πάλιν μετ' ἡμῶν Γ. Χατζηπαράσχη. Συγκεκριμένα διαβάσθη ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτη μετ' ἡμῶν ὅποια ἐπικυρώθησαν οἱ πράξεις του ἐν ὀνόματι πρὸς τὸν γάμον τοῦ Γ. Χατζηπαράσχη καὶ ἀπεφασίσθη γὰρ ζητηθῆ ἡ ἀδεια ὅπως ἀναγνωσθῆ ἐπ' ἐκκλησίας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ

Πληροφορίες για τὰ σχολεῖα τῆς Ναούσης κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας

I. Εἰσαγωγή

Γράφει ὁ συγγραφέας τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως Ναούσης Στουγιαννάκης «Παραμεληθείσης ὀμως τῆς ἐγκαίρου συλλογῆς τῶν εἰς τὴν παιδείαν ἀναγομένων πληροφοριῶν καὶ ἐν γένει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως δὲν δυνάμεθα ἄλλο τι περὶ παιδείας νὰ εἴπωμεν, . . .»¹.

Πράγματι, ἀπὸ ὅσα γνωρίζω², πολὺ λίγα πράγματα γνωρίζουμε γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Ναούσης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, μολονότι τὰ ἐκπαιδευτήριά της δὲν ὑπολείπονταν τῶν γειτονικῶν πόλεων καὶ ἰδιαίτερα ὁ 18ος αἰώνας φαίνεται ὅτι ἦταν ὁ αἰώνας τῆς ἀκμῆς τῆς Ναούσης. Τότε ἀκμίζουν οἱ λογιότεροι τῆς πόλεως (Θεοφάνης ὁ Ναουσαῖος, Δημήτριος Ἀνασώτης ἀπὸ τὴν Κοζάνη, Ἀμφιλόχιος ὁ Παρασκευῆς ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ὁ Ἀναστάσιος Καμιπίτης, ὁ Νικόλαος Ἀγγελάκης, ὁ Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης κ.δ.) ὡς δάσκαλοι στὰ ἐκπαιδευτήρια Ναούσης.

Ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἐρευνηθεῖ ἀκόμη ἡ παιδευτικὴ δραστηριότητα στὴ Νάουσα σ' ὅλη τὴν ἔκτασή της κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας θεωρήσα σκόπημο νὰ παρουσιάσω ὀρισμένες χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς ἀπὸ ἄγνωστο καὶ ἀνέκδοτο κώδικα μὲ μόνη πρόθεση νὰ διασωθῶν οἱ πολύτιμες αὐτὲς πληροφορίες καὶ νὰ χρησιμοποιηθῶν αὐτὲς καὶ ὁ κώδικας ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ τοῦ μέλλοντος.

II. Ὁ ἄγνωστος καὶ ἀνέκδοτος κώδικας

Στὴν προσπάθειά μου νὰ βρῶ ἀρχεῖα ὕλικὸ ἢ εἰδήσεις γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Βεροίας βρῆκα στὰ ἀρχεῖα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου Βεροίας τὸν κώδικα³ γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται λόγος.

Ὁ κώδικας, διαστάσεων 19X 27,70 ὕψος, ἔχει 200 σελίδες (ἡ

ἀπὸ ἄγνωστο καὶ ἀνέκδοτο κώδικα

ἀρίθμηση γίνεται ὡς ἑξῆς: 1α, 1β, 2α, 2β. . . καὶ ἀρχίζει μετὰ τὸ πρῶτο φύλλο). Διατηρεῖται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση. Ἐξωτερικὸ δὲν φέρει καμία γραπτὴ ἔνδειξη.

Στὸ ἔσωτερικὸ καὶ στὴ σελίδα 90α ἵπάρχει ἡ ἔνδειξη: «Ἰσολογισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων Ναούσης συνταχθεὶς τῆ 3 Ἰουλίου 1902 καὶ ἀπολογισμὸς αὐτῶν

Τοῦ Παύλου Δ. Πυρινοῦ Κοθηγητοῦ Δ)ντοῦ Δημοσίας Κεντρικῆς Βιβλιοθήκης Βεροίας

τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901—1902». Ἐπομένως ἡ χρονολόγησή του εἶναι βεβαία, γιατί παρέχει χρονολογικὲς ἔνδειξεις. Οἱ ἄγραφες σελίδες του εἶναι: ἡ 1α, 81α—89β καὶ 94α—100β.

III. Πληροφορίες τοῦ Κώδικος γιὰ τὰ Σχολεῖα τῆς Ναούσης — Συμπεράσματα

Οἱ πολύτιμες πληροφορίες τοῦ κώδικος ἀναφέρονται (στὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τῶν σχολείων) στὴν κατάσταση τῶν σχολείων ἀπὸ τὸ 1900—1903, σὲ μιὰ περίοδο τῆς Τουρκοκρατουμένης Ναούσης ποὺ δὲν ἔχει ἐρευνηθεῖ ἀκόμη γιὰ νὰ κατανοηθεῖ πῶς διατήρησε τὴν ἔθνικὴ τῆς συνείδηση διὰ τῆς παιδείας, τὴν ὁποῖαν ἐξυπηρετήσαν ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ δωρεῆς τῶν φιλοηουσίων Ναουσαίων.

Πράγματι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν κώδικα, τὴν εὐχὴν γιὰ τὴ λειτουργία τῶν σχολείων τῆς Ναούσης εἶχε ἔξ ὀλοκλήρου ἡ ἐκκλησία.

Τὰ περισσότερα ἔσοδά τους προέρχονται ἀπὸ τὲς εἰσφορὰς τῶν ἐκκλησιῶν (τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ καὶ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος προσφέρουν κάθε χρόνο ἀπὸ

5500 γρ., τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Παναγίας ἀπὸ 4500 γρ. καὶ ἡ Παναγιοπούλα καὶ Προδρόμου ἀπὸ 2000 γρ.), τὲς προκοιτηθῆσεις, τὰ διαζύγια, διαθήκες ἐνοικιάσεις ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ ἀπὸ δίσκους ποὺ περιέρχονταν τὴν ἡμέρα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν στὲς ἐκκλησίες. Ἄλλα ἔσοδα τῶν σχολείων ἦταν: Ὁ φόρος ἀπὸ τὰ κοκούλια καὶ τὰ σταφύλια, τὰ ἐπιδόματα τῶν συντεχνιῶν (ἡ συντεχνία τῶν ὑποδηματοποιῶν πρόσφερε κάθε χρόνο 500 γρόσια), οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τὴ κορήγησι ἐνδεικτικῶν καὶ ἐλέγχων στοὺς μαθητὲς, τὸ κέρδος ἀπὸ τὲς πωλήσεις βιβλίων καὶ οἱ δωρεῆς τῶν Ναουσαίων.

Δυητὲς τῶν σχολείων Ναούσης γιὰ τὸ 1902—1903 εἶναι: Γεώργιος Μπαμπάτσος, Δημ. Χρ. Τσίτσος, Δ. Περισωράτης, Γιάννης Θωμᾶς, Θάνος Καραμήκος καὶ ἡ Ἐλένη Δ. Τσίτση.

Οἱ ἀνωτέρω πρόσφεραν στὰ σχολεῖα ἀπὸ 200 μέχρι 1000 γρόσια ὁ καθένας. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δωρητὲς, ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλη κατηγορία Ναουσαίων ποὺ βοήθησαν τὰ σχολεῖα μὲ ἄλλο τρόπο δάνειζαν χρήματα στοὺς ἐφόρους τῶν σχολείων μὲ χαμηλὸ τόκο ἢ καὶ χωρὶς τόκο, ὅπως οἱ: Δῆμος Χ' Νότα, Γιάννης Μποτάμη, Δημήτριος Λεωνιάδης, Σοφία Χ' Παράσχη, Γρηγ. Πετρίδης, Ἄρ. Κόκκινος, Γρηγ. Δ. Λόγγος, Γ.Κ. Λόγγος, Ν. Πεκληθάνος, Γεώργιος Α. Κύρτσος καὶ Οὐρανία Καλοῦση.

Στὴν περίοδο αὐτὴν ἦταν: Ἐφοροὶ σχολείων ὁ Ν. Πεκληθάνος, Ἄρ. Κ. Κόκκινος καὶ Γρηγ. Δ. Λόγγος. Ἐξελεκτικὴ ἐπιτροπὴ ὁ Χ.Χ. Πετρίδης καὶ Χριστόδουλος Κολταϊάκης (θεωροῦσαν τοὺς

Συνέχεια στὴν σελίδα 34

ΑΝΕΚΠΛΗΡΩΤΟ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ ΣΤΟΥΣ (ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ)

Στό «Τμήμα Χειρογράφων» της Εθνικής Βιβλιοθήκης των Αθηνών σώζεται και το «Αρχειόν Αγωνιστών», που αποτελείται από τις αιτήσεις και τα πιστοποιητικά, που υπέβαλαν οι ανθέλληνες αγωνιστές του '21 στην τελευταία Επιτροπή «Αγώνος», που συστήθηκε για να αναεξετάσει τα παράπονα των ηρώων ή των οίργωνειών τους, γιατί, ακόμα, δεν είχαν αναγνωριστεί, καθόλου ή όσο έπρεπε, οι αγώνες και οι θυσίες τους για την άπελευθέρωση της πατρίδας.

Γραμματέας αυτής της Επιτροπής ήταν ο στερη γνωστός Ιστορικός συγγραφέας Ιωάννης Πιλήμων, που είχε την πρόνοια να διασώσει τα ολίγιστα του τα κείμενα, τα οποία είναι κάπου 100.000 έγγραφα, από τα οποία αρκετά είναι πομπασέλιδα και μās δίνουν πολλές, μοναδικές και γνωστές, πληροφορίες για τη δράση πολεμιστών της Ήρας και της θάλασσας και για γνωστές ή πρωτόγνωρες μάχες και ναυμαχίες.

Ανάκαθεν ήθελα να μελετήσω το Αρχείο ούτο, και για τοῦτο είδα (παλιότερα) μερικά έγγραφα του, ανάλογα, πάντοτε, με το ειδικό αντικείμενο της έρευνάς μου. Έτσι, χρησιμοποίησα ήδη αρκετά σε μελέτες, που δημοσιεύτηκαν κιόσας στο περιοδικό «Μακεδονικά» (1969—1972) στή μονογραφία μου «Η έκστρατεία και η έπατάσεις εις τόν Όλυμπον κατά τó έτη 1821—1822, μετά άνεκδότων έγγραφων και νέων στοιχείων περι τών Λαζαίων και του Διαμαντή Νικολάου - Όλυμπίου», έκδοση της Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη, 1975

Τελευταία (1975—1976) είχα τή δυνατότητα να έρευνήσω (συστηματικά πιό) ολόκληρο τó Αρχείο, να ανακαλύψω όσα έγγραφα υπέβαλαν Μακεδόνες ή «Όλύμπιοι» αγωνιστές ή που περιείχαν πληροφορίες για πολεμικά γεγονότα στή Μακεδονία - Όλυμπο, που, συχνά, περιέχονταν και σε αναφορές πολεμιστών από τήν υπόλοιπη Ελλάδα, οι όποιοι όμως έλαβαν μέρος σ' έκστρατείες στή Βόρεια Ελλάδα. Συγχρόνως, πέτυχα να καταλογραφήσω τó σχετικό έγγραφο, μετά από προσυνηννόηση με τόν τότε πρόεδρο του Δ.Σ. της Έταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, άείμνηστο καθηγητή μου Χαράλαμμο Φραγκίστα, που περιέβαλε με τó ενδιαφέρον του τήν προσπάθεια.

Δυστυχώς, δεν επιτρεπόταν ή φωτοαντύπωση τών έγγραφων και ή φωτογράφιση εκατοντάδων έγγραφων ήταν πολλαπλά δύσκολη και έξαιρετικά πολυέξοδη. Έτσι, άρκέστηκα στο να ξεχωρίσω τó έγγραφο, που με ενδιέφεραν, και να κόμω εύρητήσιό τους. Όταν όμως ανακάλυπτα πολύ σπουδαία έγγραφα, τó άντέγραφα ή (και πιό σπάνια) έδινα παραγγελία για φωτογράφησή τους. Σε μία νέα προσπάθεια έλπίζω να άποδελτιώσω όλη τó υλικό, που διάλεξα και

ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥ 1821

(Να δημοσιευδούν τά άνέκδοτα αυτόβιογραφικά ύπομνήματα τους)

εντόπισα κιόσας, και, ύστερα, να τó δημοσιεύσω (με εισαγωγή και σχόλια) σε πολυσέλιδο τόμο.

Τελευταία (1977—1980) έδωσα στή δημοσιότητα μερικά από τά έγγραφα τούτα (με τά άπεραίτητα σχόλιά τους), με τή μορφή ειδικών μελετών, που φιλοένησαν τά περιοδικά «Μακεδονικά» και «Χρονικά Χαλκιδικής».

Έτσι, πληροφορούμαστε, για πρώτη φορά, πολλά γεγονότα, όπως για άγνωστες ναυμαχίες

ΓΙΩΡΓΟΥ Γ. ΧΙΟΝΙΔΗ Δικηγόρου Βεροίας

στή Χαλκιδική, ή άποκτούμε καινούργια στοιχεία για τίς επαναστάσεις στόν Όλυμπο, στή Χαλκιδική, στή Νάουσα κ.ά. αλλά και για τήν προσπασαστατική περίοδο, ή άείολογες πληροφορίες για Ξακουστούς και «λανθάνοντες» κλεφταρματολούς και για άγνωστα μέλη της Φιλικής Έταιρείας, στή Μακεδονία - Όλυμπο.

Έξ άλλου, παρόμοια έγγραφα υπάρχουν και στή Γενικά Αρχεία του Κράτους, στο Αρχείο της Ιστορικής και Έθνολογικής Έταιρείας στο Υπουργείο Έξωτερικών, στή Βιβλιοθήκη της Βουλής, στο μοναστήρια του Αγίου Όρους κ.ά., που άποκαλύπτουν ότι οι Μακεδόνες αγωνιστές του '21 πολέμησαν σε ολόκληρη τήν, τότε, σκλαβωμένη Ελλάδα και, συχνά, πόντισαν με τó αίμα τους και λίπαναν με τά κόκκαλά τους όλες τίς γωνίες της πατρίδας, μακριά από τή γενέτειρα γή και τήν οικογένειά τους...

Τό συμπέρασμα, που βγαίνει μόνο του, όταν μελετάει κανένας τίς χειρόγραφες αιτήσεις τών αγωνιστών του '21 ή τά πιστοποιητικά, που υπογράφουν βετεράνοι του Αγώνα, είναι ότι δεν ένει έκπληρωθεί ακόμα τó χρέος της πολιτείας, τών άπογόνων και της ιστορικής έπιστήμης όπέναντι στους Έλληνες αγωνιστές και πιό συγκεκριμένα στους Μακεδόνες, που έχασαν ή ζωή, τήν ύγεια, τήν οικογένεια και τήν παρουσία τους για τήν άπελευθέρωση της υπόλοιπης πατρίδας, μιá και ή ιδιαίτερη δικιά τους έμεινε σκλαβωμένη, για άρκετές δεκαετίες, ακόμα...

Δέν άρκεσαν, δυστυχώς, περισσότερα από

ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 28

ΕΝΑ ΡΩΣΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Δέν είναι τυχαῖο γεγονός ὅτι ὁ Γκέρτσεν ἀντιπαράβαλε τοὺς Ἕλληνες τοῦ Περικλῆ καὶ τοὺς Ἕλληνες τοῦ Βυζαντίου μὲ τοὺς Ἕλληνες τοῦ Καποδίστρια (σ. 5), ἀλλὰ εἶναι γεγονός ὅτι στή σοβιετική ἱστοριογραφία ἔλειπε μονογραφία γιὰ τὸν Ἰ. Καποδίστρια καὶ τὴν ἔθνικοαπελευθερωτική δραστηριότητά του (σ. 1). Τὸ κενὸ αὐτὸ συμπληρώνει ἡ μονογραφία τοῦ Ρώσου ἐπιστήμονα Γρ. Λ. Ἄρε.

Ὁ συγγραφέας παρακολουθεῖ τὸν Κερκυραῖο κόμη κυρίως ἀπὸ τὴν ἔλευσή του στή Ρωσική Αὐτοκρατορία τὸ 1809 μέχρι τὴν ἀναχώρησή του τὸ 1822. Βέβαια ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ἰ. Καποδίστριας πρὶν ἀπὸ τὸ 1809 δέν ἦταν οὔτε ἄγνωστος οὔτε ἄσημος καὶ εἶχε διακριθεῖ στήν πολιτική ζωὴ τῆς Δημοκρατίας τῶν Ἰονίων Νήσων τὸ 1803—1806. Ἡ περίοδος τοῦ 1809—1822 ὑπῆρξε σημαντική γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ συντελέστηκε ἡ προετοιμασία τῆς Ἐπανάστασεως. Ὁ Ἰ. Καποδίστριας, ὅπως εἶναι γνωστὸ, δέν πῆρε μέρος στὶς ἐπαναστατικές ἐνέργειες τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἀλλ' ὅμως πρωτοστάτησε στήν ἴδρυση τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου στὸ Βουκουρέστι (1810) καὶ τῆς Φιλομούσου Ἐταιρείας στή Βιέννη (1815), πού μεθόδευαν τὴν ἀπελευθέρωση τῆς χώρας του μὲ διαφορετικὸ τρόπο ἀπ' αὐτὸν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἰδρυσε σχολεῖα στήν Ἑλλάδα καὶ ἐνδιαφέρθηκε πρωταρχικὰ γιὰ τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη τῆς χώρας του. Φρόντιζε μάλιστα σχολαστικά, νὰ μείνει ἔξω ἀπὸ μυστικές ἐπαναστατικές ὁργανώσεις. Ἐτοί λοιπὸν ἔγραφε τὸ 1820 στὸν Κ. Βαρδαλάχο διαψεύσει ὁποιαδήποτε φήμη ὅτι ἀνήκει σὲ μυστικὴ ὁργάνωση. Ὅταν ὅμως ἡ προετοιμασία τῆς ἐξέγερσεως ἀπὸ τοὺς φιλικοὺς μεταμορφώθηκε σὲ πανεθνικὴ ἀπελευθερωτικὴ Ἐπανάσταση γιὰ τὴν ἀποτίναξη τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, τότε ὁ Ἰ. Καποδίστριας

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου τοῦ D.C. FLEMING, JOHN CAPODISTRIAS AND THE CONFERENCE OF LONDON (1828—1831). Θεσσαλονίκη 1970, ἔκδοσις Ι.Μ.Χ.Α.

Τοῦ Κωνστ. Κ. Παπουλίδη
Ἐπιστημονικοῦ Συνεργάτη
τοῦ Ι.Μ.Χ.Α.

δέν ἔκρυβε τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰδιος χωρὶς νὰ τὸ ἐπιθυμεῖ καὶ ἄλλοις νὰ τὸ γνωρίζει παρότρυνε τοὺς Ἕλληνες στὰ γεγονότα τοῦ 1821, ὅπως ἔγραφε τὸ Νοέμβριο τοῦ 1821 στήν κόμησσα Ἐντλιγκ. Ἡ παραμονὴ τοῦ Ἰ. Καποδίστρια στή Ρωσικὴ Αὐτοκρατορία συνέ-

βαλε σημαντικὰ στὸν τομέα τῶν ἑλληνορωσικῶν σχέσεων καὶ ἰδίως στήν αὔξησιν τοῦ φιλελληνισμοῦ στήν Αὐτοκρατορία τῶν Τσάρων. Ἄλλωστε ὁ Ἰ. Καποδίστριας ἦταν μορφὴ λογίου πού συνδέθηκε στενὰ μὲ τίς πολιτιστικές ἀξίες τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς (σσ. 41—47), σὰν μέλος λογοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Πετρούπολης ἀπ' τὸ 1818 (σ. 41). Ἡ μεγάλη ὅμως ὑπηρε-

Συνέχεια στήν σελίδα 38

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Ἡ γραφή ἐγκωμιαστικῶν λόγων στίς ἡμέρες μας, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο συνηθισμένη, ὅπως σὲ ἄλλους καιρούς. Παρόλα αὐτά, ἐπιπαρατεύω τίς μνήμες ποῦ κρατῶ ἀπὸ τῆ κερσόνησο τοῦ Ἄθω, σὲ κατὰ καιροὺς προσκυνήματά μου καὶ ἀβίαστα καταλήγω σὲ ἐγκώμιο τῶν προσώπων καὶ τοῦ τόπου.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ συντριβὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ δαίμονα κατὰ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, ὅλη ἡ πλάση, ἄνθρωποι καὶ πράγματα, ἐστέναζαν κάτω ἀπὸ τὴν φοβερὴ δεσποτεία τοῦ παμμάρου. Ἡ ἔσχατη ταπείνωσι τοῦ Ἰησοῦ στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ, ὡς φανέρωσι τῆς ἄκρας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἐσήμανε τὸ τέλος τῆς δουλείας καὶ τὴν ἀρχὴ μιᾶς προοπτικῆς ἐλευθερίας, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ ὅλη τὴ δημιουργία. Ἐκτοτε ὑπάρχουν πράγματα ἱεροὶ τόποι καὶ ἁγιασμένα κτίρια, ἀπὸ τὰ αἶμα μαρτύρων ἢ ἀπὸ τὰ δάκρυα μοναχῶν καὶ ἀσκητῶν, οἱ ὁποῖοι ἀδιάλειπτα προσεύχονται καὶ στηρίζουν, ὡς ἄλλοι ὄντας, στοὺς κυριωμένους ἀπὸ τίς μετάνοιες ἄμους τοὺς τὸν σύμπαντα κόσμο. Τόπος ἰδιαίτερα ἱερός, ἡ κερσόνησος τοῦ Ἄθω, στὸ ἀνατολικὸ ἄκρο τῆς Χαλκιδικῆς. Ἀφιερωμένος στὴν Ὑπεραγίῳ Θεοτόκῳ, ἔξοῦ καὶ Περιβόλι τῆς Παναγίας καλοῖσμενος.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος, εἶναι μιὰ μοναδικὴ στὴν ὑφήλιο μοναστικὴ πολιτεία ἀνδρῶν. Περισσότερο ἀπὸ χίλια χρόνια, στὸν κῆπο αὐτὸν τῆς Κυρίας Θεοτόκου ἀνθεῖ ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς σὲ ὅλη τὴν ποικιλία τῶν μορφῶν τοῦ ἱεροῦ Θεοιοῦ. Τὰ κοινόνια μοναστήρια, οἱ σκήτες, τὰ κελλία, ἡ ἔρημος σὲ νότιο ἄκρο καὶ τὸ φηκτὸ Καροῦλι, σὲ ἔσχατο ἄκρο τῆς κερσονήσου, ὅπου καισαφεύγουν οἱ ἀετοὶ τοῦ Πνεύματος εἶναι φωλιές, γιὰ τοὺς ἀνήσυχους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐξασθεῖναι ἀπὸ θεῖον ξῆμα καὶ κατακαίονται γιὰ μιὰ ἄλλου εἶδους ζωὴ, ζωὴ συνεχοῦς βιασμοῦ τῆς φύσεως, καταπὰς εἶπε ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. Στὸν Ἄθω, συναντοῦμε γνήσιους πνευματικοὺς ἀπογόνους τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμά, τοὺς ἡσυχασ-

τιές, οἱ ὁποῖοι προσεύχονται ἀδιάλειπτα κατὰ τὴν παραγγελία τοῦ θεοῦ Παύλου καὶ πράγματι συντηροῦν τὸ σύμπαν. Συναντοῦμε τοὺς χαριτωμένους διὰ Χριστὸν σαλοὺς, οἱ ὁποῖοι, προχωρῶντας πέρα ἀπὸ τὴν κοινὴ λογικὴ τοῦ καθωκυρετισμοῦ, μαρτυροῦν μὲ τὴ ζωὴ τους τὴν θεία κένωσι στὸ ἅγιο Πρόσωπο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Συναντοῦμε ταπεινοὺς κοινοβίτες, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀσκησι στὴν ὑπακοὴ ἀθλοῦνται στὸν ἀγία τὸν

Τοῦ δικηγόρου Γιώργου Α. Δούδου

καλὸ καὶ μᾶς προσφέρουν εὐλογίες ἀνυπολόγιστης ἀξίας, ὡσὰν τὸν Γέροντα Σιλουανὸ τοῦ Ρωσικοῦ, πὸ ἐκοιμήθη τὸ 1938, ἢ ὡσὰν τὸν ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Φιλοθεΐτη καὶ Αἰτωλὸ ἢ ὡσὰν τὸν ὄσιο πολιοῦχο τῆς Ναούσης Θεοφάνη τὸν Δοχειαρίτη, τοῦ ὁποῖου ὁλόσωμη τοικογραφία ὑπάρχει στὴν αὐλὴ τοῦ Προπάτου στίς Καρυές.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Εἰκοσιοῦ Αἰῶνα, τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τῆς Βαβυλωνῶς καὶ τῆς ἐκπύρωσις τῶν ἐθνῶν, εἶναι μιὰ μοναδικὴ κιβωτὸς χριστιανικῆς πνευματικότητας. Εἶναι ἕνα ὁλόκληρο περιβόλι τῆς Κυρίας Θεοτόκου, ὅπου συνεχίζονται ἀνθρώπινοι ὄντες νὰ εἶναι σκυρτωμένοι ἀπὸ τίς μετάνοιες, γόνυα μὲ δάκρυα ἀγάπης. Στὸ Ἅγιον Ὄρος βιώνεται ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀλήθεια, χωρὶς παράτες μὲ ἐπισήμους, μὲ μπάντες καὶ στραπῶτες μὲ ἐφάπλου λόγῃ, χωρὶς εὐκαιρίες ἐπιδειξεῖν τῆς ὑποκρισίας τοῦ κυρίου τάδε, ἢ σχολιασμοῦ γιὰ τὴν καινούργια γούνα τῆς κυρίας δεῖνα. Ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα, ἢ κατεχοχὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ, ὅπως διαφυλάχθηκε καὶ φυλάσσεται μὲ μύριες θυσίες στὴν Ἀνατολικὴ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, διασώζονται, στὸ Ἅγιόνιο Ὄρος. Τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας δὲν εἶναι ζωντανὸ μουσεῖο, δὲν εἶναι ἕνα

ἀρχεῖο τοῦ βυζαντινοῦ παρελθόντος.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἦταν καὶ εἶναι κατοικητήριον τοῦ Παρακλητήτου, τόπος ἐλευθερίας, γιὰ τὸν τὸν ἀποστολικὸν λόγο, ὅπου κατοικεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκεῖ ὑπάρχει ἐλευθερία.

Εἶναι γεγονός, χαρᾶς, πῶς ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, ξαναθίζονται ἀνθοὶ ποῦ πρὸς στιγμὴν ἔδειξαν νὰ ἔχουν μαραζώσει. Ἡ Παναγία οἰκονόμησε καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Ἄθω γεμίζον μὲ νέους ἀδελφοὺς. Σὲ σκήτες καὶ κελλία ἐγκαθίστανται νέες συνοδεῖες. Ἄνδρες παιδεῖας μονάζουν σήμερα στὸν Ἄθω. Νέοι, ἀπὸ ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου, μὲ ἄλλες πίστες, ξεκίνησαν ἀπὸ τοὺς τόπους τῶν κουβαλώντας τὸ ἄγκος τοῦ αἰῶνα καὶ ἀναζητῶντας τὸ ζωντανὸ νερὸ τῆς ἀλήθειας. Κατέληξαν στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀνακαλύπτοντας τὸν γλυκὺ Ἰησοῦ καὶ τὴν τρυφερότητα τῆς Θεοτόκου στὴν ἀγιορετικὴ βίωσι τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐκάρησαν μοναχοὶ ἀπὸ τὴν Ἑλβετία, τὸ Περού, τὸ Λίβανο, ἐνῶ στὸ Σέρβικο, τὸ Ρωσικὸ καὶ τὸ Βουλγάρικο μοναστήρι, νέα πρόσωπα ἀσκοῦν τὰ διακονήματα στὴν κάθε μονή.

Τὰ πράγματα εἶναι ἀπλά. Στὸ ἐρώτημα, ποῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια, ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ καὶ σήμερα, ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀλήθεια! Τοῦτος ὁ λόγος τῆς σάρκωσης τῆς Ἀλήθειας στὸ Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου, εἶναι ζωὴ στὸ Ἅγιον Ὄρος Ἄθω. Ἐνα γεγονός ἀναμφισβήτητο καὶ λυτρωτικὸ σύνμα. Γιὰ τοῦτο, ἰδιαίτερα τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Εἰκοσιοῦ Αἰῶνα, οἱ σύγχρονοι Πατέρες καὶ αὐτὸς τοῦτος ὁ ἴσος τῆς Κυρίας Θεοτόκου, σώζουν τὸν κόσμο. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, εἶναι ἀπαράλλαχτος, ὅπως ἦταν τὸ ἔτος 1 μ.Χ. στὴ Βηθλεὲμ καὶ τὸ ἔτος 33 μ.Χ. ἐπάνω στὸ Σταυρὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ὁ ἴδιος εἶναι καὶ σήμερα, ὁ ἴδιος θὰ εἶναι καὶ αἶριο καὶ πάντα, ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου. Σωτήρας ἀπὸ τίς μεθόδους τοῦ ἔξαποδῶ, ποῦ βέβαια

Συνέχεια στὴν σελίδα 18

Τό πρόβλημα τῶν 8 δισεκατομμυρίων ἀνθρώπων τοῦ ἔτους 2010

Μία ἀπό τίς δύο συχνά ἐπαναλαμβανόμενες ἀνοησίες τὸν τελευταῖο καιρὸ εἶναι ὅτι σὲ 30 περίπου χρόνια ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς θὰ ἔχει διπλασιασθεῖ. Ἡ δήλωση αὕτη εἶναι πονηρὴ γιατί ἐάν ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ἀφεθεῖ νὰ πολλαπλασιαζέται μὲ τὸν ἴδιο περῆσμου ρυθμὸ πού πολλαπλασιαζόταν τὰ τελευταῖα χρόνια τότε πράγματι ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς θὰ διπλασιασθεῖ σὲ 35 περίπου χρόνια. Δυστυχῶς ὅμως μιά μακρὰ ἱστορία ἐκθετικῆς πληθυσμιακῆς αὐξήσεως δείχνει ὅτι ἡ μοιρὴ αὕτη αὐξήσεως ἔχει πολὺ σύντομο μέλλον.

Μολοντὸ εἶναι θεωρητικὰ δυνατό κάποτε σὲ μέλλον νὰ διατηρηθοῦν προσωρινὰ 8 δις ἄνθρωποι στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, ἀκόμα καὶ ἡ πρόκληρη ἐξέταση τῶν οἰκολογικῶν περιορισμῶν κάτω ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ λειτουργήσει ἡ ἀνθρωπότητα καὶ τῶν ἄποτυχιῶν τῶν οἰκονομικοινωνικῶν συστημάτων νὰ ἐπιτύχουν μιά ἀμολὴ διανομὴ τῶν περιορισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Γῆς, ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ πιθανότητα διατηρήσεως 8 δις ἀνθρώπων τὸ ἔτος 2010 εἶναι οὐσιαστικῶς μηδαμινή.

Ἄς κάνουμε μιά σύντομη θεώρηση τῶν οἰκολογικῶν περιορισμῶν.

Ἡ ἀνθρωπότητα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἐξαρτῆται ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὴν λειτουργικότητα συνθέτων οἰκολογικῶν συστημάτων. Οἱ συνθήκες πού κάνουν τὴν Γῆ κατοικήσιμη γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἀποτελέσματα τῆς συνθέτης, καὶ πολλὰς φορὲς εὐθραυστης, ἰσορροπίας ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους χημικοὺς κύκλους — νερὸ, ἄζωτο, ἀνθρακί, ὀξυγόνο, θείο, φώσφορος — πού ὄλοι παίρνουν ἐνέργεια ἀπὸ τὸν ἥλιο. Οἱ θανατηφόρες υπερμώδεες ἀκτίνες φιλτράρονται ἀπὸ τὴν ὑπόλευκη ἀκτινοβολία τοῦ ἥλιου ἀπὸ ἓνα στρώμα ἄζωτος στὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ Ἰκνὴ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακίου καὶ ὑδατῶν κρυστῶν τὴν ἐπιφανειακὴ θερμοκρασία τοῦ πλανῆτου μέσα σὲ ὄρια ἀνεκτὰ ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς ὄργανισμούς. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ὄργανισμούς μὲ τὴ σειρά τους ρυθμίζουν τὴν περιεκτικότητα σὲ νιτρίδι, ἀμμωνία, καὶ ὑδρόθειο — ὅλα δηλητηριώδη γιὰ τίς περισσότερες μορφές ζωῆς. Μακροχρόνια ἐπίσης, οἱ ὄργανισμοὶ ἐλέγχουν τίς συγκεντρώσεις ἄζωτου καὶ ὀξυγόνου στὴν ἀτ-

μόσφαιρα.

Σήμερα 4 δις ἄνθρωποι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τέτοιες δωρεὰν λειτουργίας τῶν οἰκοσυστημάτων γιὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἀτμόσφαιρας, γιὰ τὴν διάθεσιν τῶν ἀποβλήτων, γιὰ τὴν ἐπανακύκλωσιν τῶν περισσότερο ὄρεπτικῶν υδατιῶν πού εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν τροφῶν των, καὶ γιὰ τὴν διατήρησιν ἑνὸς μεγάλου ἀποθέματος γενετικῶν πληροφοριῶν ἀπὸ τίς ὁποῖες νέα φυτὰ, παραγωγικὰ ζῶα, ἀντιβιοτικά, καὶ βιολογικοὶ ἔλεγχοι παρασίτων θὰ προκύψουν. Ἐπὶ πλέον σχεδὸν ὅλα τὰ παράσιτα τῶν καλλιεργειῶν ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν φύσιν, ὄχι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ ἰχθυοειδῆ καὶ τὰ ὄστρακοειδῆ — ἡ πηγὴ τοῦ 10% μὲ 20% τῆς ζωικῆς πρωτεΐνης καὶ κατανάλωνται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο — παράγονται ἀπὸ φυσικὰ οἰκοσυστήματα. Ἡ φυσικὴ βλάστηση περιορίζει τίς πλημμύρες, θοιβάει τὴν πρόληψη τῆς διαβρώσεως, ἐξομαλύνει τίς τοπικὰς καιρικὰς συνθήκες καὶ ἐπηρεάζει τὴν ὑπορρόφησιν τῆς ἠλιακῆς ἀκτινοβολίας (καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν παγκόσμιον κλιματικὴν ἰσορροπίαν). Ἐξ ἄλλου καὶ τὰ ἐδάφη, αὐτὰ κατ' ἑαυτὰ, εἶναι προϊόν ἀντιδράσεων μίαν τεράστιας ποικιλίας ζωντανῶν ὄργανισμῶν μὲ ἀνόργανες οὐσίες.

Ἄν καὶ οἱ γνώσεις μας σχετικὰ μὲ τίς ζωικὰς λειτουργίας τῶν φυσικῶν συστημάτων πού ὑποστηρίζουν τὴν ἀνθρώπινον ζωὴ εἶναι ἀτελεῖς ἐν τούτοις διαφαίνεται καθαρὰ μιά θεμελιώδη ἀρχή: ἡ ἰκανότητα αὐτῶν τῶν συστημάτων νὰ ὑπάρκουν καὶ νὰ ἐκτελοῦν τίς λειτουργίας τους, παρ' ὅλες τίς ἀλλαγὰς στὸ περιβάλλον. Ὅσο περισσότερο εἶδη φυτῶν, ζώων καὶ μικροοργανισμῶν ἔχουν ἀναπτυχθεῖ γιὰ νὰ μοιράζονται τὴν μὴ τῆς ἐνεργείας μέσω ἑνὸς οἰκοσυστήματος, τόσο περισσότερο σταθερὸ εἶναι τὸ σύστημα (μὲ ἄλλα λόγια, τόσο λιγώτερες πιθανότητες ὑπάρχουν νὰ διαταραχθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἡ ἰσορροπία του ἀπὸ

μικρὰς ἀλλαγὰς στὸ περιβάλλον).

Ἡ ἀνθρωπότητα ἔχει γίνει ἕνας ἀκούραστος ἐχθρὸς τῆς συνελεγκτικῆς πολυπλοκότητος στὰ οἰκολογικὰ συστήματα — καὶ κατ' ἀκολουθίαν μιά δύναμη ἀποστοθεροποιήσεως — τουλάχιστον ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς γεωργικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ γεωργία αὕτη κατ' ἐπιπέδον εἶναι ἡ πρακτικὴ τῆς ἀντικατάστασεως συνελεγκθέντων φυσικῶν οἰκοσυστημάτων μὲ τεχνητὰ οἰκοσυστήματα ὀπλῆς μορφῆς, θοιζόμενα ἐπάνω σὲ λίγες μορφές φυτῶν ὑψηλῆς παραγωγικότητος. Αὐτὰ τὰ φυτὰ συνήθως ἀπαιτοῦν συνεχῆ ἐπαγρύπνησιν καὶ κατανάλωσιν ἐνεργείας (καλλιέργεια, λιπάσματα, ἐντομοκτόνα κ.λ. π.) γιὰ νὰ ἀποτρέψουν τὴν κατάρρευσίν τους πρὸς τὴν ἀποία ἡ βιολογικὴ τους ἀπλότητα τὰ κάνει ἐπιρρηπῆ. Ἐν τούτοις καὶ μὲ μεγάλες προσπάθειες εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα θὰ μποροῦσε νὰ συντηρήσει γιὰ πολὺ καιρὸ αὕτη τὴν ἐπικίνδυνον ἐπιχειρήσιν χωρὶς βυθίαια καὶ ὑποστήριξιν ἀπὸ τὰ φυσικὰ συστήματα.

Ἡ Γῆ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ὑπολείματα ἄλλων πολιτισμῶν πού ἐπέτυχον νὰ κατανοήσουν τοὺς οἰκολογικοὺς περιορισμοὺς πού ἐπιβάλλονται ἐπάνω στὴν κοινωνία: Ὁ ὑδραυλικὸς πολιτισμὸς τῶν κοιλάδων τοῦ Τίγρη καὶ τοῦ Εὐφράτη, οἱ κλασικοὶ Μάγιας, οἱ ἀρχαῖοι Κμήρ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία εἶναι λίγα παραδείγματα. Καὶ ἐνῶ τὰ ἱστορικὰ βιβλία μερικὰς φορὲς ἀποδίδουν τίς καταρρεύσεις αὐτὰς σὲ μυητηριώδεις κύκλους ζωῆς τῶν πολιτισμῶν, τὰ ἀρχεῖα τῶν παραγεμισμένων μὲ ἄμμο καναλιῶν ἀρδεύσεως, τῶν παθογενῶν ἀλατούχων ἐδαφῶν, τῶν κατεστραμμένων δασῶν, τῆς διαβρώσεως κ.ἄ. εἶναι εὐγλωττα γιὰ ἐκεῖνον πού μπορεῖ νὰ τὰ διαβάσει.

Ἐπιτυχῶς οἱ προηγούμενοι αὐτοὶ πολιτισμοὶ ἡμῶν, λίγο ἢ πολὺ, τοπικοὶ πολιτισμοί. Ὁ σημερινὸς ὅμως καλλίμενος δυτικὸς πολιτισμὸς, ἀγκαλιάζει ἀλόκληρον τὸν πλανήτην.

Πολλοί οικολόγοι πιστεύουν ότι τα θεμελιώδεις δραστηριότητες που πρέπει να συνοδεύει τις έντατικές ενέργειες του ανθρώπου για την απομύζηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της γης; και των υδατικών πρέπει να είναι η διατήρηση των έκτεταμένων αιμής εξαντλημένων, φυσικών κοινοτήτων, για να χρησιμεύουν σαν οικολογικοί ρυθμιστές και αποθήκες διαμικτού ποικιλομορφίας. Η άποψία στην διατήρηση αυτών των κοινοτήτων και στην πικροσσία των γεωργικών πλουτοπαραγωγικών πηγών θα μπορούσε να σημάει το τέλος του πολιτισμού μας, τόσο οίγουμα, αν και όχι τόσο άκαμυτο, όσο και ένας ολοκληρωτικός πυρηνικός πόλεμος.

Ένα από τα καλύτερα κριτήρια της κριτικής της ανθρωπότητας έναντι των φυσικών συστημάτων είναι το επίπεδο καταναλώσεως ενέργειας. Οι άλοιστευμένες διαδικασίες της γεωργίας απαιτούν δύο και περισσότερο μηχανική ενέργεια, ενώ ταυτόχρονα η γεωργική γη καταστρέφεται από την υπερφόρτωση και την άνοση. Οι διαδικασίες που οδηγούν στην άνοση-έκθεση στο περιβάλλον εκατοντάδων εκατομμυρίων νέων συνθετικών υδατών είναι ύψηλο ενεργειακό επίπεδο — και αυτές οι υδατές έχουν συχνά καταστροφικά αποτελέσματα σε ζωντανούς οργανισμούς που δεν έχουν πρόσθετη εξέλικτική εμπειρία με αυτές. Επίσης, η κατά κεφαλήν κατανάλωση ενέργειας μπορεί να θεωρηθεί σαν δείκτης της φυσικής δραστηριότητας μιας κοινωνίας — μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών, μετακίνηση υλικών, ρύθμιση θερμοκρασίας κ.λ.π. Ουσιαστικά σε όλες τις περιπτώσεις αυτές οι δραστηριότητες εμβάλλουν βαρύνοντα στα φυσικά οικοσυστήματα.

Στην αξιολογία εργασίας του Τεχνολογικού Ίνστιτούτου Μασαχουσέτης Η.Π.Α. «Σπουδή των Κριτικών προβλημάτων του Περιβάλλοντος», τα περισσότερα από τα παγκόσμια προβλήματα που εξετάζονται έχουν κατά εθείαν σχέση με τη χρησιμοποίηση ενέργειας.

Τό φυσικό πρόβλημα της θερμικής ρύπανσης προκαλείται τόσο από τα θερμικά εργοστάσια όσο και από τα πυρηνικά εργοστάσια παραγωγής ενέργειας (προς το παρόν τα πυρηνικά εργοστάσια είναι κάπως χειρότερα από αυτήν την άποψη). Εάν το συνήθη της λειτουργίας ανάπτυξεως της Ένεργειακής μελέτης του Ίδρυματος FORD (3,4% έτησια αύξηση ε-

νεργείας) εφαρμόζονταν σε παγκόσμιο επίπεδο τότε και μόνο η αντίστοιχη απελευθέρωση θερμότητας θα ήταν ικανή να μετβάλλει σημαντικά τις παγκόσμιες κλιματικές συνθήκες μέσα σε ένα περίπου χρόνο, με πολύ σοβαρές επιπτώσεις στο φυσικά οικοσυστήματα, ενώ παράλληλα η κλιματική μεταβολή από το CO₂ και τα αιωρούμενα σωματίδια που εκπέμπονται από τα θερμικά εργοστάσια θα έλαμβανε χώρα πολύ γρηγορότερα.

Τι θα γινόταν όμως αν μπορούσε να αναπτυχθεί μια πηγή φθηνής, άφθονης και μη μολυντικής ένεργείας (ήλιασης ή πολύ θελπωμένης πυρηνικής ένεργείας); Βέβαια μερικά από τα προβλήματα στην Σπουδή των Κριτικών Προβλημάτων του Περιβάλλοντος θα είχαν αποφευχθεί. Πουγκέντωση του CO₂ στην ατμόσφαιρα θα έπεφτε, όπως επίσης θα λιγόστευαν οι ποσότητες των αιωρούμενων σωματιδίων από την κατ' εθείαν χρήση ένεργείας. Παράλληλα τα προβλήματα από τις μολύνσεις πετρελαίου και πυρηνικών υποβλήτων θα μειωνόντουσαν στο ελάχιστο ή θα εξαφανιζόντουσαν.

Όμως η χρήση της υπεράφθονης αυτής ένεργείας δεν θα εξαφάνιζε και τα άλλα προβλήματα που παρουσιάζονται στην Σπουδή: Ατμοσφαιρικά σωματίδια από την κολλίεργεια ήρσικών γαιών, σωματίδια από εξόρυξη ορυκτών κατωτέρας ποιότητας, σωματίδια από εξατμίσεις οχημάτων, και άεροκυρίων, απελευθέρωση συνθετικών οργανικών δηλητηρίων στη βιόσφαιρα, καταστροφή υγροτόπων κ.λ.π.

Καθώς ο πληθυσμός θα αυξανόταν από 4 σε 8 δις θα γινόταν άπωσδήποτε προσπάθεια για ασφαλιότητα, ανάπτυξη βιομηχανοποίηση και απομύζηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και της τελευταίας γενιάς του πλανήτη, με προσπάθεια που θα οδηγούσε άνωπνευκτο στην κατάρρευση των φυσικών οικοσυστημάτων άνω στα άποια βασίζεται ο άνθρωπος για την συνέχιση της διαβίωσής του.

Οι μορφές που θα μπορούσε να πάρει μια τέτοια κατάρρευση είναι πολλές. Μια μορφή θα μπορούσε να είναι η ολοκληρωτική εξαφάνιση των άλιεμάτων άφειλόμενα στον συνδυασμό άλόγυτης άλειας, μολύνσεως των υδάτων και κομιστοφής της υγροτόπων. Αυτή η εξαφάνιση θα οδηγούσε με την σειρά της σε παγκόσμιο λιμό εξ αίτιας της άποστερήσεως μιας θεμε-

λιώδους πηγής πρωτεΐνης από ένα κόσμο εύρισκόμενο ήδη στην διατροφική άφωση του ξυραφίου.

Μία άλλη μορφή κατάρρευσεως μπορεί να προέλθει σαν άποτέλεσμα κλιματικών μεταβολών από παγκόσμιες προσπάθειες ανάπτυξεως.

Κλιματικές μεταβολές στις άποίες τό γεωργικά συστήματα δεν θα μπορούσαν να αντιδράσουν εξ αίτιας της συνεχούς ύποθαμίσεως του άνοσηματος γενετικής ποικιλομορφίας των φυτών (που άποτελεί ένα από τα σοβαρότερα περιβαλλοντολογικά άλλα και μελλοντολογικά προβλήματα). Έξ άλλου τό τέλος θα μπορούσε να έλθει άπό την καταστροφή της ζώνης του άζοντος που θα έέβραζε μία κατ' εθείαν άπειλή τόσο για τον HOMO SAPIENS όσο και για όλα τό οικοσυστήματα στην Γη. «Η τέλος η καταστροφή του πολιτισμού θα μπορούσε να προέλθει από την σσοώρευση δηλητηριωδών άποβλήτων που θα κατέκλυζαν τό φυσικά συστήματα έξουδετερώσεως και θα έκαναν τον άέρα μη άνοπνεύσιμο και τό νερό μη πόσιμο.

Βεβαίως τό περισσότερο πιθανό είναι ένας συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων, καθώς η ανθρωπότητα, έχοντας άγνοια και της λειτουργικότητας των οικοσυστημάτων και της φύσεως των ανθρωπίνων επιδρωμών έπάνω σ' αυτά, άκοιούει τόυς μανιακούς της άνοπνύσεως και τόυς πλάνους της τεχνολογίας σ' όλο τον δρόμο, ως την καταστροφή της!

Αυτοί που πιστεύουν ότι η έπιστήμη θα θγάλη την τελευταία στιγμή έναν τεχνολογικό λαγό από τό κυπέλλο της για να μας σώσει, άπλως ύποφέρουν από άδυναμία έκμαθήσεως. Οι τεχνολογικοί λαγοί τείνουν να δημιουργήσουν περισσότερο προβλήματα άπό όσα λύνουν — συνήθως έχουν άνοκο-νοποίητη άρεξη και εξαίρετικά δόσοση περιπτώματα. Η άπράσινη έπανάσταση ή εύρύτατη χρήση άντιβιοτικών και έντομοκτόνων από κλωριωμένους ύδρογονάνθρακες, η έξάρτηση του ανθρώπου από τό αυτοκίνητο, κοί η σημερινή πρωτόγονη πυρηνική έκμετάλλευση, είναι όσα παραδείγματα.

Έτσι λοιπόν όταν ένας μιλά για την ύπαρξη 8 δις ανθρώπων έπάνω στην Γη τό έτος 2010, πρέπει πρώτα να εξετάσει ποίες είναι οι πιθανότητες ότι θα άποφευχθεί η σειρά των γεγονότων που οδηγεί στην κατάρρευση των οικοσυστημάτων. Νομίζουμε ότι ένας τέτοιος κόσμος μπορεί να σχεδιασθεί θεωρητικά άλλα η θεωρία θα πρέπει να

μη λάβει υπόψη τις ρεαλιστικές απόψεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εύφραση για να αντιληφθεί κανείς πόση είναι η πιθανότητα ότι η ανθρωπότητα θα αλλάξει εθελοντικά συμπεριφορά απέναντι της Μητέρας Φύσεως αποφεύγοντας την τελική καταστροφή και των δύο.

Έν συντομία, τὸ νὰ πιστεύει κανεὶς ὅτι τὸ 2010 θὰ ὑπάρχουν ἐπάνω στὴ Γῆ 8 δις ἄνθρωποι, εἶναι ὡς νὰ πατεῦει στὸν Ἅη Βασίλη. Στὴν πραγματικότητα θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε εὐτυχεῖς ἐὰν ἡ Γῆ θὰ μπορέσει νὰ διατηρήσει 4 δις ἄνθρώπους τὸ 2010. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς μπορεῖ νὰ εἶναι στὴν πραγματικότητα μικρότερος, ἐξ αἰτίας συνεχῶν φυσικῶν καταστροφῶν καὶ μᾶς γενικῆς υποβαθμίσεως τῆς δυναμικότητος τοῦ πλανῆτη. Ἐὰν, ἀπὸ ξένα κῆποιον συνδυασμὸ ἀπθάνων γεγονότων, ὑπάρξουν πράγματι 8 δις ἄνθρωποι τὸ 2010 τότε θὰ εἶναι περισσότερο ἀπὸ βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ παρουσία τους καὶ ἡ τεχνολογία ποὺ θὰ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν διαβίωσίν τους θὰ ὑποθηκεύει τὸ μέλλον ὅλης τῆς ανθρωπότητος, μὲ τὴν δραματικὴν υποβάθμιση τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν συνεχῆ μείωση τῆς δυναμικότητος τοῦ πλανῆτου. Εἶναι πάντοτε ἐξαιρετικῆς σημασίας νὰ θυμώμαστε ὅτι ἡ ἐρώτηση δὲν εἶναι ἀπλῶς πόσοι ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν, ἀλλὰ πόσοι ἄνθρωποι μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν, μὲ ποῖο βιοτικὸ ἐπίπεδο καὶ γιὰ πόσο χρόνο. Βεβαίως δὲ, ὑπάρχει πάντα ἡ ὑπερτατὴ ἐρώτηση: «ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΟΣΟΙ ΠΟΛΛΟΙ ἈΝΘΡΩΠΟΙ;».

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 15
τώρα εἶναι πὸ μοντέρνες, πὸ ὑπουλες, ἀλλ' ἐξίσου καταστροφικὲς γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὅπως πάντοτε. Οἱ Ἀθωνίτες Πατέρες, εἴτε σπὺς Ἀκολουθίες εἴτε μὲ τὸ κομποσκοῖνι, εὐχονται ὑπὲρ τῆς κατὰ Χριστὸν σωτηρίας τοῦ κόσμου καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως ἐν Χριστῷ.

Γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω, ποὺ εἶναι ἀπόλυτα ἀληθῆ καὶ μποροῦν νὰ βεβαιωθοῦν, ἀπὸ κάθε καλοπροαίρετο ἄνθρωπο, θεωρῶ πὺς ἄξιζε ὁ ταπεινός μου λόγος ὑπὲρ τοῦ Ἄθω.

Νάουσα, 6 Φεβρουαρίου 1980
(μνήμη Φωτίου Κων)λεως

Η ΛΑΪΚΗ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΠΟΥ ΧΑΝΕΤΑΙ

Μιά βεριοιώτικη μαρτυρία

Τὸ σπίτι τοῦ Ρακτιβάν
(Ρακτιβανούδας)

Τὸ σπίτι τοῦ Ρακτιβάν, παλιὸ ἀρχοντικὸ τῆς Βεριοίας, χάθηκε στὰ χρόνια μας. Βρισκόταν τὸ ἀρχοντικὸ αὐτὸ στὴν οἰκὸ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Φανούριου. Ἦταν γραφικὸ μὲ ντουβάρια ψηλά, μὲ σκεπαστοὺς φεγγίτες καὶ ψηλὰ ταβάνια. Μὲ πόρτες κεντητές, παράθυρα μὲ μπερντέδες ὑφαντοῦς. Μὲ ἡλιακὸ καὶ αὐλὴ μὲ πετραδάκια, σκάλα μαρμάρινη, ὄντάδες μὲ μισάντρα, γιούκα, ντουλάπες καὶ τζάκι μὲ παραστιά.

Ὁ πλοῦτος τῶν διακοσμήσεων, ἡ φρουρικὴ διαμόρφωση καὶ ὁ τύπος τοῦ Βεριοιώτικου αὐτοῦ ἀρχοντικοῦ μαζί μὲ τὴν βαρεῖα δίφυλλη πόρτα του, ἔδινε τὴν ἐντύπωση ἐνὸς μικροῦ φρουρίου, ποὺ πρόσφερε τὴν προστασία στὴν οἰκογένεια στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Ἡ οἰκογένεια Ρακτιβάν ἦταν ἀπὸ τὶς εὐγενεῖς καὶ ἀρχοντικὲς οἰκογένειες τῆς Βεριοίας. ἐκτιμοῦνταν ἀπὸ τοὺς συμπολίτες τους καὶ εὐεργέτησαν τὴν πόλη καὶ τοὺς ἄπορους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων.

Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ν. Ἀδαλόγλου
«Βεριοιώτικα λαϊκὰ σπίτια ποὺ χάθηκαν»

«Τό μυστήριο του χρόνου»

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΧΡΟΝΟΣ

Από τα πιο ανεξιχνίαστα προβλήματα της σύγχρονης επιστήμης είναι το πρόβλημα της έννοιας που όλοι ονομάζουμε «χρόνος». Το παράξενο είναι ότι όλοι στην καθημερινή μας ζωή, θεωρούμε τον χρόνο σαν κάτι το πολύ απλό. Ίσως αυτό να οφείλεται στο ότι οι εμπειρίες μας γι' αυτόν είναι τέτοιες που όχι μόνον δεν προβληματίζονται αλλά δημιουργούν και ένα είδος αυταπάτης. Όμως αιώνες τώρα, επιστήμονες και φιλόσοφοι προσπαθούν να καθορίσουν τις μυστηριώδεις ιδιότητες του χρόνου και να δώσουν επιτέλους τον όρισμό του.

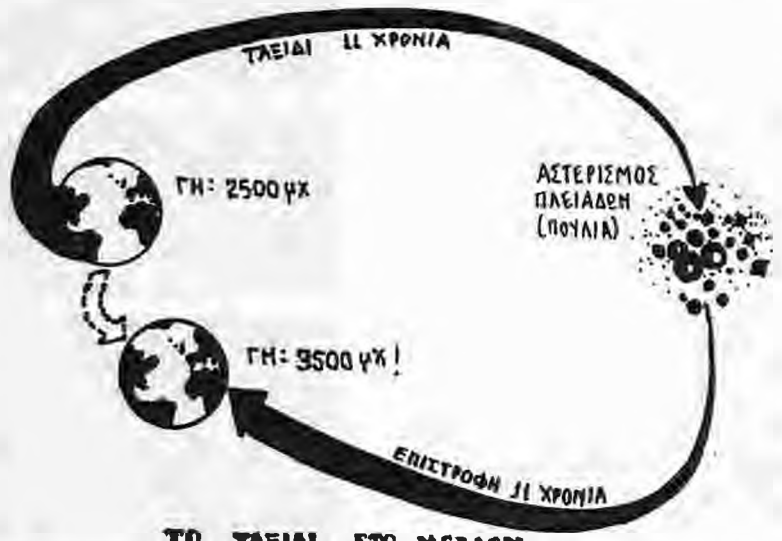
Τι είναι λοιπόν ο χρόνος; Είναι πραγματικότητα ή δημιουργήμα ανθρώπινου για εσωτερική κατανάλωση; Είναι δυνατόν να «ταξιδέψουμε» στο μέλλον ή στο παρελθόν; Και ακόμα, ο χρόνος κινείται μόνο κατά μία φορά (π.χ. μόνο προς το μέλλον) ή είναι αντιστρεπτός; Οι ερωτήσεις αυτές μαζί με πολλές άλλες σχετικές είναι χαρακτηριστικές και τέτοιες που στην ουσία αγγίζουν τις βασικές αρχές δημιουργίας του σύμπαντος. Γι' αυτό και αξίζει η έρευνα πάνω στο θέμα «χρόνος» έστω και αν αυτό είναι «σκληρό κομμάτι» για την ανθρώπινη διάνοια.

Βασικό σημείο πάντως είναι να κρατήσουμε στα επόμενα την επιστημονική αντίληψη και μόνο αυτήν. Άλλωστε όλοι ξέρουμε πόσο μάς έχει κατακλύσει τελευταία το τυχαίο ή σκόπιμο μπλέξιμο επιστήμης και φαντασίας. Το θέμα «χρόνος» μάλιστα αποδείχθηκε πολύ παραγωγικό στο κύκλωμα «εμπειρική επιστημονική φαντασία». Ό,τι αναφέρεται λοιπόν παρακάτω είναι προϊόν επιστημονικής έρευνας σε εκλαϊκευμένη βέβαια έκφραση.

ΤΟ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Μια από τις μεγάλες αυταπάτες λοιπόν του ανθρώπου, είναι το ότι θεωρούμε τον χρόνο σαν κάτι απόλυτο και ότι κυλάει με τον ίδιο ρυθμό για όλους μας.

Σήμερα η θεωρία της σχετικότη-

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Ένώ το ταξίδι Γη-Πλειάδες-Γη διαρμεί για τους αεροναύτες (με την ταχύτητα που έχουν) 22 χρόνια, η Γη στο μεταξύ γερνάει όχι ματα 22 αλλά ματα 1000 χρόνια!

Στρατή Θ. Προύσαλη Καθηγητή Φυσικής

τας ανατρέποντας αυτήν την αντίληψη δέχεται ότι ο χρόνος δεν κυλάει ομοιόμορφα αλλά εξαρτάται από την ταχύτητα που κινούμαστε. Όσο μεγαλύτερη είναι αυτή, τόσο ο χρόνος επιβραδύνεται, δηλ. κυλάει αργότερα. Αυτό είναι γνωστό σαν «διαστολή του χρόνου». Βέβαια στη ζωή μας αυτό δεν το καταλαβαίνουμε γιατί οι ταχύτητες που πιάνουμε γενικά είναι πολύ μικρές. Θα πρέπει οι ταχύτητες π.χ. των διαστημικών μας οχημάτων να πλησιάσουν την ταχύτητα του φωτός για ν'α ντιληφθούμε φαινόμενα διαστολής του χρόνου. Τέτοιες ταχύτητες βέβαια (κοσμικές) δεν πέτυχε ο άνθρωπος και απέχει πολύ από το να τις πετύχει... Αν κάποτε όμως συμβεί αυτό, θα έχουμε εκπληκτικά αποτελέσματα. Νά ένα σχετικό παράδειγμα διαστολής χρόνου με περίεργη εξέλιξη:

Ένας πύραυλος φεύγει από τη γη με αστροναύτες και με ταχύτητα που να πλησιάζει την του φωτός. Προορισμός άς πούμε ο αστερισμός των

Πλειάδων (κονώς Πούλια). Η ταχύτητα του πυραύλου είναι τέτοια που το ταξίδι κρατάει χωρίς σταθμό και με επιστροφή 22 χρόνια. Το εκπληκτικό: Όταν ο πύραυλος γυρίζει στη γη, οι αστροναύτες θα βρουν τον πλανήτη μας περίπου χίλια χρόνια μετασχημασμένο στο μέλλον! Δηλ. ενώ οι αστροναύτες θα γεράσουν κατά 22 χρόνια, η γη θα έχει γεράσει περίπου κατά 1.000 χρόνια!

Αν μάλιστα το ταξίδι ήταν για άλλο πιο κοντινό άστρο, όποτε θα κρατούσε λιγότερο χρόνο, θα υπήρχε περίπτωση ένας αστροναύτης να βρει τα παιδιά του σε ηλικία μεγαλύτερη απ' τον πατέρα τους!

Το προηγούμενο παράδειγμα, ίσως παράξενο, αποτελεί μια τυπική εφαρμογή της θεωρίας της σχετικότητας. Οι προσεχείς δεκαετίες μάλιστα ίσως κάνουν το προηγούμενο πραγματικότητα αν κατασκευαστούν πύραυλοι μεγάλων ταχυτήτων. Υπάρχουν βέβαια σχέδια για «κοσμικούς πυραύλους φωτονίων» αλλά είμαστε ακόμη στα «σπάργγαλα» στον τομέα αυτόν. Σήμερα μόνο σε σημάδια (ηλεκτρόνια κ.λπ.) πετύχαμε να δώσουμε κοσμικές ταχύτητες. Άλλωστε έ-

νας πύραυλος που θα ταξιδεύει με ταχύτητα που να πλησιάζει την του φωτός (κοσμική) χρειάζεται ενέργεια ένα δισεκατομμύριο φορές μεγαλύτερη απ' ότι για να εκτοξευτεί ένας κοινός δορυφόρος. Άλλο ένα βασικό πρόβλημα είναι και εκείνο του «φρεναρίσματος» ενός κοσμικού πυραύλου λόγω της τεράστιας αδράνειας που θα παρουσιάζει με τόσο μεγάλη ταχύτητα.

Η ΖΩΗ ΟΜΩΣ ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΕΙΝΕΤΑΙ

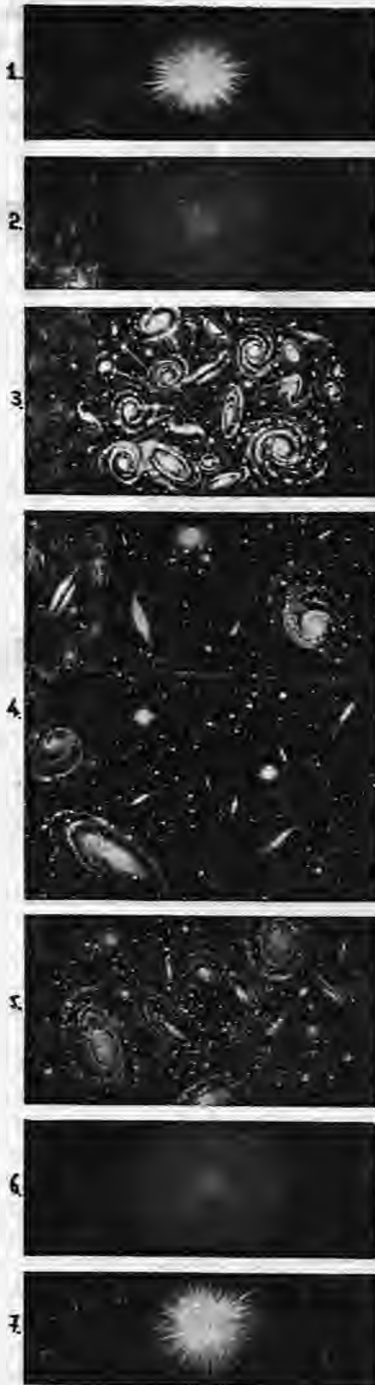
Για να ξεκαθαρίσουμε πάντως τα πράγματα, αναφέρουμε ότι η διαστολή του χρόνου στο προηγούμενο παράδειγμα συνεπάγεται μόνο ένα άλμα στο μέλλον. Όχι όμως και παράταση της ζωής. Ένας αστροναύτης θα ζήσει ορισμένα χρόνια (όσα είναι γραφτό άς πούμε να ζήσει) είτε ταξιδέψει είτε όχι με ταχύτητα κοσμική. Απλούστατα, αν ταξιδέψει, ένα μέρος της ζωής του θα το περάσει στην εποχή του. Ένα μέρος στο ταξίδι κι ένα μέρος στο μέλλον, σε μια άλλη εποχή. Το πόσο μακριά θα φτάσει στο μέλλον έπεται, εξαρτάται από το πόσο απέχει το μέρος προορισμού από την άφεταιρία κι απ' την ταχύτητα του πυραύλου π.χ. ταχύτητα 1)3 του φωτός σημαίνει διαστολή χρόνου περίπου 6%. Τέλος ένα τέτοιο ταξίδι στο μέλλον δεν συνεπάγεται και δυνατή επιστροφή στο παρελθόν και φυσικά στην «εποχή» απ' όπου ξεκίνησε ένας αστροναύτης.

Η «διαστολή του χρόνου» επάλειψήθηκε πειραματικά για πρώτη φορά σε σωματίδια της «κοσμικής» ακτινοβολίας που πέφτουν στη Γη απ' το διάστημα.

ΤΟ «ΤΩΡΑ» ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ «ΤΩΡΑ» ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Η θεωρία της σχετικότητας αναφέρεται όμως και σε μια άλλη βασική πλευρά του χρόνου: στην χρονική αλληλουχία των γεγονότων. Απ' τη στιγμή που δεχτήκαμε το μη «απόλυτο» του χρόνου, μια σειρά απλών συλλογισμών μας αποκαλύπτει πως δεν είναι απόλυτο το παρελθόν ούτε και το μέλλον. Πιο συγκεκριμένα: Ένας παρατηρητής διαπιστώνει πως το γεγονός Α έγινε πριν από το Β. Άλλος παρατηρητής διαπιστώνει το αντίθετο και τρίτος ότι τα γεγονότα Α και Β έγιναν συγχρόνως. Συμπέρασμα: Όλοι μπορούν να έχουν δίκιο. Γιατί όμως;

Τό γιατί μπορούμε να το κατα-

λάβουμε όλοι: μ' ένα απλό παράδειγμα. Στον ουρανό το βράδυ βλέπουμε αμέτρητα αστέρια μια στιγμή που για μας είναι το «τώρα». Όμως στην πραγματικότητα τα άστρα που βλέπουμε είναι ένα βραχίον αμέτρητων παρελθόντων. Αιτία βασική τό ότι το φως για να φτάσει στο μάτι μας από ένα άστρο, χρειάζεται πολλά χρόνια ή και λίγα ανάλογα με την απόσταση. Έτσι π.χ. την Σελήνη την βλέπουμε πάντα όπως ήταν πριν ένα δευτερόλεπτο, τον α-

Στην εικόνα έχουμε ώριμα διαδοχικά απεικονίματα της χρονικής εξέλιξης του σμήντος σύμφωνα με τις επικρατούστερες θεωρίες.

— Πριν 13 δισεκ. λοιπόν χρόνια, σε μία τεράστια έκρηξη μία πρωτογενής μάζα άρχισε ν' απλώνεται και μαζί η άρχισε το μέτρημα χρόνου (εικ. 1).

— Οι σφαιρικές φωτιές απλώθηκαν μετά την έκρηξη και νέφη αερίων άρχισαν να σχηματίζουν ουράνια σώματα (εικ. 2).

— Το επόμενο βήμα ήταν ο σχηματισμός γαλαξιών (εικ. 3).

— Μετά 40 δισεκ. χρόνια όμως άπ την άρχή του χρόνου, η διαστολή αυτή του σμήντος θα επιβραδυνθεί λόγω βαρύτητας (εικ. 4).

— Ακολουθεί λοιπόν ή βαθμιαία αποστολή του σμήντος (εικ. 5).

— Έτσι 80 δισεκ. χρόνια άπ τη γέννησή του, το σμήν θα ξαναφέρει καθώς συρρικνώνεται, την άρχική του μορφή. Ο χρόνος όμως θα σταματήσει εδώ; (εικ. 6).

— Η θεωρία του «παλλόμενου σμήντος» μας λέει ότι με μία καινούργια έκρηξη ένας νέος κύκλος θα ξαναρχίσει. Ένας καινούργιος ίσως κόσμος θα ξαναγεννηθεί. Ο χρόνος θα ξαναρχίσει τότε... (εικ. 7).

στερισμό BETELGEZE όπως ήταν πριν 257 χρόνια και τον αστερισμό του Βοώτη όπως ήταν πριν τόσα χρόνια που ακόμα και ή Γη δεν είχε δημιουργηθεί! Και ακόμα είναι δυνατό να βλέπουμε άλλα άστρα που δεν υπάρχουν γιατί έχουν έκραγει στο μεταξύ! Φυσικά ίσχύει και το αντίστροφο έδω, αν υποθέσουμε την ύπαρξη λογικών όντων σ' ένα άστρο. Παράδειγμα: Οι υποθετικοί κάτοικοι του άστρου RIGEL θα βλέπουν την Γη μας όπως ήταν τον Μεσαίωνα!

Η ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Σήμερα ή νεώτερη Φυσική δέχεται ότι ο χρόνος κινείται μόνο κατά μία φορά όπως προκύπτει από γενίκευση σχετικών παρατηρήσεων. Αυτό είναι κάτι ανάλογο με τό ότι πάντα ή θερμότητα πάει από ένα

θεριό σώμα σ' ένα ψυχρό και ποτέ ανάποδα. Πώς μπορούμε όμως να καταλάβουμε αν σ' ένα σύστημα γεγονότων ο χρόνος κινείται προς το μέλλον ή αντίστροφα; Απλούστατα εδώ θα παρατηρήσουμε αν ωξάνεται ή αταξία (θγλ. τα τυχαία γεγονότα) του συστήματος. Τότε ο χρόνος πάει προς το μέλλον. Σε αντίθετη περίπτωση ο χρόνος κινείται προς το παρελθόν. Και στις δύο όμως περιπτώσεις όπως είπαμε δεν μπορεί να γίνει αντίστροφή του χρόνου.

Και να συνδέαμε αντίστροφή του χρόνου και πάλι θα υπήρχε η αμφιβολία αν είναι πραγματική ή όχι: "Αλλωστε είδαμε παρατηρώντας τ' άστρα στα προηγούμενα, την συνύπρξη παρελθόντος - παρόντος - μέλλοντος.

Είναι γεγονός ότι το θέμα της αντίστροφής του χρόνου συνδέεται με τις πιο καινούργιες προεκτάσεις της επιστήμης και αποτελεί κέντρο θεωριών που όμως δεν μπορούμε να τις δεχτούμε χωρίς επιφύλαξη μια και είναι ακόμη στο στάδιο της θεωρητικής έρευνας σχεδόν. Ας δούμε με δύο λόγια αυτές τις θεωρίες.

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΓΡΑΗ

Με βάση τις ταχύτητες των σωμάτων διακρίνουμε αυτά: στα θραυδύνια (ταχύτητα μικρότερη του φωτός), στα φωτόνια (ίστη με το φως) και στα ταχυόνια (μεγαλύτερη του φωτός). Τα τελευταία είναι υποθετικά για τώρα τουλάχιστον και καθορίζουμε ότι ανήκουν στον κόσμο της αντίληψης. Τα θραυδύνια ανήκουν στον κόσμο της θλης και κινούνται προς το μέλλον. Τα φωτόνια ανήκουν και στον κόσμο της θλης και της αντίληψης. Τα ταχυόνια κινούνται προς το παρελθόν σύμφωνα με την διάθρωση που διατυπώσαμε. Αυτά λοιπόν αποτελούν και το ενδιαφέρον μας. Δυστυχώς όμως είναι δύσκολο ν' απομονωθούν στον δικό μας κόσμο της θλης σωματίδια της αντίληψης για αρκετό χρόνο. Σήμερα απομονώθηκε αντίληψη (ποζιτρόνια) για χρόνο 1) 100.000.000 του δευτερολέπτου! Αλλά το ότι η θλη και αντίληψη εξουδετερώνονται και εκμηδενίζονται. Γι' αυτό και ένας υποθετικός γαλαξίας αντίληψη ποτέ δεν μπορεί να έρθει σ' επαφή με τον δικό μας γιατί θα γινότανε μια τρομακτική έκρηξη εκμηδένισης. Πάν-

τως οι υποθετικοί κάτριοι ενός αντιγαλαξία δεν θα καταλαβούν ότι σ' αυτούς ο χρόνος κινείται ανάποδα.

Η κατεύθυνση του χρόνου είναι τόσο σχετική όσο το «πάνω» και το «κάτω» στο διάστημα.

Επιφύλαξεις έχουμε επίσης και για την άποψη του Αϊνστάιν (γενική θεωρία της σχετικότητας) σχετικά με την καμπυλότητα του σύμπαντος. Δηλαδή εδώ θα πρέπει να δεχτούμε ότι και η συντεταγμένη του χρόνου (όπως και οι συντεταγμένες του χώρου: μήκος, πλάτος, ύψος) είναι καμπύλη όπως υπάρχει η δυνατότητα ν' αγγίζει κανείς το παρελθόν. Αυτό όμως είναι καθαρά θεωρητικό χωρίς καμιά δυνατότητα άμεσης εφαρμογής τεχνολογικά.

ΠΡΟΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Απ' την εποχή των προφητών υπήρχε η υπόψη ότι ο άνθρωπος δεν εξαντλεί τις δυνατότητές του με τις πέντε αισθήσεις του. Ιδιαίτερος στόχος ήταν το σπάσιμο του φράγματος ανάμεσα στο παρόν και στο μέλλον.

Πέρα απ' αυτό όμως τίποτε συγκεκριμένο. Βέβαια η επιστήμη μπορούσε να προβλέπει με υπολογισμούς γεγονότα (π.χ. μια έκλειψη) αλλά το θέμα αντιμετώπιστηκε και έξω απ' αυτήν με αποτέλεσμα πάντα μια δικαιολογημένη δυσπιστία. "Ενα παράδειγμα: Η πρόβλεψη ενός δυστυχίματος λογικά θα μπορούσε να το αποτρέψει. Τότε όμως δεν θα μπορούσε να θγει άλληθνη ή πρόβλεψη ότι θα γίνει δυστύχημα!

Δικαιολογημένη λοιπόν πάντα η αμφισήτηση στην φιλοσοφία που αναπτύσσεται: αιώνας τώρα για πρόγνωση του μέλλοντος. Απ' την εποχή των αρχαίων Αιγυπτίων Ιερέων που διέσωσαν την τράπουλα «Ταρό» («προβλέπει» με τα 22 χαρτιά της το μέλλον 22 αιώνων ως τον 21ο αιώνα) και την εποχή του Νουστράδαμου («προβλέπει» από 1500-3500 μ. Χ.) μέχρι σήμερα πολλές «Κασσάνδρες» είπαν πολλά άσφρη που να μην επιδέχονται σοβαρή συζήτηση. Για σήμερα βέβαια δεχόμαστε την «μετετεολογία» σαν επιστήμη με λογικούς υπολογισμούς. Όπωςδήποτε όμως η σημερινή μετετεολογία αποδέχεται μόνο στην καινοκωνή σεναρίων για μια συγκεκριμένη συνθήκη οικονομικού προγραμματισμού χρέη

ση και με σχετικές πιθανότητες επαλήθευσης.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Η έννοια του χρόνου δημιουργείται όπως είπαμε από την ύπαρξη μιας μεταβολής. Το τέλος του χρόνου επομένως θα συμπέσει με το τέλος των μεταβολών σ' όλο το σύμπαν.

Τότε, αφού καμιά μεταβολή δεν θα γίνεται, δεν θα μπορεί να μετρηθεί και χρόνος. Επιστημονικά λοιπόν αυτό το τέλος υπολογίζεται: μετά από 10²² χρόνια! Γεννάται όμως το ερώτημα αν θα μπορούσε να συμβεί κάτι στο μεταξύ που ν' αλλοιώσει αυτήν την «απαισιόδοξη» πορεία μηδενισμού κάθε μεταβολής. Μόνο σε μια περίπτωση θα μπορούσε να γίνει αυτή λοιπόν ή αλλοίωση: αν δεχτούμε την θεωρία ότι το σύμπαν συστέλλεται και διαστέλλεται χωρίς ποτέ να φτάνει στην κατάσταση της μηδενικής μεταβολής. Όμως οι έγδειξεις γ'α κάτι τέτοιο είναι ισχνές για σήμερα τουλάχιστον... Τότε σίγουρα ισχύει η άλλη άποψη ότι ο χρόνος κάποτε θα τελειώσει: Η θεωρία των πιθανοτήτων εδώ μας λέει όχι. Συγκεκριμένα μετά από χρόνια ασύλληπτης διάρκειας από τότε που θα νεκρώσει το σύμπαν, κάπου θ' αρχίσει μια μικρή μεταβολή που θα κάνει το χρόνο να ξαναρχίσει! Τότε ίσως πάλι σε μια επανάληψη του σύμπαντος ξαναγεννηθούν κάπου λογικά πλάσματα που να μπορούν να σκέφτονται τόσο παράξενα όσο ο άνθρωπος...

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στα προηγούμενα είδαμε ότι το θέμα χρόνος είναι τόσο πολυσύνθετο όσο και καθόλου απλό. Σκοπός ήταν να επιστημονούμε μέχρι πού σημείο ή επιστήμη αγγίξει αυτό το θέμα και ακόμα ποιές απόψεις αρχίζουν να διαμορφώνονται τελευταία.

Όπωςδήποτε τα ερωτηματικά παραμένουν πολλά.

Εδώ ίσως το μέλλον να είναι αποκαλυπτικό για τις επόμενες γενεές πάνω στο μεγάλο αυτό μυστήριο της δημιουργίας.

Ἡμερολόγιο τῶν κυριότερων γεγονότων τῆς ἐπανάστασης τῶν Ναουσαίων τὸ 1822

Δ'

Συνέχεια ἀπὸ τὸ 8ο τεύχος

16. Ἐπιχειρήσεις στὴν περίοδο τοῦ Πάσχα

Οἱ Ναουσαῖοι γιορτάζουν τὸ Πάσχα καὶ φέλλουν τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» μὲ ποικίλα αἰσθήματα γιὰ τὴν πορεία τῆς ἐπανάστασης.

Οἱ παλιορκοῦμενοι Ναουσαῖοι ἔρχονται σὲ συνεννόηση μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐπανάστασης Γεροκαράτασο καὶ Γάτσο πὺν βρίσκονται στὸν Ἅγιο Θεολόγο καὶ Κουκούλα γιὰ μιὰ συνδυασμένη ἐπίθεση ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Τὸ ἀπόγευμα μετὰ τὴν δεύτερη «λεγομένη ἀνάσταση» διενεργεῖται συνδυασμένη ἐπίθεση. Ὁ Γάτσος ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν Τούρκων στὴν περιοχὴ Ἀλώνια καὶ ὁ Γεροκαράτασος στὴν περιοχὴ Μοναχὸς Πλάτανος.

17. Νυκτερινὴ ἐπίθεση στὰ Ἀλώνια

Τουρκικὸ τμήμα στρατοῦ κινεῖται νύχτα μὲ προορισμὸ τὴν πύλη τῶν Ἀλωνιῶν καὶ τὴν κρυφὴ πύλη τῆς Μάνδρας, ἐλπίζοντας νὰ τίς βροῦν ἀφροῦρητες ἢ πλημμελῶς φορυροῦμενες. Οἱ Τούρκοι κινοῦνται μὲ κάθε δυνατὴ προσοχή, γιὰ νὰ μὴ γίνουν ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τίς Ἑλληνικὲς σκοπιές.

Κάποιος ὀπλίτης τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Διαμαντῆ Ὀλυμπίου πὺν βρίσκεται στὸ περίπτερο τοῦ Πύργου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀκούει τὴν νύχτα περίεργο ὑπόκωφο θόρυβο. Ὁ ὀπλίτης ξυπνᾷ τὸν Καραμῆτρο, ὁ ὁποῖος διακρίνεται γιὰ τὴν ὀξυτάτη ἀκοὴ καὶ ὄραση. Ὁ Καραμῆτρος ἀφουγκράζεται καὶ διαπιστώνει περὶ τίνοσ πρόκειται. Πηγαίνει στὸ Ἡγουμενεῖο καὶ χωρὶς χρονοτριβὴ ξυπνᾷ τὸν Γιαννάκη Καρατάσιο καὶ τὸν Διαμαντῆ Ὀλύμπιο.

Οἱ Τούρκοι πλησιάζουν τίς πύλες Ἀλωνιῶν καὶ Μάνδρας ἀλλὰ οἱ Ἑλληνες δὲν ἀφηνιδιάζον-

ται. Οἱ Γ. Καρατάσιος καὶ Διαμαντῆς πᾶνουν τίς ἐπίκαιρες θέσεις στὶς πύλες τῶν Ἀλωνιῶν

Τοῦ Ὁδ. Ντινόπουλου Γεωπόνου

καὶ Μάνδρας καὶ ἀναμένουν τὴν τυορκικὴ ἐπίθεση. Οἱ διαδοχικὲς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων ἀποτυχαίνουν. Ὅσοι Τούρκοι ἀναοιχήθηκαν στὸ τεῖχος σκοτώνονται ἢ τρέπονται σὲ φυγὴ.

18. Οἱ Τούρκοι μπαίνουν στὴν Νάουσα ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου

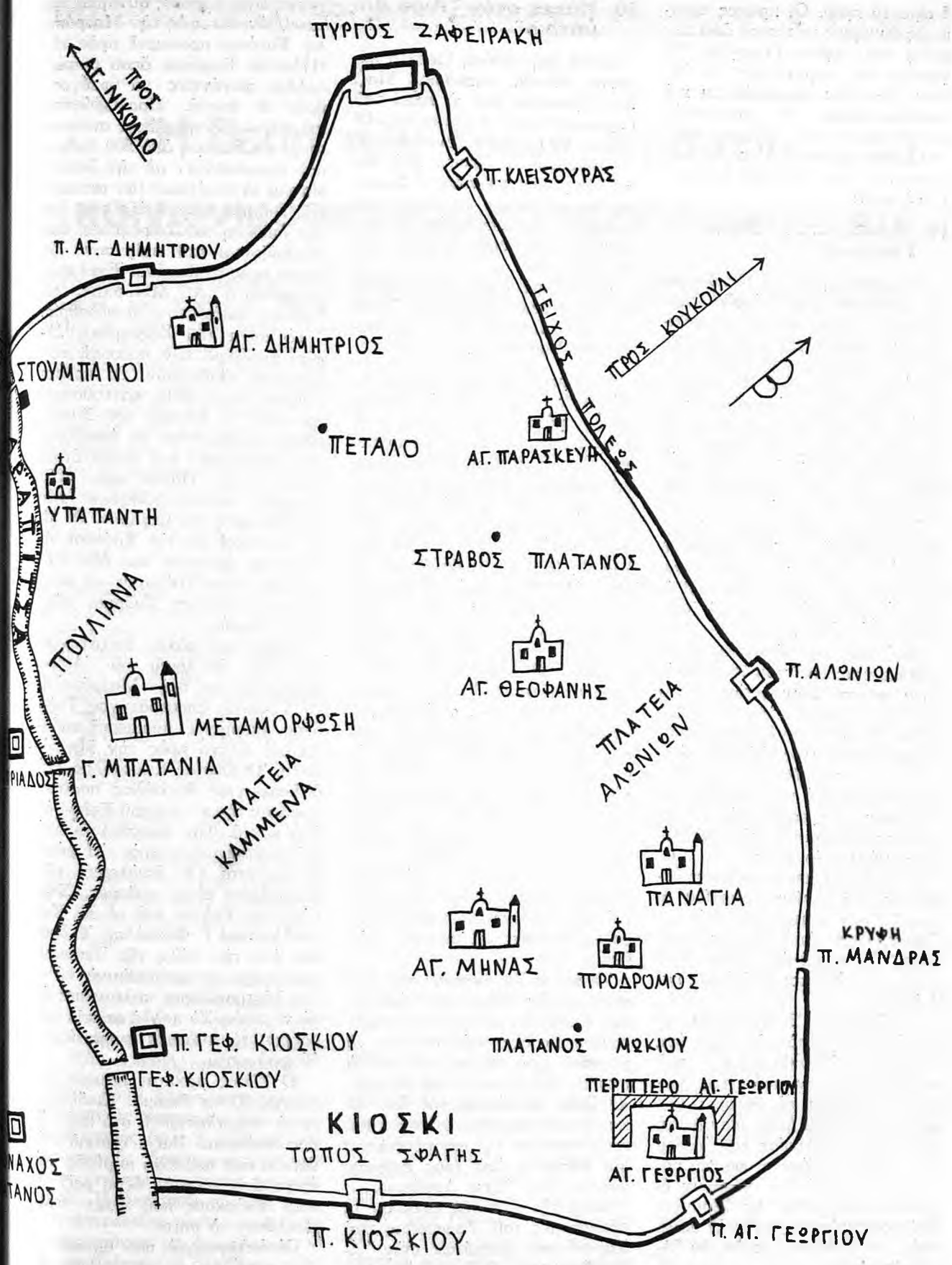
17-4-1822 (νέο ἡμερολόγιο). Ὁ Διαμαντῆς ἀργὰ τὴν νύχτα ἐπιθεωρεῖ τὴν φρουρὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὴν πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τὸ τμήμα τοῦ τεῖχους πὺν ὑπέστη ζημιὰς ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Τὰ μεσάνυχτα τέσσαρες ὀπλίτες ἐπισκέπτονται τὸ περίπτερο πὺν βρίσκεται μετὰξὺ τῆς πύλης καὶ τοῦ Πύργου Ἁγίου Γεωργίου. Κανεὶς δὲν ὑποψιάζεται τίποτε τὸ σοβαρό. Στὸ περίπτερο διανυκτερεύουν περίπου 60 ὀπλίτες ἄνδρες τῆς φρουρᾶς. Οἱ 4 ὀπλίτες πὺν ἔφθασαν ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ, δὲν προκαλοῦν καμία ὑποψία, γιὰτὶ ἦσαν γνωστοὶ στὴν φρουρὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἦσαν πρόσωπα πὺν εἶχαν φυλάξει σκοπιὰ καὶ ἄλλες φορὲς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πολιορκίας τῆς πόλης.

Ἀργὰ τὰ μεσάνυχτα οἱ τέσσαρες ὀπλίτες βάσει σχεδίου καὶ ὕστερα ἀπὸ συνεννόηση μὲ τὸν Μάμαντη φροντίζουν καὶ ἀνοίγουν τὴν πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Μάμαντης πὺν βρίσκεται στὸ Τουρκικὸ στρατόπεδο, ἐνημερώνεται πρῶτος γιὰ τὴν προδοτικὴ ἐνέργεια τῶν τεσσάρων. Ὁ Μάμαντης εἰδοποιεῖ τὸν Κεχαγιά βέη δτι ἡ πύλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἶναι ἀνοικτὴ.

18-4-1822 (νέο ἡμερολόγιο)

→
Σκαρίφημα πόλεως Ναούσης κατὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1822. Σημειώνεται ἐνδεκτικὰ ἡ περιμετρικὴ ὁχύρωση τῆς πόλεως μὲ τοὺς 9 πύργους τῆς, τῆς Ἑλένης Μήτσιολα.

5 ώρα τὸ πρῶν. Οἱ πρῶτες τουρκικὲς δυνάμεις μπαίνουν ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ φρουρὰ τοῦ περὶ τοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀφναδιάζεται καὶ ἀποδεκατίζεται. Οἱ κατακτητὲς καίνε σπίτια καὶ σφάζουν κάθε συλλαμβανόμενο πολίτη. Οἱ κάτοικοι ἀμύνονται σκληρὰ ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι.

19. Μάχες στὸν Ἅγιο Γεώργιο

Ὁ Διαμαντῆς κάνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰσοδὸ τῶν Τούρκων. Προσωρινὰ κατορθώνει καὶ κλείνει γιὰ λίγο τὴν θύρα τῆς περιοχῆς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Διαμαντῆς πολεμᾷ ἀπὸ τὸν πύργο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν Τούρκων, διασπᾷ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ πολεμῶντας φθάνει στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Οἱ Τούρκοι συνεχίζουν τὸ καταστροφικὸ ἔργον. Τὸν τουρκικὸ στρατὸ ἀκολουθοῦν ἀτακτα στίφη καὶ διάφοροι πλαστοκόλογοι οἱ ὁποῖοι ὀρμοῦν στὰ σπίτια γιὰ λεηλασία καὶ πλιάτσικο.

Οἱ Ἕλληνες μάχονται ἥρωικῶς καὶ ὑποχωροῦν πρὸς τὰ ὑψώματα, μὲ κατεύθυνση τὸν Πύργο τοῦ Ζαφειράκη καὶ τὸν Ἅγιο Νικόλαο. Οἱ Τούρκοι διαδοχικὰ καταλαμβάνουν ὄλες τῆς συνοικίας.

Πολλὰ γυναικόπαιδα, ποὺ αἰφνιδιάσθηκαν ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων δὲν προλαβαίνουν νὰ φύγουν στὰ βουνὰ καὶ ἐγκλιβίζονται μέσα στὴν πόλη.

Οἱ Τούρκοι μπαίνουν στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὅπου γινόταν λειτουργία ἀπὸ τὸν Παπαγιάννη. Διεξάγεται φονικὴ μάχη. Ὑστερὰ ἀπὸ γενναία ἀντίσταση σκοτώνονται 30 ὀπλίτες καὶ 4 ἱερεῖς.

Οἱ ἀδελφοὶ Σιουγκαροῖοι μὲ 85 ὀπλίτες (ἀπὸ τὸ Περισύρι, Δραζίλοβο, Τέχοβο κ.λ.π.) ποὺ φρουροῦσαν τὴν πύλη τοῦ Κιοσκιοῦ ἔρχονται σὲ βοήθεια τῶν μαχομένων Ἑλλήνων, κοντὰ στὴ πύλη τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Διεξάγεται φονικὴ μάχη. Οἱ περισσότεροι πέφτουν ἥρωικῶς μαχόμενοι. Οἱ Σιουγκαροῖοι συμπτύσσονται καὶ ἐν συνεχείᾳ κατευθύνονται πρὸς τὸν Ἅγιο Δημήτριο.

20. Μάχες στὸν Ἅγιο Δημήτριο

Κοντὰ στὴν θρῦση Πέταλο μάχονται 15—20 Ναουσαῖοι. Μαζί τους βρίσκεται καὶ τὸ παιδί τοῦ Γερακαράτασιου, ὁ Κωτούλας. Οἱ Ναουσαῖοι πολεμοῦν ἐναντίον εἰκουσπλασίων Τούρκων. Στὸ πεδίο τῆς μάχης φθάνουν οἱ Σιουγγαροῖοι, οἱ ὁποῖοι πολεμοῦν παληκαρίοι. Διασποῦν τὸν Τουρκικὸ κλοιὸ καὶ παίρνουν μαζί τους τὸν Κωτούλα.

Ὁ Τσόμης Καρατάσιος φυλάγει τὶς θέσεις κοντὰ στὸν Ἅγιο Νικόλαο καὶ διευκολύνει τὴν φυγὴ τῶν Ναουσαίων.

Στὴν μικρὴ πλατεία τῆς κρίνης τοῦ Ἁγίου Δημητρίου διεξάγεται φονικὴ μάχη. Στὴν μάχη αὐτὴ συμμετέχουν 3 ἱερεῖς ὁ πρωτοσίγγελος Παπαγιαννόπουλος, ἀρκετοὶ Ναουσαῖοι καὶ πολλοὶ πολεμιστὲς προερχόμενοι ἀπὸ τὰ ὄρεινὰ χωριὰ τῆς περιοχῆς (Δραζίλοβιες, Τεχοβίτες κ.λ.π.). Ἐπικεφαλῆς τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων εἶναι ὁ Ἄλῃ βέης ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη. Ἡ μάχη γεννεύεται. Νέες Τουρκικὲς δυνάμεις καταφθάνουν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Σὲ βοήθεια τῶν ἀμυνομένων Ἑλλήνων τρέχουν οἱ Σιουγγαροῖοι μὲ τὰ τμήματά τους, οἱ ὁποῖοι πολεμοῦν μὲ αὐταπάρνηση καὶ τόλμη, δίδοντας κουράγιο στοὺς ἀμυνομένους πολεμιστὲς. Μετὰ ἀπὸ λίγη ὥρα, στὸ κῶρον τῆς μάχης φθάνει ὁ Διαμαντῆς Ὀλύμπιος ὁ ὁποῖος ἀνακουφίζει τὰ μαχόμενα Ἑλληνικὰ τμήματα.

Ὁ Δημ. Σιουγγαροῦ μὲ 15 ὀπαδοὺς πλησιάζει τὸν Ἄλῃ βέη καὶ ἀπὸ κοντινὴ ἀπόσταση πυροβολεῖ εὐστοχα καὶ σκοτώνει τὸν βέη.

Ὁ Λάζος Ρωμανιάνης ποὺ βρισκόταν στὸν Πύργο τῆς γέφυρας τοῦ Κιοσκιοῦ, διαλύει τὴν φρουρὰ καὶ διατάζει τοὺς ὀπλίτες νὰ μεταβοῦν στὰ σπίτια τους καὶ νὰ σώσουν ὅτι μποροῦν νὰ σώσουν. Ὁ ἴδιος συνοδευόμενος ἀπὸ 25 παληκαρία πηγαίνει στὸ σπίτι του παραλαμβάνει τὴν οἰκογένειά του καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς φθάνει στὸν Ἅγιο Δημήτριο.

Κατὰ τὴν ὥρα τῆς εἰσβολῆς οἱ οἰκογένειες τοῦ Ζαφειράκη καὶ Καρατάσιου βρισκόταν στὸν Ἅγιο Δημήτριο. Ὁ Ζαφειράκης συ-

γκεντρώνει ἀρκετὲς δυνάμεις καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν Μητρόπολη. Κατόπιν προχωρεῖ πρὸς τὴν «Πλατεία Καμένα» ὅπου βρίσκει πολλὰς οἰογένειες νὰ φεύγουν πρὸς τὰ βουνὰ. Προχωρώντας, πρὸ κάτω ὁ Ζαφειράκης συναντᾷ τουρκικὴ δύναμη ἀπὸ 200 ἄνδρες ποὺ ἀσχολοῦνταν μὲ τὴν λεηλασία καὶ τὸ πλιάτσικο τῶν σπιτιῶν. Οἱ Τούρκοι αἰφνιδιάζονται ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Ζαφειράκη, διασκορπίζονται καὶ παίρνουν τὸν δρόμο πρὸς τὰ Καμένα. Ἐκεῖ τοὺς περιμένει ὁ Δ. Μιουρλής. Οἱ Τούρκοι παθαίνουν πανωλεθρία.

Τὸ σπίτι τοῦ Ζαφειράκη ἐλκύει ἰδιαίτερα τὴν προσοχὴ τῶν Τούρκων εἰσβολέων. Οἱ πρῶτοι Τούρκοι στρατιῶτες κατευθύνονται πρὸς τὸ μέγαρον τοῦ Ζαφειράκη, προκειμένου νὰ ἀρπάζουν τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα. Πάνω ἀπὸ 1000 Τούρκοι συγκεντρώθηκαν πρὸς τὴν δύο πλευρὰς τοῦ μεγάρου. Οἱ Μιουρλήοι μὲ τὸν Κούνιση ἀμύνονται ἥρωικῶς καὶ δὲν ἐπιτρέπουν τοὺς Τούρκους νὰ πλησιάσουν. Πολλοὶ Τούρκοι πέφτουν νεκροί.

Λυκοαἰετὲς μάχες διεξάγονται καὶ στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ στὴν Μητρόπολη. Ὁ Τούρκος ὑποστράτηγος Ταῆρ βέης ἀμέριμος προχωρεῖ καθάλα στὸ ἄλογο πρὸς τὴν Μητρόπολη. Ὁ Κώστας Κωτούλας, καὶ ὁ Γεώργιος Φασούλας παρακολουθοῦν τὴν κίνησιν τοῦ Ταῆρ βέη ἀπὸ κοντὰ. Τὸν πυροβολοῦν καὶ ὁ Ταῆρ πέφτει νεκρὸς. Ἡ μάχη γεννεύεται. Οἱ ἀπώλειες τῶν μαχομένων εἶναι σοβαρές. Σκοτώνονται ἐπίσης καὶ οἱ Κ. Κωστούλας καὶ Γ. Φασούλας. Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Ὑπαπαντῆς μέχρι τὴν μεσημβρινὴ πύλη τῆς Μητροπόλεως καλύπτεται ἀπὸ νεκρούς. Σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ δρόμου τὰ πτώματα σχηματίζουν ὄδοφράγματα.

Ὁ Ζῆτος μάχεται ἥρωικὰ καὶ τραυματίζεται βαρῆα. Κινδυνεύει νὰ ἀιχμαλωτισθεῖ, στὸ σπίτι ὅπου ἀμύνεται. Βάζει φωτεῖδ πύθνα βαρέλι ποὺ περιεχεῖ πυρίπυρα καὶ ἀνατινάζει σὶν ἀέρα μαζί μὲ τοὺς Τούρκους ποὺ εἶχαν προκυκλώσει τὸ σπίτι.

Οἱ ὀπλαρχηγοὶ ποὺ βρισκόταν
Συνέχεια στὴν σελίδα 37

«Ἡ δέση τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν στὰ κοινωνικοοικονομικά προβλήματα καὶ δεσμούς τῆς ἐποχῆς των»

Τὸ ἔτος 1100 ἐπὶ αὐτοκράτορας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, θεοπίσθηκε ἡ γιορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Στὴ μνήμη τους ποὺ τιμοῦν ἀπὸ κοινοῦ ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία (30 Ἰανουαρίου), γιὰ τὴν ἀνεκτίμητη προσφορὰ τους στὰ γράμματα καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, θ' ἀφιερῶσουμε τὴν ἐρευνά μας βασισμένη σὲ κείμενα δικὰ τους (κυρίως ὁμιλίες) καὶ ἄλλα στοιχεῖα ἱστορικοκοινωνικοοικονομικά.

Τὸν βίο τους, τὰ ἔργα τους καὶ γενικὰ ὅτι ἀφορᾶ τὴν προσωπικότητά τους, δὲν θὰ τὰ θίξουμε ἀφοῦ εἶναι πράγματα γνωστὰ σ' ὅλους. Ἀπλῶς θὰ κάνουμε μία ἀνασκόπηση τῆς κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς πολιτικῆς τῆς ἐποχῆς των καὶ θὰ δοῦμε τὴ θέση ποὺ ἔλαβαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι αὐτῆς.

Οἰκονομολόγοι δὲν ὑπῆρξαν καὶ γι' αὐτὸ οἱ λύσεις ποὺ πρότειναν σὲ καθαρῶς οικονομικά θέματα, χαρακτηρίζονται κυρίως ἰπὸ συναισθηματισμῶ ἢ παράγοντες ὁσχετους μὲ τὴν οικονομικὴ ἐμπειρία.

Ἡ κοινωνία μέσα στὴν ὁποία ἔπρασαν καὶ μεγαλοῦργησαν οἱ ἱερεῖς Ἱεράρχες (4ος μ.Χ. αἰώνας), ἀντιμετώπιζε καθημερινὰ τὰ ἑξῆς σοβαρὰ προβλήματα:

Κατ' ἀρχὴν χαρακτηριστικὸ τῆς Βυζαντινῆς οἰκονομίας ἦταν ὁ παρεμβατισμὸς δηλ. ἡ ρύθμιση τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος τοῦ λαοῦ γινόνταν ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς ἦταν συγκεντρωμένη στὰ χέρια τῶν γαιοκτημόνων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐγκαταλείπουν οἱ ἐλεύθεροι καλλιεργητὲς τὴν ὄπαιθρο καὶ νὰ

δεσμούς τῆς ἐποχῆς των»

*****

καταφεύγουν πρὸς ἀναζήτηση ἐργασίας σ' ἄλλες πόλεις: Κωνσταντινούπολη Θεσσαλονίκη, Βέροια. Ἀντιόχεια, Καισάρεια, Ἐφεσσος κλπ. Ἔτσι δημιουργήθηκε κοινωνικὴ ἀνισορροπία διότι οἱ συγκεντρωθέντες γεωργοὶ στὶς πόλεις δὲν γνώριζαν νὰ ἐργα-

τὴν ἄσκησι τῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, τὴν πολιτικὴ τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως κ. λ.π.). Συγκεκριμένα ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος σὲ μία ὁμιλία του (ΠΕ 58, 762) ἀναφέρει ὅτι «οἱ ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μεριμνοῦν γιὰ τὴν διατροφή τῶν πενήτων καὶ νὰ ἀσκοῦν τὴν κοινωνικὴν προστασία ἐν γενέει». Ἔτσι μὲ τὰ κηρύγματά του ἀρχίζει, ἡ δωρεάν, διανομὴ ἄρτου στοὺς πτωχοὺς, πρόκειται γιὰ ἐνέργεια στὴν ὁποία βρίσκουμε, τὰ σπέρματα τῆς ἐπιδοτήσεως τῆς ἀνεργίας, σήμερα.

Τοῦ Κ. Κουτσιοπούλου

ὑπαλλήλου ΟΑΕΔ Ναούσης
Πτυχιούχου Σχολῆς Νομικῶν
καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν

θοῦν στὶς βιοτεχνίες καὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ προκαλοῦσαν ὄξυ κοινωνικὸ πρόβλημα, τὴν ἀνεργεία².

Ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἡ ἐπιβολὴ μέτρων πρὸς ἐξασφάλιση ἐσόδων τοῦ κράτους (φορολογία) γίνονταν κατὰ τρόπον ποὺ ἀπέβαινε σὲ βάρος τῶν ἀσθενεστέρων, οικονομικῶς, κοινωνικῶν τάξεων (παρατηροῦνταν μία ἄνισος κατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος), μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πτώχεια, τὴν ἐπάπειτα, τὴν πορνεία, ἐγκληματικότητα, τὴν ἀνάγκη πωλήσεως τῶν τέκνων τῶν πτωχῶν κλπ.

Ἡ μὴ ὑπαρξὴ ὀργανωμένης κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ ἡ ἔλλειψη οικονομικῶν γνώσεων, ἠθροῖσε τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νὰ προτείνουν ὡς λύση τὴν ἄσκησι φιλανθρωπίας, (σήμερα θὰ λαμβάνονταν ἄλλα μέτρα μὲ

Κατὰ δεῦτερο λόγο ἐπικρατοῦσε σοβαρὴ οικονομικὴ κρίσις σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας (γεωργία, βιοτεχνία, ἐμπόριο). Ἡ ἀστάθεια τοῦ νομίσματος (ὑποτίμηση, ἀνατίμηση) ἐνεθάρρυνε τὸν ἀντιπραγματοπισμὸ (ἀγοραπωλησιες δὲν γίνονται μὲ νόμισμα ἀλλὰ μὲ εἶδος) καὶ αὐτὸ μείωνε τὴν σημασίαν τοῦ χρήματος στὴν οἰκονομία. Αἰτία ὄλων αὐτῶν, ἦταν, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Παπαρηγόπουλο, κυρίως ἡ πολιτικὴ ἀκαταστασία, οἱ θεομηνίες (σεισμοὶ) οἱ πολεμικὲς περιπέτειες (βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς) καὶ οἱ συνεχεῖς μεταβολὲς θρησκευτικῶν καθεστώτων (εἰδωλολατρεία, Χριστιανισμὸς, ἀρεισιανισμὸς).

Κατὰ τρίτο λόγο τὸ κράτος διέθετε τὰ ἔσοδά του καταναλωτικῶς καὶ ὄχι παραγωγικῶς δηλ. τὰ διέθετε κυρίως γιὰ κάλυψη ἀναγκῶν πολυτελείας (συντήρησις εὐνοῦ-

ων, γελοτοποιῶν, ὑπηρετῶν, παλακίδων κλπ.).

Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ὀργανωμένη κοινωνικὴ πολιτικὴ, οἱ τρεῖς Ἱεράρχες σεβάσθησαν τὴν ἐπικρατοῦσα κοινωνικο - οικονομικὴ κατάστασις καὶ ἐπεχείρησαν νὰ τὴν βελτιώσουν μὲ μέτρα πρὸς ἀνόρθωσι τῆς ἠθικῆς καὶ κυρίως μὲ τὴν φιλανθρωπία (ἐλεημοσύνη) ποῦ ἔχει ὡς φορέα τὴν ἐκκλησία καὶ ἀσκεῖται διὰ τῶν μοναστηρίων ἢ ἰδρυμάτων τὰ ὁποῖα συνιστῶνται πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτό: ὄρφανοτροφεία, γηροκομεῖα, πτωχοκομεῖα, νοσοκομεῖα λυθοκομεῖα (νοσηλεύονται λεπροί), παρθενῶνες (γιὰ τὴ περίθαλψιν ἀγάμων ἐνηλίκων θυγατέρων πτωχῶν οἰκογενειῶν) καὶ τέλος οἱ μετάνοιες (ἰδρύματα στὰ ὁποῖα περισυλλέγονταν καὶ συντηροῦνταν πρῶτην ἀσμενες γυναῖκες, ποῦ εἶχαν μετανοήσει γιὰ τὴν ἔκλυτη ζωὴ τους). Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες πίστευαν ὅτι μὲ τὴ στάσι τους θὰ βοηθήσουν στὴν ἐκβάθρυν μεταβολὴ τοῦ κατεστημένου, παρασύροντας καὶ ἄλλους μιμητές.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ θέσις ποῦ ἔλαβαν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας σὲ διαφόρους θεσμοὺς τῆς ἐποχῆς των, ἔχω νὰ τονίσω τὰ ἑξῆς:

Καὶ πρῶτα - πρῶτα ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος τάσσεται ἐναντίον τοῦ θεσμοῦ τῆς προίκας. Αὐτὸς συνιστᾷ: «οὐδεὶς ν' ἀναμένῃ νὰ πλουτίσῃ ἀπ' τὴν γυναῖκα του, διότι ὁ τοιοῦτος πλοῦτος εἶναι αἰσχροὺς καὶ ἐπονεΐδιστος». Καὶ ἀπαντώντας στὸ ἐρώτημα ποῖος εἶναι αὐτὸς ποῦ ὅταν πρόκειται νὰ παντρευτεῖ ἐξετάζει τὴν ἀνα-

τροφὴ τῆς κόρης λέγει: «οὐδεὶς ἀλλὰ μόνον ἐρωτᾷ γιὰ τὰ χρήματα καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰ ποσὰ τῆς ποικίλης περιουσίας ὡς νὰ πρόκειται ν' ἀγοράσῃ τι ἢ νὰ λάμῃ συνήθη τινὰ συναλλαγῆ»³. Σήμερα μὲ τὴν ἐξίσωσι τῶν ὑποφύλων καὶ μὲ τὸν ἐκσυγχρονισμό τοῦ Οἰκογενειακοῦ Δικαίου (σχέδιο νόμου γιὰ τὴν κατάργησι τῆς προίκας), βρίσκουμε πόσο προοδευτικὲς ἦταν γιὰ τὴν ἐποχὴ του οἱ κρίσεις του.

Τώρα ὅσον ἀφορᾷ τὸν θεσμό τῆς ἰδιοκτησίας, οἱ τρεῖς Ἱεράρχες διευτύπωσαν ἀπόψεις ὀρθῆς καὶ προοδευτικῆς (ἔχοντας ὑπόψιν τους τὴ συγκέντρωσι τῆς γῆς στὰ χέρια τῶν γαιοκτημόνων). Συγκεκριμένα τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας εἶναι τὸ δικαίωμα κάθε προσώπου νὰ διαθέτῃ καὶ νὰ χρησιμοποιεῖ κάθε τι ποῦ τοῦ γίνῃ κατὰ τὴ θέλησίν του καὶ ν' ἀποκλείει ὅλα τὰ λοιπὰ πρόσωπα⁴. Τὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ ἀναγνωρίζονταν ὄχι μόνον τὸ δικαίωμα χρήσεως ἀλλὰ καὶ καταχρήσεως τῆς περιουσίας (ἰδιοκτησίας). Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωρίζουν τὴν ἰδιοκτησία ὡς «ἄνωρο Θεοῦ» καὶ γι' αὐτὸ ὑποστηρίζουν τὴν ἰσχύουσα καὶ σήμερα ὑποψηβάσει τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα χρήσεως ὄχι ὀμιως καὶ καταχρήσεως.

Ἀκόμα τάσσονται ὑπὲρ τῆς πατάξεως τῆς πλεονεξίας, ἢ ὁποῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἀπομνη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ εἶναι κατακριτέα γιατί μπορεῖ ν' ἀποβεῖ δυσμενῆς γιὰ τὴν οἰκονομία ὅσο καὶ ἢ ὑπερβολικὴ λιτότητα⁵. Διότι μόνον ἂν παταχθεῖ ἢ πλεονεξία

θὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ φιλανθρωπία ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναμένεται μείωσι τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν, λόγῳ τῆς ἀνίσου κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Δίκαια ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος λέγει στὴν ἁμιλία Β' πρὸς Φιλιππησίους: «οὐκ ἔστιν πένης ὁ μηδὲν ἔχων, ἀλλ' ὁ πολλῶν ἐπιθυμῶν...» ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος μᾶς λέγει στὴν ἁμιλία πρὸς τοὺς «πλουτοῦντας»: «Πένης ἔστιν ὁ τῶν πολλῶν ἐνδεής, πολλῶν δὲ ἡμᾶς ποιεῖ ἐνδεεὶς τὸ ἀκόρεστο τῆς ἐπιθυμίας». Καὶ οἱ τρεῖς ἔδωσαν τὴς περιουσίας τους στοὺς πτωχοὺς πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θὰ βοηθοῦσαν τοὺς συνανθρώπους τους, ἀλλὰ καὶ τὸ κράτος στὴν ἀσκησι κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ πιστεύοντας ὅτι θὰ γίνονταν παραδείγματα πρὸς μίμησι.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω τὴ συμβολὴ τους στὴν ἀνάπτυξι τῶν γραμμάτων (ἔγραψαν ὑπέροχους λόγους, ἀφοῦ σπούδασαν ρητορικὴ, φιλοσοφία κ.λπ.) καὶ τὴν διάδοσι τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς καὶ στὴν ἀνάπτυξι τῆς οἰκονομικῆς σκέψεως καὶ δι' αὐτῆς τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δ. Δελιβάνη, Θεωρητικὴ Πολιτικὴ Οἰκονομία.
2. Λ. Πάτρας, Κοινωνικὴ Πολιτικὴ
3. Παπαρηγόπουλος, Ἱστορία Ἑλληνικοῦ ἔθνους.
4. Δ. Μπαλάνου, Πατρολογία σ. 97.
5. Δ. Δελιβάνη, Θεωρητικὴ Πολιτικὴ Οἰκονομία.
6. Μ. Νεγρεπόντη - Δελιβάνη, «Οἰκονομικὴ σκέψι».

Τότι: "Εί μαρι μάνα, πάλι φασούλια καρκαρίζουν πίσ' του τζιάκι; Άμάν δά μή φυτρώσουν στου στουμάχι. Κι' αυτή ή άρμιά κάθε μέρα μάς θέρισειν τ' άντηρα.

"Εί πιδι μου τρανή σαρακουστή, άνάγκη πάσα νά νιστέψουμι, τί δά κάμεις είνι γιά γειά. Κάμει γκαίρέτι. Ταχιά Βαϊός δά φάμι ψάρι. γκριβάδι γισχνί κι καναν τσιουρβάν. Δέ γλέπεις π' άχλησαν νάρχουντε κι οί λαζαρίνεις!

Λαζαρίνα, λαζαρκό,

ϊγκρα, ιγκρα ντέ βουϊκό...

κι τά μικρά, τά πιντιγιά σιακάτου στα χουργιά, δά βγοϋν μι τά καλάτχιο τους σήμηρα γιά νά μάσουν αυγά.

Πούσε Λάζαρε, πούνε ή φωνή σου πούσε καί σοί γύριβειν ή μάνα κι ή άδαρφή σου Πούισουνα στη γή χουμένους

Άπ' τους ούχτριους άπουθαμένους.

Δώστε μας αυγό νά σās τó πούμε

οί κουτίτσες σας πουλλά γεννούνε

οί φουλίτσες σας δέν τά χουρούνε

Βάγιω, Βάγιω τó Βαγιώ τρώμε ψάρι κι καλιό

καί τήν άλλη Κυριακή τρώμε τó παχύ άρνι

Έμεις ήρθαμε έδω νά μάς δώσετε αυγό

καί νά σās πούμε εύχαριστώ.

Τώρα: πού δά βρούμει καμιά ψησταργιά καλή, καμιά ούρνιθα καλουπημένη κι τέτοια «νηστήσιμα».

Τότι: 'Ιά στάσου ν' άφικριθώ! Σάματι ρουπουτάει ή πόρτα. Ποιός είνι;

— 'Ιγώ Λένκου, ή Μαρίγια, ήρθα νά μοι δώσεις ψίχστα δάφνη γιά τού νταβά μή τού γκριβάδι, κι τά παλιά κουρμίντγια κι κανά κλουνι σέλιου γιά τούν τσιουρβά. Βαϊός ιά είνι γιά γειά.

— Λέγου Μαρίγια άπ' τ' άπόψη νά τού βάλου στη γάστρα νάνει χαρούρι. "Εμ ταχιά θέλει νά πάμει στην ικκλησιά, νά πάρουμι Βαία νά βάλουμι κανά κλουνι στούν κιουσιέ ψηλά τής ούξόπουρτας κι στου εικόνισμα νά σέβει ή χάρη σ' όλου τού σπίτι.

— "Εί Λένκου, ή μάνα μου. Θεσχουρέστην, έθανειν ντάϊμα ένα δαφνόφυλλου άπ' τά βόια στη Ζιάρη κι καπνίζουμάστουν όταν μάς πουνούσιν τού κιφάλι. Μπέλικι μου νά μάς φκιάσει καμιά καλοσύνη ταχιά, νά βγούμει σιά άξου ψίχστα, κά τούν Σπήλιου κι τούν Κούκου ή τού Μουσταφά. "Υσταρνας άπ' τού γιόμα νά μάσουμει κι κάτσιουδεις, έτσι πήγηναν εικείν' τά χρόνια τήν ήμέρα τού Βαϊού.

— Τώρα, τάλησμονησάμει όλα γιά ταυτό μάς άλησμονήσιν κι ού Θεϊός.

— Τότι θυμνιέσει Μαρίγια, τή Μιγάλη Τριτή έβανάμει πλύση γιά τά Ζντράνια, γιατί δέν άπόμνισκεν άλλη μέρα άπ' τή μιγαλουβδουμάδα. Κι τή Μιγάλη Τετράδη τσακιζάμει μπακάμι στου τσουκάλι κι έβαφάμει τρία αυγά πού στέκουνταν όλη τή νύχτα στου τσουκάλι. Κι τού ταχί τής Μιγάλης Πέφτης έφκιανάμει τά πιντιγιά πού κοιμούνταν «άσπρους κόκκινους σάν τ' αυγό τής Πασκαλιάς» τρεΐς βουλές τρουγιούρου - γιούρου

Τότι κι τώρα

*****

ΠΑΣΚΑΛΙΑ

στου πρόσουπό τους, κι κείνου τ' αυγό τόβανάμει στου εικόνισμα.

— "Εε ού συγχουρημένους ού πατέρας μας ειλίγειν τάχα τού μπακάμι είνι τού ματουμένου Εύλου άπ' τού σταυρό τού Χριστού κι γιά ταυτό βάφει κόκκινα.

— "Εμ κι τάλλου, τάλλου τ' άλησμόνησει Λένκου, πού έβανάμει κόκκινου μαντήλι στου Ειάστριου όντας άχιρνούσάμει τού ταχύ τής Μι-

Του ΝΙΚ. ΣΠΑΡΤΣΗ

Καθηγητού ΚΑΤΕΕ

γάλης Πέφτης νά βάφουμει αυγά.

Τώρα πάν πάν κι τά μπακάμια κι τά καλα εικείνα τά είθιματα. Τώρα έχει ούτι μπουιά θέλεις κόκκινη, μόρικη, άγγιτσένια.

Τότι καμόν τούχειν ή μάνα μου νά δάψει καλά αυγά μή τού μπακάμι γένουνταν «τζιουμπαναροί», όσα δέν βάφουνταν καλά τάληγαν «τζιουμπαναρούς».

— Δά γραφτούμει κι στα κουλίκια Μαρίγια τή Μεγάλη Πέφτη ή στούν Πιτσιούνη ή στούν Μπουμπουλιά. Τώρα πάει κι αυτό άχρησάμει νά τά φκιάνουμει στου σπίτι φτασμίτικα τσιουρέκια.

— Άμ τότι άν θυμιέσει όταν εϊμασταν κουρίτσκια δέν μάς άφηναν νά πάμει στην ικκλησία τή Μιγαλουβδουμάδα κι τήν Πασκαλιά, Μούγγι γιά νά φυλάξουμει τού Χριστό τή νύχτα τής Μιγάλης Πέφτης κι νά στουλίσουμει τούν ιπιτάφιον μάς άφηναν. "Υσταρνα σπίτι γιά νά φυλάξουμει τά μικρά.

Τώρα τά κουρίτσκια όπου θέλουν παγαίνουν.

— Δέ σοί ρώτησα Λένκου μή τί δά φκιάσεις τήν πίττα τή Μιγάλη Πέφτη πούνει ού Μυστικός Δείπνους; 'Ιγώ δά τή φκιάσου μή μάτσιουτσουν ή λάπατα άν βριθούν.

— 'Ιγώ Μαρίγια δά τή φκιάσου μή ρύζι, δά βάλου ύσταρας ούλίγη Ζάχαρη κι κανέλλα άπανουθιό κι μή λιόλαδου. Ξέρεις; θέλει όση πίττα άπουμνιόσκει, όταν χτυποϋν οί καμπάνεις, γιά τά δώδεκα έβαγγέλια, νά πουλημνιέτε γιστι δέν κάμει νά φαγουβεί ύσταρνας. Κι τή Μιγάλη Παρασκιουβή μούγκι μή νιρό δά πηράσουμει όλη τήν ήμέρα. Μιτά τούν ιπιτάφιου δά φάμει νιρόβραστο φασούλια κι κανά κρουμιδούλι

— "Αου μαρι Λένκου άλησμόνησα νά σοι πω νά πεις τού Σταύρη σου πούνει άρραβουνιασμένους νά στείλει κουλίκι κι λαμπάδα τή Μιγάλη Παρασκιουβή στην άρραβουνιαστικιά του, έτσι έφκιαναν εικείν' τά χρόνια. Θυμνιέσει πού-

φηρναν ἀρνιά ἀπ' τὰ χουργιά βαμένα κόκκινα στὴ ράχη κι' κἀθι σπῖτι ἀγόραζουν κι' ἀπού' ἕνα, ζουντανό γιὰ μανάρι πού τοῦ βουσκούσαν τὰ πιντγιά στοῦ Κιόακι. Τοῦ κουβανούσαν ρουμάνι κι' τῶδιναν στοφίδες γιὰ νὰ παγαίνει κουντὰ τους.

Τώρα τ' ἀρνιά ἐρχονται ἔτοιμα στοῦ νταβά ἀπ' τοῦ κασαπλιό, πού ἀχούρι γιὰ μανάρι. —Κι' ἄκου νὰ σοὶ πῶ τοῦ Μέγα Σάββατου τοῦ βράδι δὴ ψήσουμει τοὺς νταβάδες μὴ τὰ κρουμδούλια στοῦν δικό μας τοῦ φούρνου νὰ ξέρεις νὰ μὴ παλαγίζεις ἄλλου φούρνου. Εἰμεῖς δὴ βάλουμει στοῦν τρανὸ τοῦ νταβά ἕνα ἀρνί μὴ τῆσερεις οὐκάδεις κρουμδούλια κι' πιπῆρι μαύρου.

—Δὴ γένουν ὅλα τὰ ὀντέτχια Μαρίγια, δὴ βάλουμει κι' τοῦ Λιόλιο νὰ μᾶς κλείσει τοῦ φούρνου μὴ κόκκινη λάσπη κι' μόλια γιὰ νὰ γένουν χούχι τὰ ἀρνιά. Δὴ πάρουμει τοὺς νταβάδες μιάφρας ὑσταννας ἀπ' τὴ Δημητηρανάσταση γιὰ τοῦ σουφρό. Πιστεύου τήντηρα κι' τὰ συκώτχια ἀπ' τ' ἀρνί νὰ τὸ κρατήσεις γιὰ τὴ μακρίτσα πού δὴ φάμει ὑσταννας ἀπ' τοῦν καλὸ τοῦ λόγου.

Κὰ τίς ἐντικα τοῦ Μέγα Σάββατου τοῦ βράδυ πηρνούσιν κι' οὐ κράχτης οὐ Σταύρης οὐ Ντούτσης μὴ τὴ τζιουμπανίκα. Ρουπουτούσιν ὅλεις τίς πόρτες τῆς ἰουρίας. Ὅλοι εὐπνούσαν κι' ἀχिरνούσαν νὰ ἀντίουντι γιὰ τὴν ἱκκλησιά νὰ πᾶν ν' ἀκούσουν τοῦν καλὸ τοῦ λόγου.

—Μάρι Λέκου θυμάσει τότε τοὺς ρουκιαντάδες μὴ τίς κασατούρεις κι' τὰ κλειντιγιά πού ἔβαζαν ἕναν κριμέν μιτὰ ἀπ' τὴν Ἀνάσταση; Τίς κασατούρεις τίς ἐφκίαναν μ' ἕνα εὐλου, σὺν πιστόλι πιλικιμένου πού ἔδιναν ἀπανουθιό μὴ σύρμα ἕνα φουσεκι πούταν τρυπημένου μὴ μιά μικρὴ τρύπα στοῦν πάτου του. Αὐτὸ τοῦ φουσεκι τοῦ γιόμουζαν μπαρούτι κι' τῶθαναν φουτχιά ἀπ' τὴν τρύπα μ' ἕνα σπῖρτου ἀναμένου ἢ φυτίλι, κι' ὅταν ἐπηρνει φουτχιά ἔβαζειν.

—Ἄμ τὰ κλειντιγιά Μαρίγια πού τᾶφκίαναν μ' ἕνα τρυπημένου σιδήρου πού τῶδιναν ἀπ' τὴν ἄλλη τὴ μιριά μὴ γιρὴ κόρδα κι' στὴν ἄλλη τὴν ἄκρη τῆς κόρδας ἔδιναν μιά βίδα ἴσια—ἴσια μὴ τὴν τρύπα. Στὴν τρύπα ἔβαναν πάφι ἀνακατουμένη μὴ γαργάρα κι' τοῦ χτυπούσαν σοὶ μιά πλάκα, πού ἔβαζειν. Ἄμ οὐ

δικός μου ἐπηρνει κι' τοῦ γκρά τοῦ βράδι τῆς Ἀνάστασης κι' τοῦ ταχὺ τῆς Πασκαλιάς κι' ἐριχνειν ἀπ' τοῦν ἀμπατζιά καναντιγιό τρία φουσεκία. Κι' μὴ ὅλα τὰ σουστά του ἐφκίανειν κουντὰ μὴ σονίδι στὴν αὐλή ἀπ' τὴν τρανὴ τῆς λαθδαριά. Κι' νὰ μαζώνιτει ἱκεὶ ἕνας μαχαλάς πιντγιά κὶ κουρίτσια κι' δέχα τοῦ «Χριστός Ἄνεστη» νέστη ὅλην τὴν μέρα.

Τώρα οὔτι αὐτὲς κι' οὔτι κούνεις πᾶν κουντὰ αὐτὰ. Τότε Λένκου τὴ δευτέρη τὴ μέρα τῆς Πασκαλιάς πῆγηναν βίζιτεις σ' ὅλους τοὺς συγγενεῖς μὴ τοῦ Γόλη μας τοῦ μικρὸ κι' μάζουναν αὐγά, κι' ὅταν γυρνούσαν στοῦ σπῖτι τᾶφκίαναν τσιουκνι κι' τᾶτρουγαν σαλάτουν μὴ πιπῆρι μαύρου.

Κι' θυμιέσει τὴν Πασκαλιά, τὴν πρῶτη, τὴν ἡμέρα σὶ κιχιάδεις τοῦχουν σὶ καλὸ πάσο χροῖοῦ νὰ στέλνουν ἕνα γιούμι γάλα πρόβια στοῦν συγγενεῖς κι' τοὺς γειτόνους. Ἄς εἶνει καλὰ οὐκῶστας οὐ Πουρέγγας δὲ μᾶς ἀλησμουνούσιν.

Τώρα πούντα τὰ πρόβατα τᾶφαγειν κι' αὐτὸ ἢ ἱεέλιεῖ.

Ἄμ τοῦ ἄλλου πάλι μὴ τοῦ Ζύγιασμα τ' Ἀγιουργιού; Πασκαλιά κι' Ἀγιώργης πάνου κάτου πέφτουν μαζὶ κι' ἔτσι Ζυγιαζουμάσαν. Ἐριχνάμει τοῦ φόρτουμα σ' ἕνα χλουρὸ κλαδι ἔδινάμει κι' τοῦ καντάρι κι' κρημιούμασαν ἀπ' τὰ τσιγγέλια. Οὐ τχῖος οὐ Θιουχχάρης οὐ Μάνταλης ζύγιαζειν ὅλον τοῦ μαχαλά, ἀντρεῖς, γυναίκες, πιντγιά, κουρίτσια.

—Ἄντι κι' τοῦ χρόνου πινῆνταμιά οὐκά!

—Ἄντι κι' τοῦ χρόνου σαράντα κι' τσιρέκ!

—Ἐ νὰ μὴ συμπαθῆς Μαρίγια, πουλὴ ὦρ σοὶ σκουλούμπια μὴ τὰ μασλότια μας, τώρα δὴ φύγου μὴ καρτηράει τοῦ γκριβάδι νὰ τοῦ βάλλου στὴ γάστρα.

Ἄμ ἀκόμα ἕνα δὴ σοὶ πῶ γιὰ τὴ λαμπάδα ὑσταννας ἀπ' τοῦ καλὸ τοῦ λόγου.

Τότε τὴν πηγηνάμει ἀναμένη, στοῦ σπῖτι, μὴ τ' ἁγίου φῶς, ἐφκίανάμει ἕναν σταυρὸν μὴ τοῦ καπνὸ τῆς ψηλά στὴν οὐξόπουρα, ἀναφτόμε τὴν καντήλα κι' τὴν ἐσβυνάμει σ' ἄμπαρουδι μὴ τ' ἀλεύρι, ἔτσι ἦταν καλὰ γιὰ γειά.

Τώρα, ἢ νηουλαία μούγγι χᾶι—χούϊ. Θυμιέσει τότε τίς πασκαλιότικεις τίς μέρεις, ἀντὶ γιὰ «καλὴ μέρα» ἠλιγόμει «Χριστός Ἄνεστη», κ' αὐτὸ βαστούσιν ὡς τὴν Ἀνάληψη.

Ἄνεκπλήρωτο τὸ χρέος μας στοὺς (Μακεδόνες) ἀγωνιστὲς τοῦ '21

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 13

150 χρόνια, πού πέρασαν ἀπὸ τότε, γιὰ νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὴν ἀφόνεια χιλιάδες ἥρωες. Καὶ ἀκόμα, δὲν δημοσιέψαμε ὅλο τὸ ὕλινὸ τοῦτο, γιατί... δὲν βρήκαμε τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο καὶ τὸ ἀπαραίτητο χρήμα γιὰ νὰ κάνουμε προσιτὸ ὁλόκληρο τὸ θησαυροφυλάκιο τῆς ἱστορικῆς παροκαταθήκης μας!!

Τὸ πρόχειρο καὶ εκλαικευμένο τοῦτο σημεῖωμα, ἄς ἀποτελέσει ἀφορμὴ γιὰ νὰ προκα-

λέσει τίς σκέψεις... τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἀναγνώστη χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἐκληφθεῖ συγχρόνως, καὶ σὺν ἐξομολογητικῇ ἢ ἀπολογητικῇ προσπάθειᾳ ἢ καὶ μίᾳ ὑπόσχεσιν γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ καθήκοντος ἐνὸς ἀγνώμονα Νεοέλληνα, πού δὲν ἐσφλησε ἀκέτσια (ὅσο ἐπρεπε τουλάχιστο) τὸ χρέος του στοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ '21. Ἔτσι, ἄς τοῦ συγχωρηθεῖ καὶ ὁ ἀναπόφευκτα καὶ ἀναγκαῖα προσωπικὸς τρόπος τοῦ γρῆψιματος...

«Εμείς μαζί μιλάμε και χάρια καταβαθνάζομαστε» μάς διδάσκει η άστειρευτη λαϊκή σοφία, και δείχνει σ' όλη της την έκταση, πόσο δύσκολη ήταν ανέκαθεν η επικοινωνία, ανάμεσα στους ανθρώπους.

Γιατί οι άνθρωποι, μπορεί να μοιάζουν μεταξύ τους, σά νδυό σταγόνες νερό, αφού σαν «σταγόνες Ξέφυγον από την άνωπαρξιο» γιά ν' άντικρύσουν τό χάραμα της Ζήσης τους, μά διαφέρουν όσο και τό ποικιλόμορφα κύμπα του ω'εσανού, σέ καταβολές βιώματα και σέ κληρονομίες, πού σέρνουν από την γέννησή τους, μέχρι και στίς εμπειρίες στίς γνώσεις και τίς αντιλήψεις πού φορτώνονται στο διάβα της ζωής τους.

Ποιές όμως είναι οι βαθύτερες αιτίες, πού καθιστούν σέ τέτοιο βαθμό αφόρητη τή νουεννόηση, ώστε συχνά οι συνομιλητές μαζί νά κουβεντιάσουν, αλλά νά μήν μπορούν νά μιλήσουν τήν ίδια γλώσσα;

Γιατί νά μνησικακούμε όταν οι άλλοι δέν σκέφτονται όπως εμείς; Κάτι πού γιά κάποιον είναι σωστό και ήθικό, ίσως γιά μάς νά είναι ανήθικο και άδικο. Μά αυτό τί σημαίνει; ότι ή γνώμη του δέν πρέπει νά γίνει σέί βαστή;

Γιατί τόση έλλειψη μετριοφροσύνης, καλής πίστης, κατανόησης, και συμφωνίας στά αντίλεγάμενα; και γιατί τόσο φανατισμός, και ίσχυραγνωμοσύνη, στίς δικές μας θέσεις, σκέψεις και άπόψεις, πού όταν δέν γίνονται παραδεκτές νά καταλήγουν σέ συγκρούσεις και άψιμαχίες μέ τόν συνομιλητή;

Πόσοι είναι αυτοί πού έχουν διδαχθεί τήν τέχνη της διαλογικής συζήτησης, και πόσο εκείνοι πού τήν εφαρμόζουν, μαθαίνοντας πρώτα ν' άκούν μέ προσοχή τά λόγια του συντρόφου, και μετά ν' απαντούν;

Πολλά τά «γιατί» όπειρες οι αιτίες, και απάλειωτες οι διαφορές, πού άφορούν τήν μόρφωση τήν πείρα τόν χαρακτήρα τόν συναισθηματικό κόσμο, τίς ιδεολογίες, τά φρονήματα, τίς ήθικές και θρησκευτικές άρχές, τό συμφέρον.

Πόσοι έχουν διδαχτεί τήν τέχνη της διαλογικής συζήτησης;

*****

Δέν είναι όμως μόνον αυτές οι αιτίες πού μετατρέπουν συχνά τήν κουβέντα σέ «εμφύλιο σπαραγμό». Διότι ό γόνιμος διάλογος γιά νά καρποφορήσει χρειάζεται καθημερινά νά ποτίζεται, μέ τίς άρετές της καλοπιστίας, της άγαθής προοίρεσης, της άμεροληψίας

Της Μαρούλας Κεφαλά - Μίντση

Καθηγήτριας Δημοσίων Σχέσεων

της αντικειμενικότητας και της ύπομνης.

Τούτη τήν ώρα της αλήθειας και της περιουλογής, ός κάνουμε μιά αυτοκριτική και ός ρωτήσουμε τόν ίδιο μας τόν εαυτό. Πόσες φορές δέν τόν συλλάβαμε νά διεσπρωβλώνει τήν αλήθεια και τό νόημα του συνομιλητή, γιατί έκείνη τήν ώρα νοιώθαμε κακοπροσείρετα άπέναντί του!

Και πόσο συχνότερα δέν άρνθηκάμε πεισματικά, νά πιστέψουμε τό άναγνωρισμένο του δικαιο—φέρνοντάς τον «έν γνώσει» μας στά πρόθυρα της παραφορής— γιατί έκείνη τήν ώρα ή προσκρούσαντα τά συμφέροντά μας, ή οι προσδοκίες μας δέν έβρισκαν τήν απήγηση πού περιμέναμε!

Γι' αυτό λίγες είναι οι στιγμές, πού ενώ ζητούμε τήν συμβολή γιά κάποιο πρόβλημά μας, νά νοιώθουμε άπογοητευμένοι από τόν σύντροφο πού άπευθυνθήκαμε, γιατί δέν μάς έδωσε τήν

γνώμη πού εμείς προαδοκάσαμε νά μάς δώσει.

«Διότι άπλουστάτα, πήγαμε άποφασισμένοι και άμετάκλητοι, όχι νά μάς χαρίσει τήν δική του γνώμη, αλλά νά μάς επιβεβαιώσει τήν δική μας άποψη». Και όταν αυτό δέν γίνεται ή συζήτηση νά καταλύγει ή σέ μονόλογο ή σέ διαειρισμό.

Έχετε γίνει ποτέ μάρτυρες μιάς πολιτικής συζήτησης χωρίς νά μαρτυρήσετε γιά τίς συγκρούσεις, τίς αντιμαχίες τούς παραλαγιαμούς;

Άς παρακολουθήσουμε μία μαζί

Ό ένας στή μεγαλοαστική τάξη, και ό άλλος στά μάζα τήν λοϊκή. Δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα σέ πλήρη έξαρση.

Πού νά συναντηθούν γεφύρι δέν υπόχει. Μά κι' αν υπάρξει ή «μεγάλη πορτα» μένει σφραγιαστή. Πρέπει νάχει είσοδο άπ' τό «μεγάλο άφεντικό» τόν «παρά» γιά νά περάσει. Η «μικρή» είναι διάπλοτα άνοιχτή, μά ό τρανός δέν χωρεί, μά ούτε καταδέχεται νά τήν περάσει.

Έτσι, μένουν άντίκρυ νά λογαμαχούν, άμφοτέροι νά μονολογούν, δίχως νά μπορούν νά εισακουστούν, γιατί τά λόγια, σέ κανενός τήν ψυχή πλέον δέν ήχούν.

Πιο πέρα, δυό σύντροφοι, άγνάντια ό ένας στόν άλλον, κοιτάζονται στά μάτια και συναμιλούν. Καλή ή ψυχική διάθεση, καλοπροαίρετη ή πίστη, μά

διοφορετικό και άριστο το πνευματικό επίπεδο.

Υψηλής τάσεως ο παμπός, χαμηλής ο δάκτυλος. Ο ένας φωτίζει το θέμα έσκαπε κάτω από τα φώτα της επιστήμης. Ο άλλος βουτηγμένος στην πύξυ μαύρη άγνοια, έρμιοιο των παραδόσεων και του θρησκευτικού σκοταδισμού, προσοθεεί να έεπηγήσει σύμφωνα με τις έρμηνείες που του δώσανε ή πρακτική και ή θρησκεία. Μά ή έπιστήμη και ή θρησκεία βρίσκονταν πάντα σε αντίθετες και αντίμαχόμενες θέσεις.

Έτσι, ο ένας προσφέρει το σωστό, μά ή άγνοια και ή προκατάληψη, δέν επιτρέπουν στον άλλον να τα πάρει. Το αποτέλεσμα; Για ώρες «μαζί να μιλούν μά χωρίς να καταλαβαίνουν».

Κοιτάτε τώρα πιο κεί λιγάκι. Δύο νέοι που δείχνουν γεμάτοι τρυφερότητα κι αγάπη, έχουν κιόλας άρξισει την έρωτική συναμιλία. Είναι τόσο βιαστικοί που εφόρμωσαν «ήδη» την ρήση του Εύαγγελίου «και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν».

Απαλαύστε τώρα την συνέχεια στην διαλογική συναμιλία. Έκείνος, που το αντικείμενο της επιθυμίας του έχει κατακτηθεί, βιάζεται να φύγει. Τώρα δέν έχει άλλο τίποτα να πει. Η ολοκλήρωση της σαρκικής λατρείας του έχει φέρει την άνακούφιση, τον κόμο, τον κόρο. Κάθε συνέχεια είναι τελείως περιπτή. Για κεινην, που ο έρωτας είναι σνηφασμένος με την αγάπη την στοργή την άφοσκωση, ζητά την ολοκλήρωση της προσωπικής της ύπορξης, με την πνευματική και ψυχική ίσορροπία.

Η διάψευση των όνειρων της, ή πλάνη, ή ψυχική και πνευματική μοναξιά που έρχεται σε λίγο, και ή διαφορετική της ψυχασύνθεση, φέρνουν την ακρίνια την διαφωνία την άσυνενοησία, και πνώζει στον άέρα την διαλογική συντροφικότητα.

Μά τα δεινά που τον διάλογο μα-

στίζουν, και τον οδηγούν σε άδιέοδο, δέν σταματούν εδώ. Η μεγαλύτερη μάστιγα είναι αυτή, που φωλιάζει σ' ανθρώπους που είναι «πνεύματα αντίλογίας». Ο υπέρμετρος έγωισμός, τους πείθει πως μόνον αυτοί τα ξέρουν όλα και ότι μόνον ή δική τους άποψη είναι ή σωστή. Δέν ύπάρχει τίποτα που να μπορούν να συμφωνήσουν. Για όλα αντίλεγουν και για όλα αντίδικούν. Το άσπρο το θάφουν μαύρο, το όμορφο το βλέπουν άσχημο, και γενικά άρνούνται μόνον για ν' άρνηθούν και διαφωνούν μόνο για να διαφωνήσουν.

Στην περίπτωση των άνεπίδεκτων άυτών συζητητών, δύο λύσεις μόνον ύπάρχουν. Η να διακόψουμε αυτόμάτως τον διάλογο, που πουθενά δέν μπορεί να καταλήξει, παρά μόνον στην βιαστική και ψυχική υπερκόπωση και την έξάντληση της όντοχής, ή να τους πείσουμε, πως στο έξής θα πρέπει να κάνουν συντροφιά μόνον με τον αντίπαλό τους.

Αυτός σίγουρα θάναί ο πιο πιστός τους φίλος, άφοϋ θα τους άπαντά με τον άπόρηχο της δικής τους φωνής.

Γιατί όσο γόνιμος είναι ο άσωτός διάλογος, που άκονίζει το πνεύμα και γονιμοποιεί τον νοϋ, να κυοφορίσει και να γεννήσει φωτεινές σκέψεις και άθάνατες ιδέες, τόσο στείρος ο διάλογος που στηρίζεται στον έγωισμό, στην δυσαπιστία, τον μόνολογο, την κοχυποψία, το πνεύμα της αντίλογίας, στην άκατάσχετη φλυορία στην επιδίωξη των προσωπικών συμφερόντων και στην άσφιστία.

Για τους τελευταίους αυτούς δολλοπλάκους του λόγου ο Πλάτων γράφει: «Είναι οι συζητητές που έχουν καθορισμένες πεποισθήσεις ικανές να κατακτήσουν τον αντίπαλό τους» αλλά με σφιστικές δπλασματικές και στρεψοδικίες «που γίνονται από πρόθεση για να λοξοδρομίσουν, καταφέρνουν να σ' έξαπατήσουν».

Το συμπέρασμα φοβερό και θανάσιμο συγχρότως για την ανθρώπινη επικοινωνία. Γιατί θλίβεται όταν βλέπει πως οι ίδιες αυτές λέξεις και φράσεις —που μας μάθανε σχολείο για να μας βοηθήσουν στην συνενόησή μας— παίρνουν διαφορετική έννοια σ' αυτά και την νοημοσύνη του συναμιλητή.

Τότε τί άξία έχει να σπαστοϋμε τόσο χρόνο, κόπο και χρήμα για την μάθηση ξένων γλωσσών όταν συχνά, δέν καταφέρνουμε να συνενοηθούμε στην δική μας γλώσσα;

Γιατί δέν φθάνει μόνον να μπορείς να άκούσεις τα λεγόμενα του συντρόφου σου, πρέπει και να θέλεις να εισδύσεις σ' αυτά, να τα συλλάβεις να τα κατανοήσεις να μπορείς για λίγο ν' άποσπαστείς από τον άρρωσποιημένο έγωισμό σου, ώστε να καταφέρεις να τον προσεγγίσεις και ψυσκό και πνευματικά.

Τότε ή συνενόηση θα ήταν το μεγάλο αντίδοτο της άσυνενοησίας, που μαστίζει ολοκλήρη την ανθρωπότητα και μά όση στίς τόσες αντίξόότητες της ζωής του ανθρώπου πάνω στην γή.

Η δέ συμβίωση με τους συντρόφους του, λιγώτερη έρημη και άσυντρόφευτη και πιο πισότερο ειρηνική. Μά ή μοίρα των κοινών ανθρώπων δέν είναι αίτή.

Γιατί όταν έμεις δέν καταφέρνουμε, σ' άλάκερη την ζήση μας ν' άσκησσουμε καλες σχέσεις και να συνενοηθούμε με τον ίδιο μας τον έαυτό, πως είναι δυνατόν, να έχουμε την άπαίτηση να κατανοήσουμε τους άλλους;

Έτσι, όπως γράφει ο Παπανούτσος, «άκμαη και κοντά, πολύ κοντά ο ένας προς τον άλλον» έμεις τα μόνον προικισμένα με την νοημοσύνη και τον λόγο όντα, «ζούμε και πεθαίνουμε, χωρίς ποτέ να κατορθώσουμε να συνενοηθούμε έντελώς».

Ίστορικά καλλιέργειας πατάτας

καί καλαμποκιού

Σχετικά με το σκόλιο «ΚΕΧΡΙ ΚΑΙ... ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ» που καταχωρίσθηκε στο περιοδικό τὰ «ΝΕΙΑΤΑ» ἀριθμ. 149 - 150 ὀκτ. Ἀχ. Γ. Λαζάρου, Γενικός Ἐπιθεωρητής Μ.Ε., Ἠλιασίας, μᾶς ἔστειλε τὸ παρακάτω ἀρθρο.

Ἡ πατάτα καὶ τὸ καλαμποκί, ἔχουν εἰσαχθῆ στὴν ἑλληνικὴν χώρα κατὰ τὰ νεώτερα χρόνια. Γιὰ τὴν χρονολογία εἰσαγωγῆς τῆς πατάτας ἀναφέρεται συνήθως τὸ ἀνέκδοτο τῆς κηπουρικοῦ ἐποχῆς, κατὰ τὸ ὅποιο ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, γιὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸ ἐπισιτιστικὸ πρόβλημα τῆς χώρας, ἀποφάσισε νὰ δανεισθῆ δωρεάν στὸς Νεοπλῶτες ὀλόκληρο τὸ φορτίο πατάτας ἐνὸς πλοίου. Ἐπειδὴ ἄμως οἱ Ἕλληνας δὲν ἔδειξαν κινῆνα ἐνδιαφέρον, σκέφθηκε νὰ δώσῃ ἔμφαση στὴν ἀξία τοῦ προσφερομένου γεωργικοῦ προϊόντος μετὰ τὴν τοποθέτησιν φρουρᾶς στὸ πλοιο. Τότε πλέον οἱ Ἕλληνας ἔσπευσαν νὰ κατακλέψουν τὴν πατάτα!

Στὴν προηγουμένη ἐκδοτικὴ τῆς πατάτας εἶχε ἔρθῃ στὴν Ἑλλάδα πολὺ νωρίτερα. Ἦδη ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων ὀδοιπόρος Ἰωάννης Κωλέτης πρὸς σπούδας ἱατρικῆ στὴν Ἰταλία, ὁ μετὰπειτα πρῶτος πρέσβης τῆς Ἑλλάδος στὸ Παρίσι καὶ πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Ἰδέας, διαγέτευε τίς ἐπαναστατικὰς ἰδέας στὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα μετὰ προκηρῶσεις συσκευασμένους σὲ κιβώτια γεμάτα πατάτες. Ἡ πρωτότυπη αὐτὴ λαθραία εἰσαγωγὴ ἐντόπιον φιλελευθέρου περιεχόμενου γίνεται κατανοητὴ, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν συμπάθησε ἀρχικὰ τὴν πατάτα. Ἐχόντας ὡς βασικὴ τροφὴ τὸ σιτάρι, τὴν σίκαλη καὶ τὰ ἕλαια, ποὺ ἀναπτύσσονται καὶ καρποφοροῦν ἐπάνω στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἔδαφους, δοκίμασε τρανὴ ἐκπλήξη, ὅταν πληροφορήθηκε: δι: στὴ θέσιν τοῦ ψωμοῦ ἔμπαννε προϊόν, ποὺ ὠριμᾶε: μέσα στὴ γῆ.

Γι' αὐτὸ ἔφθασε ὡς τὸ σημείο νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν πατάτα καταραμένο ἰσόφισμα. Στὴν δὲ παρατήρησιν δι: οἱ Ἑυρωπαῖοι κάνουν μεγάλη κατανάλωσιν πατάτας, ἀπαντήσῃ μετὰ ἐκδηλῆ περιφρόνησιν λέγοντας δι: δὲν κητοδέχεται: νὰ διατρέφεται ὅπως οἱ Φράγκοι!

Ὀλιγόποιοι, λοιπόν, κρυβόταν ἀνάμεσα ἢ κάτω ἀπὸ πατάτες, δὲν διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ κλεφτῆ ἢ νὰ ἀποκαλυφθῆ. Τοῦτο θυμίζε: τὴν

Τοῦ Ἀχ. Γ. Λαζάρου
Ἐπιθεωρητῆ Μ.Ε.
Ρωμανιστῆ - Βαλκανολόγου
Δ)ρος Παν)μίου Ἀθηνῶν
ἐκτ. καθ. Παν)μίου Σορβόννης

ἐμπνευστῆ τῶν σημερινῶν Γάλλων, ποὺ ψωνίζουσι στὴν Ἀγγλία. "Ὅταν ἐπιστρέφουσι στὴν πατρίδα τους, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀγγλικοῦ Τελωνείου, τοποθετοῦν σπῆς ἀποσκευῆς τους τεμάχια τυροῦ, τύπου καμαμπέρ, ποὺ οἱ Ἀγγλοὶ κυριολεκτικὰ ἀπεχθάνονται. Ἔτσι: οἱ τελωνιακοὶ, μέλις ἀντικρύβουν τὸ γαλλικὸ τυρὶ καὶ χτυπᾶ στὴ μύτη τους ἢ ἰδιόξυσσα ὀσμὴ του, ἐγκαταλείπουν ἀμέσως τίς ἀποσκευῆς τῶν Γάλλων, ποὺ περιχαρεῖς ἀπυμακρύνονται: ὅσο πρὸς γρήγορα μπουρῶν.

Ἀπέχθεια ὀδύα καὶ πρὸς τὴν πατάτα αἰσθάνονται καὶ οἱ βαρύτεροι λαοὶ τῆς Βαλκανικῆς. Ἀς δοῦμε τίς περιοχὰς ποὺ δέχονται: ἄμεσα τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπίδρασιν. Συγκεκριμένα στῆς παννικινῆς χώρες προσπάθησαν νὰ δ'αδύσουν τὴν πατατοκαλλιέργειαν. Γερμανοὶ καὶ Τσεχοὶ ἄποικοι, στρατιῶτες καὶ σπουδαστῆς. Στὸς Σέρβους: ἐπέβαλε τὴν πατατοκαλλιέργειαν ὁ αὐστριακὸς στρατὸς κατὰ τὸν

αὐστρὸ - τουρκικὸ πόλεμον τοῦ 1788 - 1971. Τοὺς Κροάτες καὶ τοὺς Σέρβους χωρικούς, ποὺ ἀργοῦνταν νὰ φυτέψουν πατάτα, ἢ ἠγείσιν τῶν μεθωρικῶν στρατευμάτων τοῦ 1802 ἀπειλοῦσε μετὰ τιμωρία σαράντα ραβδισμῶν. Νοτιώτερα ἔνθερμοι πρωτοπόροι τῆς νέας καλλιέργειας παρουσιάζονται: οἱ θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄρχοντες, ὅπως στὸ Μαυροβούνιο ὁ πρίγκιψ καὶ ἐπίσκοπος Πέτρος Α' τὸ 1786 καὶ στὴν αὐτόνομη πλέον Σερβία ὁ πρίγκιψ Μίλος Ὀδρένοβιτς: τὸ 1821. Ὡστόσο παρὰ τὴν πολὺμορφην προσπάθειαν καὶ τὴν ἐπίσημην παράρρησιν καὶ ὑποστήριξιν τὰ περισσότερα διαμερίσματα τῆς Βαλκανικῆς ἀγνοοῦσαν τὸ νέο γεωργικὸν προϊόν ὡς τὸ 1870, σύμφωνα μετὰ μαρτυρίες γιὰ τὴν ἐκτεταμένη περιοχὴ τοῦ Κόσσυφουπέδιου.

Τὸ καλαμποκί ἐμφανίσθηκε πρὶν ἀπὸ τὴν πατάτα καὶ ἔγινε δεκτὸ ἀπὸ ὅλους μετὰ ἰδιαιτέρην καὶ αὐθόρητην εὐχαρίστησιν.

Γιὰ τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν εἰσαγωγῆς τῆς καλαμποκαλλιέργειας δὲν ὑπάρχουσι στοιχεῖα πειστικά. Οἱ πληροφορίες ποὺ δίνουσι οἱ περιηγητῆ: τοῦ ἑλλαδικοῦ καὶ γενικώτερα τοῦ βαλκανικοῦ χώρου δὲν ἀνταποκρίνονται: στὴν ἀλήθειαν. Γιατὶ ἀπλοῦς αὐτοὶ ἐπισημαίνουν τίς καλλιέργειες ποὺ ἔχουν χαρακτῆρα ἐμπορευτικὸν καὶ ἀφροῦν κατὰ κανὸνα στὸς μεγαλοκτηματίες. Ἀντίθετα οἱ μικροκτηματίες καὶ μάλιστα τῶν ἀπομονωμένων κέντρων περνοῦν ἀπαρτηρητικῶν, πρᾶγμα ἄλλοιστε ποὺ ἐπιδικῶταν συστηματικὰ, ἀφοῦ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο περιοριζόταν καὶ τὸ ἐνδεχόμενον φυρολογίας.

Πάντως στὴ Βορειοδυτικὴ Βουλγαρικὴ καὶ ἀκριβέστερα στὴ Σλοβενία ἀπὸ τὸ 1611 ἢ τὸ 1612 στρατιῶτες

άποικο: επιδίδονται στην καλλιέργεια του καλαμποκιού. Ένας χάρτης, που είναι έργο κάποιου Ούγγρου επιστήμονα, δείχνει ότι: το αργότερο από το 1692 στο παραδουνάβιο σερβικό Βανάτο ή καλαμποκοκαλλιέργεια είναι άρκετά διαδεδομένη. Για την καθαυτό Σερβία ως χρονικό όριο λαμβάνεται: το 1718. Περίπου την ίδια εποχή, παρά τις υπάρχουσες διχογνωμίες, πρέπει να επεκτάθηκε και στη Βουλγαρία. Άλλά ή Ρουμανία φαίνεται: να προηγείται.

Κατά τον Ν. Γιόργκα οι χωρικοί των παραδουνάβιων ήγεμονιών γνωρίζουν το καλαμπόκι από τις αρχές ή τὰ μέσα του 18' αί.

Αν για την περιοχή της Βαλκανικής, που συνορεύει με την Αυστρία, κρίνεται: εύλογα πολύ πιθανή ή συμβολή των Αυστριακών στη διάδοση της καλαμποκοκαλλιέργειας, για το υπόλοιπο και φυσικά μεγαλύτερο μέρος της χερσονήσου ο θρόνος ανοίχθηκε από Έλληνες τούς προαιώνιους Έλληνες της Αιγύπτου, περίφημους γαιοκτήμονες, καλλιεργητές και εμπόρους: ομημερικών της ελληνιστικής, ρωμαϊκής, βυζαντινής και νεώτερης περιόδου.

Στην αποδοχή της απόψεως αυτής συνηγορεί και ή πολυωνυμία του καλαμποκιού. Μολονότι ο Ανδριώτης ετυμολογεί τη λέξη καλαμπόκι από την Αιθιοπική, δεχόμενος προφανώς ή γνώμη του Ι. Πόποβιτς, το δε Λεξικό Παπύρου - Λαρούς από την Τουρκική, το πρώτο συνθετικό προσέρχεται από το αναιφισθήτητα ελληνικό καλάμι. Ο όρος καλαμπόκι είναι: σέ χρήση από ήν Πελοπόννησο το μεγαλύτερο δυτικό μέρος της ελληνικής χερσονήσου έως το Μαυροβούνιο και ήν πρωτεύουσα της Σερβίας, το Βελιγράδι. Κοντά δε σ' αυτό και σ' έκταστη αξιόλογη φέρει το ελδτελα ελληνικός όνομα «σίτο». Έξ άλλου το καλάμι θρίσεται: σέ πλήρη αντίστοιχία με ήν δυναμσία που έχει: το καλαμπόκι στη βορειοανατολική Βαλκανική (στη Βουλγαρία) και στην ανατολική Ρουμανία. Έπου λέγεται: «πάπυρος», με ήν ίδια ακριβώς έννοια. Τήν δε γεωγραφική προέλευση επικρατεί και ή δυναμσία

αραβική» ή και σαφέστερα «αίγυπτι: κός» (σίτος), που εκτείνεται από ήν Αιτική σ' όλη τη στενή λωρδα της ανατολικής Ελλάδος, στο σύνολο της δυτικής και ανατολικής Θράκης, καθώς και στη Μικρά Ασία, περιοχές πράγματι: αξιοποιούμενες κατά ήν Τουρκοκρατία από Έλληνες.

Άλλά και ή προσωινία «κουκουρούς», που δόθηκε στο καλαμπόκι: σέ μεγάλο μέρος της σημερινής Βουλγαρίας, θόρειας Γιουγκοσλαβίας και Ρουμανίας, δέν είναι: άσχετη με ήν Ελληνική, όπως αποδεικνύει: σέ πρόσφατη μελέτη ο Τ. Στογιάνοβιτς, που στο πρώτο πάλι: συνθετικό διακρίνει: ήν ελληνική λέξη κουκκί.

Τò σύνθετο τούτο είναι: άπότοκο σμιφουρισό. Από πολλούς πληθυσμούς το καλαμπόκι: είχε έκλήθη ής ταυτόσημο με το κουκκί, που ως όρος πέρασε από τούς Έλληνες στους Τούρκους και πρό πάντων στους Τούρκους του Εξζεινου Πόντου. Οι τελευταίοι: πρόσθεσαν στο ελληνικό κουκκί το δικό τους «ρούζ» με τη σημασία του χώρου ή του δοχείου, όπου φυλάσσονται τα δημητριακά προϊόντα. Αργότερα με το νέο σύνθετο ο: Τάταροι: έννοούσαν: ειδικά το καλαμπόκι. Παρόμοιες δε παρερμηνείες έλαβαν χώρα και σέ διάφορα διαμερίσματα της Βαλ) νικής και της Ρουμανίας. Έπου το καλαμπόκι: ταυτίσθηκε για σημαντικό διάστημα με το κεχρί ή σόργο και κατά συνέπεια διευρύνθηκε ή πολυωνυμία του

καλαμποκιού.

Χαρακτηριστική όπωσδήποτε είναι και ή όρολογία που σώζεται στην Κουτσόβλαχική, στην Αρωμαυλική, στο ιδίωμα δηλαδή των Βλαχοφώνων Ελλήνων, οι όποιοι κατά περιωχές χρησιμοποιούν τούς όρους καλαμπόκι (με προφορά παραλλαγμένη κάπως εξ αίτια: της κωφώσεως των φωνηέντων) και granisioiu ύποκοριστικού του λατινικού granus (σίτος).

Τελικά το καλαμπόκι: χάρη στή χρώματα, στην άρμονική εμφάνισή του, στο επιδητικό παράστημά του, στην πολύπλευρη χρησιμότητά του και στίς θρεπτικές ιδιότητές του ως καρπού, αγαπήθηκε τόσο πολύ από το λαό, ώστε να συνδεθή και με λαϊκές δοξασίες παίρνοντας σύντομα ξεχωριστή θέση στίς μείξεις τελετουργικών πόρων της ανοίξεως και του φθινοπώρου. Όλη δε ή θαμύτική παρουσία του είχε και πρακτική ωφέλιμότητα. Αδξήθηκε ή παραγωγή σέ βαθμό που να καλυφθούν οι ανάγκες του τόπου και να αποτελέση το καλαμπόκι: ένν από τὰ εξιμώγυμα γεωργικά προϊόντα. Κατά τὰ στατιστικά στοιχεία του 1716 και 1774 το 15% των πλοίων των δύο ήπειρωτικών λιμανιών, Άρτας και Δυρραχίου, μετέφεραν αποκλειστικά καλαμπόκι: ελληνικό στο Λιόβανο. Κοντολογής: το νέο γεωργικό προϊόν απέδη από τούς πρώτους παράγοντες οικονομικής ανάπτυξεως της ελληνικής χερσονήσου σέ καιρού: χαλεπούς.

ΠΡΟΣΕΞΑΤΕ

- Οι στήλες της «ΝΙΑΟΤΣΤΑΣ» είναι στήν διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.
- Όλες οι εργασίες που στέλνονται για δημοσίευση πρέπει να είναι σύντομες (μέχρι 6 σελίδες γραφομηχανής), άραιογραμμένες και να μήν έχουν δημοσιευθεί σέ άλλο περιοδικό ή έφημερίδα.
- Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη δημοτική.
- Η «ΝΙΑΟΤΣΤΑ» δέν φέρει καμιά ετήνιη για τις έκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.
- Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δέν επιστρέφονται.

Η «ΝΙΑΟΤΣΤΑ»

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΜΠΕΛΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΗ

Με το μικρό μας αυτό άρθρο θά θέλαμε να δώσουμε στον αμπελοουργό τη δυνατότητα να ερμηνεύει, με κάποια λογική προσέγγιση, τα αποτελέσματα που παίρνει όταν στέλνει για χημική ανάλυση φύλλα ή χώμα από τον αμπελώνα του στα διάφορα άρθρα έρευντικά ιδρύματα της χώρας.

Τα τελευταία χρόνια η δουλειά αυτή έγινε πολύ της μόδας όχι μόνο για την αμπελο αλλά και για πολλές άλλες πολυετείς καλλιέργειες. Και αυτό γιατί η χημική ανάλυση πτημάτων φυτού ή δείγματος μας βοηθάει να διαπιστώσουμε τη θρεπτική κατάσταση του φυτού ή τη σύσταση του εδάφους στα κυριότερα στοιχεία ή ενώσεις και να πάρουμε τα επιβαλλόμενα μέτρα σε περίπτωση ανάγκης.

Αν και η χημική ανάλυση μπορεί να γίνει για οποιοδήποτε τιμήμα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΑ ΟΡΙΑ ΔΙΑΚΤΜΑΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΠΟΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΑ ΚΤΡΙΩΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΠΕΛΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ή ΕΝΩΣΕΙΣ

ΘΡΕΠΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΣΤΑ ΦΥΛΛΑ		ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ
	% Ξηράς ουσίας	Μέρη στο εκατομ.	σε αφομοιώσ. μορφή Μέρη στο εκατομ.
Άζωτο	1 - 2	10.000 - 20.000	1.000 - 2.000
Πεντόξ' του φωσφ.	0,2 - 0,3	2.000 - 3.000	45 - 90
Όξειδο του Καλίου	0,8 - 1	8.000 - 10.000	150 - 400
Μαγνήσιο	πάνω από 0,1	πάνω από 1.000	πάνω από 60
Μαγνήσιο	0,003 - 0,006	30 - 60	πάνω από 2
Βόριο	0,003 - 0,008	30 - 80	0,4 - 1
Ψευδάργυρος	πάνω από 0,001	πάνω από 15	1,5 - 2,5

Με την ευκαιρία αυτή θέλουμε να τονίσουμε ότι κίνδυνος υπάρχει επίσης για τα φυτά και όταν όρισμένα στοιχεία βρίσκονται στο έδαφος σε μεγάλη αναλογία.

Όταν π.χ. η αναλογία του μαγνήσιου στο έδαφος ξεπεράσει τα 80 μέρη στο εκατομμύριο είναι δυνατόν να εμφανισθούν συμπτώματα τοξικότητας στην αμπελο. Με άλλα λόγια το υπερβολικό μπορεί να μας κάνει ζημιά όπως και η έλλειψη.

Όμως, το θέμα δεν τελειώνει μόνο με τον ποσοτικό προσδιορισμό ορισμένων στοιχείων στα φύλλα ή στο έδαφος. Και αυτό γιατί στή φύση διακρίνει ή λεγόμενη «αλληλεπί-

ένος φυτού, κατά κανόνα εφαρμόζεται στα φύλλα όρισμένης θέσεως σε όρισμένα διαστήματα κατά τη βλαστική περίοδο των φυτών (φυλλοδιαγνωστική).

Στην περίπτωση της αμπέλου ή

Του Γιάννη Κοίλιανη Γεωπόνου

φυλλοδιαγνωστική πρέπει να γίνεται σε ανεπτυγμένα φύλλα και σε τέσσερις περιόδους. Κάνουμε δηλαδή τέσσερις δειγματοληψίες:

— Δέκα μέρες πριν την άνθηση την πρώτη.

— Δέκα μέρες μετά την άνθηση την δεύτερη.

— Δέκα μέρες μετά το σταμάτημα της επιμηκύνσεως των βλαστών, δηλαδή πάνω - κάτω δέκα μέρες μετά το γυάλισμα των ρογών, την τρί-

τη.

— Κατά την περίοδο του τρυγητού, την τέταρτη.

Οι προσδιορισμοί των διαφόρων στοιχείων ή ενώσεων γίνονται σε ξηραμένα φύλλα και οι προσδιορισόμενα ποσότητες είτε σε ποσοστά % είτε σε μέρη στο εκατομμύριο, της ξηράς ουσίας. Στην περίπτωση της αμπέλου η ξηρά ουσία αποτελεί το 18 - 30 % του κωπού, του πράσινου φύλλου.

Στον παρακάτω πίνακα δίνουμε σε ποσοστά % και σε μέρη στο εκατομμύριο (περίπτωση φύλλων) ή μόνο σε μέρη στο εκατομμύριο (περίπτωση εδάφους), τα όρια μέσα στα οποία πρέπει να κυμαίνονται οι κυνικές ποσότητες των κυριωτέρων για την αμπελο στοιχείων ή ενώσεων. Κάτω απ' τα όρια αυτά δυνατόν να εμφανισθούν συμπτώματα τροφopenίας.

δραση παραγόντων». Αυτό γονδοικά σημαίνει ότι η παρουσία ενός παράγοντος επηρεάζεται θετικά ή αρνητικά από την ταυτόχρονη παρουσία άλλου ή άλλων παραγόντων. Έτσι, μπορεί κάποιο στοιχείο να βρίσκεται στα φύλλα ή στο έδαφος σε ικανοποιητική ποσότητα και όμως τα φυτά μας να υποφέρουν από έλλειψή του, λόγω δυσαρμονίας στη σχέση του στοιχείου αυτού με κάποιο άλλο από το οποίο επηρεάζεται, αλλά και το επηρεάζει. Αν π.χ. η σχέση Κάλιο/Μαγνήσιο στα φύλλα της αμπέλου είναι μικρότερη από 1,5 τότε το φυτό θά παρουσιάζει συμπτώματα έλλειψης καλίου έτσι και αν

η φυλλοδιαγνωστική μας δείξει ότι το κάλιο βρίσκεται στα κανονικά του όρια. Αν η σχέση αυτή κυμαίνεται μεταξύ 3 και 7 τα πράγματα πάνε κατ' εὐχην. Αν πάλι γίνει μεγαλύτερη του 10, τότε θά εμφανισθούν συμπτώματα έλλειψης μαγνήσιου.

Τέτοιου παραδείγματα υπάρχουν πολλά και οι έρευνηταί κάθε τόσο διαπιστώνουν και καινούργια. Αυτό σημαίνει ότι τα αποτελέσματα που παίρνουμε από αναλύσεις φύλλων ή εδάφους μόνο ενδεικτική σημασία μπορούν να έχουν και όχι αποδεικτική. Έν πάση περιπτώσει μάς προσανατολίζουν.

Υποκείμενα άχλαδιάς

Σ' όλες τις προηγμένες χώρες ή κυδωνιά έχει καθιερωθεί πλέον ως υποκείμενο της άχλαδιάς. Λίγες είναι οι περιπτώσεις όπου ή άχλαδιά έμβολιάζεται επί σποροφύτου (σπόροι καρδιοσχήμου).

Πρώτος ό Olivier de Serres πρότεινε από τό 1600 μ.Χ. να χρησιμοποιηθεί ή κυδωνιά ως υποκείμενο της άχλαδιάς. Τό 1667 άρχισε να χρησιμοποιείται ή κυδωνιά Προβηγγίας (Provence) και τό 1880 ή κυδωνιά Άνζέρ (Angers). Για πολλά χρόνια αυτές οι δύο περιοχές της Γαλλίας ήταν οι προυηθευτές των υποκειμένων στην Εύρώπη και στη "Αμερική.

Μέχρι τό 1914 κυκλοφορούσαν πολλοί κλώνοι και τύποι κυδωνιάς, και επικρατούσε μεγάλη σύγχυση ως προς την αναγνώρισή τους. Κάθε φυτωριοϋχος έκανε μόνος του την έπιλογή των κλώνων της κυδωνιάς και κάθε έπιλογή έπαιρνε τό όνομα από την περιοχή της προελεύσεως. Υπήρχαν πολλοί τύποι με τό όνομα Προβηγγία και "Άνζέρ.

Τάξη σ' αυτή την σύγχυση στούς άναφερόμενους τύπους και κλώνους της κυδωνιάς έβαλε ό R.C. Hatton και οι συνεργάτες του οι όποιοι συγκέντρωσαν όλους τούς κλώνους της κυδωνιάς και τούς μελέτησαν στόν σταθμό East Malling της Μεγάλης Βρεταννίας. Τούς κλώνους αυτούς τούς ταξινόμησαν σε 7 ομάδες χαρακτηρίζοντας αυτές με τά γράμματα Α Β C D E F G. Από τις ομάδες αυτές οι τρεις πρώτες χρησιμοποιούνται ως υποκείμενα, ενώ οι υπόλοιποι είναι κατάλληλες για παραγωγή καρπών. Αργότερα ό Tydeman βελτίωσε την κατάταξη των κλώνων της κυδωνιάς.

Έπίσης και οι Γάλλοι έπιστήμονες έκαναν μία καλή ταξινόπιση των διαφόρων τύπων κυδωνιάς. Αύτοι χώρισαν τις κυδωνιές σε δύο κατηγορίες: Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται πέντε ομάδες (κυδωνιά Άνζέρ, Ιταλίας, τύπος C κλπ.). Στην δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται όκτώ ομάδες (κυδωνιές Προβηγγίας, Πορτογαλίας τύποι E F G κλπ.).

Οί κυδωνιές της πρώτης κατηγορίας κατά την "Ανοιξη έχουν φύλλα με άνοιχτό πράσινο χρώμα, ενώ οι κυδωνιές της δεύτερης

Επιμέλεια Όδ. Ντινόπουλου

κατηγορίας έχουν φύλλα με βαθύ πράσινο χρώμα.

Οί κυδωνιές της πρώτης κατηγορίας έχουν βλαστούς με λίγο χνουδι, με πολυάριθμα φακίδια στην φλοίδα, λίγα άνθη και καρπούς που έχουν τό σχήμα μήλου (μηλόμορφοι καρποί). Οί κυδωνιές της δεύτερης κατηγορίας έχουν βλαστούς και φύλλα με χνουδι, πολλά άνθη και καρπούς που έχουν σχήμα άχλαδιάς (άχλαδόμορφοι καρποί).

Σήμερα ή κυδωνιά τύπος Α χρησιμοποιείται σε εύρεια κλίμακα. Ό τύπος C παρουσιάζει έν-

διαφέρο για όπωρϋνες πυκνής φυτεύσεως. Ό τύπος Α είναι κλώνος της κυδωνιάς Άνζέρ. Η έπιλογή έγινε στόν σταθμό East Malling της Μεγάλης Βρεταννίας. Ό τύπος Α άντέχει σε έδάφη που έχουν ενεργό άσβέστιο μέχρι 8%. Έχει καλή συγγένεια με τις περισσότερες ποικιλίες άχλαδιάς. Με μερικές ποικιλίες δέν έχει ικανοποιητική συγγένεια.

Ό κλώνος κυδωνιάς Προβηγγίας ΒΑ 29, ή πτό άπλά όπως συνειθίζεται ΒΑ 29 παρουσιάζει είδικό ένδιαφέρο. Η κυδωνιά αυτή συγκρινόμενη με τόν άναφερόμενο τύπο Α παρουσιάζει τό έξης πλεονεκτήματα: α) Έχει μεγαλύτερη ανάπτυξη, β) άντέχει περισσότερο σε έδάφη που έχουν ενεργό άσβέστιο και γ) έχει καλύτερη συγγένεια με τις διάφορες ποικιλίες. Η κυδωνιά ΒΑ 29 έχει πολύ καλή συγγένεια με την άχλαδιά Ούίλιαμς (Williams).

Πληροφορίες για τά σχολεία της Ναούσης κατά τά τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας

Συνέχεια από την σελίδα 12 (ισολογιαμούς των σχολείων) και δάσκαλοι οι: Δημόιος Βασιλείου (δ/ντής), Νικόλαος Μπέρσος, Σταύρος Χωνός, Ν. Βαϊνανίδης, Π. Χ' Πειρίδης (Χ' Πέτρου), Κων)νος Δημητριάδης, Πέτρος Δ. Οικονόμου, Θεολ. Τοιακιάκης, Πέτρος Άν. Χριστίνας, Β. Μιχαηλίδης (Τσιολάκου), Κλεάνθη Συμεωνίδου, Παλυξένη Τσίμπρα Αικατερίνη και Κωνσταντινίσα Γεωργιάδου. Έπιστάτης των σχολείων ήταν: Ό Πρωΐτης Πατσιάς και Γεώργιος Βαδελίνης.

Πέρα απ' όλα αυτά στις σελίδες 90α-93α τού κώδικος υπάρχουν δύο ισολογιαμοί (έσόδων—έξόδων) των σχολείων. Οί ισολογιαμοί αύτοι είναι πολύ σπουδαίοι, γιατί παρέχουν συνοπτική εικόνα της καταστάσεως των σχολείων. Νομίζω ό είδικός έρευνη-

της θα βρει και άλλα άξιόλογα στοιχεία που είναι άπαραίτητα για τη μελέτη της καταστάσεως των σχολείων στην περίοδο αυτή.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Ευσταθίου Ι. Στουγιαννάκη. Ιστορία της πόλεως Ναούσης. Έκδοση Συλλόγου Άπαροίτων Λαπείου Γυμνασίου Ναούσης «Αναστάσιος Μιχαήλ ό Λάγιας». Θεσσαλονίκη 1976, σ. 50.

2. Ματθαίου Κ. Παρανίκο. Σχέδιο. Έν Κωνσταντινουπόλει 1867, σ. 51-52. Εύστ. Ι. Στουγιαννάκη. ένθ' άνωτ., σ. 49-53, Παύλου Πυρινού. τριμηνιαίο περιοδικό Συλλόγου Άποφοίτων Ναούσης «Νιόουστα», τεύχος 9)1979, σελ. 137-138.

3. Ό Κώδικος. Διαστάσεων 19Χ 27.70. έχει 200 σελίδες και βρίσκεται στά άρχεία τού Άγίου Άντωνίου Βερούας.

■ Ένωρίς την Άνοιξη, πριν καλά καλά οι μηλιές άνοιξουν εκκολάπτονται: και τὰ αυγά του κόκκινου τετρανίχου (PANONICHUS ULMI). Παρατηρεί κανείς μικρούς ανήλικους τετρανίχους συγκεντρωμένους στα πρώτα φυλλαράκια, της μηλιάς κ.λπ. Όποιος έχει προβλήματα κόκκινου τετρανίχου ψεκάζει αυτή την περίοδο στην ύπόψη περιοχή, όταν τὰ μπουμπούκια της μηλιάς STAR KING DELICIOUS (Στάρκιν) βρίσκονται στα στάδια της κόκκινης κορυφής (βλαστικό στάδιο D της κλίμακας FLECKINGER). Είναι αυτόχρονο ότι για την ίδια περιοχή ή εκκόλαψη των αΐγων πραγματοποιείται στην ίδια ημερομηνία. Η εκκόλαψη επηρεάζεται από την θερμοκρασία του περιβάλλοντος και όχι από το είδος του δένδρου.

■ Δεν χρειάζεται να κάνει κανείς ξεχωριστούς ψεκασμούς έναντι των λιθοκολλέτιδων α) LITHOCOLLÉTIS CORYLIFOLIÉLLØ (λιθοκολλέτις κορυφολίελα άσπρη νάρκη) και β) L. BLANCARDELLA (πιθνοκολλέτις Μπλανκαρντέλλα). Όταν καταπολεμεί κανείς την καρπόφαση της μηλιάς μπορεί να χρησιμοποιεί ένα κατάλληλο χημικό σκεύασμα όπως είναι το Χοσταθείο (Προθείο) ή Ντιμιλιν ή πυρεθρίνες. Τὰ παραπάνω φάρμακα καταπολεμούν με επιτυχία και τους τρεις αναφερόμενους έχθρούς.

■ Οι λίγοι και σε κατάλληλοι ημερομηνία πραγματοποιούμενοι ψεκασμοί προοσιάζουν τὰ εξής βασικά πλεονεκτήματα:

α) Είναι πιο αποτελεσματικοί έφσον στηρίζονται στον βιολογικό κύκλο των εντόμων και των άσθνεϊών.

β) Συντελούν στην μείωση του κόστους του παραγομένου προϊόντος (λιγότεροι ψεκασμοί).

γ) Υποβοηθούν έμμεσα στην αύξηση του πληθυσμού των ωφέλιμων εντόμων που τρώνε τὰ θλιυερά έντομα. (Είναι γνωστό ότι τὰ έντομοκτόνα δεν σκοτώνουν μόνο τὰ θλιυερά έντομα αλλά και τὰ ωφέλιμα.

δ) Περιορίζουν την μόλυνση του περιβάλλοντος.

■ Τὰ περισσότερα έντομοκτόνα είναι υπεύθυνα άμεσα ή έμμεσα για την αύξηση του πληθυσμού των τετρανίχων.

■ (1) πρώτος ψεκασμός έναντι των καρποκάψης της μηλιάς: (CARPOCAPSA POMONELLA) επιβάλλεται να γίνει όταν τὰ καρπίδια της μηλιάς Στάρκιν ή Γκόλντεν Ντελίτσιους αποκτήσουν τὸ μέγεθος φουντουκιού ως μικρού καρυδιού Περίπου 15 - 20 Μαΐου για τις περιοχές Ίνσταϊτούτο Φυλλοδόλων δένδρων, Κοπανού, Χαρίσσας.

■ Απ' όλα τὰ γνωστά όπωροφόρα δένδρα ή φουντουκιά άνθίζει πρώτη. Άργές του Γενάρη ή φουντουκιά είναι: ήδη άνθισμένη. Τὸ περίεργο για την φουντουκιά είναι ότι: ή μὲν επικονίαση πραγματοποιείται χειμώνα καιρό. (Δεκέμβρης Γενάρης) ή δε

■ Απ' όλα τὰ γνωστά όπωροφόρα δένδρα ή φουντουκιά άνθίζει πρώτη. Άργές του Γενάρη ή φουντουκιά είναι: ήδη άνθισμένη. Τὸ περίεργο για την φουντουκιά είναι ότι: ή μὲν επικονίαση πραγματοποιείται χειμώνα καιρό. (Δεκέμβρης Γενάρης) ή δε

Επιμέλεια Όδ. Ντινοπούλου Γεωπόνου

γονιμοποίηση συντελείται πολύ άργότερα, άκοιτάς μήνες μετά, Άπρίλης Μάης. Είναι κι' αυτό από τὰ μυστικά της δημιουργίας.

■ Τὸ μέγεθος των καρπών στις πρώτες 4 - 6 έβδομάδες περίπου οφείλεται στην αύξηση του αριθμού των κυττάρων των καρπών (κυτταροδιαιρέση). Μετά τὸ μέγεθος των καρπών οφείλεται στην διόγκωση των κυττάρων. Οι καρποί κυρίως δεν έχουν περισσότερα κύτταρα, αλλά πιο διογκωμένα. Είναι φυσικό, τέτοιο καρπὸς να έχει κυτταρικά τοιχώματα να έχουν μικρότερη διάμετρο ζωής (συντηρησιμότητα) και μεγαλύτερη ευστάθεια στις διάφορες παθήσεις (μυκητολογικές - φυσιολογικές κλπ.)

■ Οι καρποί των μήλων και ειδικότερα της ομάδας Ντελίτσιους (DELICIOUS) γίνονται πιο επιμήκεις (μασουράτα) στις όρεινες περιοχές παρά στις πεδιάδες. Οι καρποί γενικά γίνονται περισσότερο ή λιγότερο επιμήκεις (μασουράτοι) έφσον ύπυσιούν την επίδραση των χαμηλών θερμοκρασιών περισσότερες ή λιγότερες ώρες στις 4 - 6 πρώτες έβδομάδες από τὸν σχηματισμὸ τους (κυτταροδιαιρέση).

■ Η πλούσια άνοσφορία των δένδρων είναι μια ύπόχρηση για μὲν ικανοποιητική παραγωγή. Στὰ όπωροφόρα όπου ή σταυρογονιμοποίηση είναι ύποχρεωτική (Μηλιές, Άπυδιές, Κρασιές, Άμυγδαλιές κλπ.) ή καρπόδεση έξαρτάται κυρίως από τὸν επικονιαστή και την μέλιτσα. Είναι άπαραίτητο, οι μηλεμένες άπειδήνες άμυγδαλεμένες κλπ. να αποτελούνται από δύο ή τρεις ποικιλίες

συνανθούσες. Παράδειγμα α) Ίμπέριαλ και Γκράννη Σμιθ β) Πάσσα Κρασιάνα με Άμπάτε Φέτελ κτλ. Ο ρόλος της μέλιτσας για την σταυρογονιμοποίηση είναι βασικός. Μία κυψέλη με ικανοποιητικό πληθυσμὸ άρκει για την έξυπνέρευση όπωρών 4 στρεμμάτων.

■ Δεν χωρεί καμμιά άμφιβολία ότι τὰ γεωργικά φάρμακα, είναι τὸ ισχυρότερο όπλο στα χέρια των παραγωγών στην αντιμετώπιση των έχθρων και των άσθνεϊών, των φυτών. Τὰ φάρμακα όμως δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται άλόγιστα. Πάντοτε πρέπει να έχουμε ύπόψη τὰ όπερ και τὰ κατά του κάθε φαρμάκου. Για κάθε έποχή, κάθε γεωργικό φάρμακο δεν έχει την ίδια χρησιμότητα. Πιο συγκεκριμένα, Ένα παράδειγμα. Οι πυρεθρίνες, έχει άπεδειχθεί, ότι είναι άποτελεσματικές έναντι των γνωστών λεπιδόπτερων (καρπόφαση της μηλιάς, άνάρσια λιθοκολλέτιδες κλπ.). Επίσης έχει διαπιστωθεί ότι οι πυρεθρίνες έχουν δημιουργήσει προβλήματα σοβαρά τετρανίχων. Όσοι μάλιστα χρησιμοποίησαν κατά την θερινή περίοδο άποκλειστικά πυρεθρίνες, θά διαπίστωναν ότι τὰ δένδρα τους γέμισαν τετρανίχους. (Δες Ντάουστασελ 113 1978 τμήος Α'). Επιβάλλεται τὸ καλοκαίρι να χρησιμοποιεί κανείς έντομοκτόνα που δεν είνουσιν την ανάπτυξη των τετρανίχων (Οι καρποκάψες καταστρέφουν την παραγωγή ενός έτους. Οι τετρανίχοι επηρεάζουν και καταστρέφουν άμεσα και άμεσα την παραγωγή πολλών έτών, επηρεάζουν την ανάπτυξη αὐτοῦ του ίδιου του δένδρου.

■ Όταν οι καρπικές συνθήκες είναι ευνωϊκές, παρατηρείται υπερόβολική καρπόδεση. Η υπερόβολική καρπόδεση δεν είναι επιθυμητή, επειδή οι καρποί είναι μικροί και όχι έμπερευσιμοι. Όταν πρόβλεπει κανείς μεγάλη καρπόδεση στις μηλιές μπορεί να κάνει χημικό άραιώμα χρησιμοποιώντας τὸ Σεβίν 85% ή τὸ Ρονιφιξ και πάντοτε στις συκιστώμενες δόσεις (100 - 120 γραμ. σε 100 κιλά νερό). Ψεκάζει κανείς 15 μέρες μετά την πλήρη άνθιση. Είναι σωστό, ο παραγωγός να συμβουλευθεί προηγουμένως τὸν άρμόδιο γεωπόνο, για να έχει ικανοποιητικά άποτελέσματα και όχι ζήμια ή άποτυχίες.

ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ

Ένα από τα σωματεία της πόλεως μας που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πολιτιστική κίνηση και στην διατήρηση των εθίμων και των παραδόσεων είναι οί «Γενίτσαροι και Μπούλες». Το χορευτικό του συγκρότημα διακρίθηκε και έχει εκπροσωπήσει την Ελλάδα στο εξωτερικό αρκετές φορές.

Για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο Σύλλογος, ο Πρόεδρος του κ. Τάκης Μπαΐτσας έδωσε συνέντευξη στην δ. Πόπη Παπανάου εκπρόσωπο της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ».

ΕΡ. Κύριε Πρόεδρε θέλουσε να μάς πείτε πότε έγινε ο σύλλογος και ποιοι οι σκοποί του;

ΑΠ. Ο σύλλογός μας έγινε το 1971 με σκοπό τη συνέχιση, προβολή και ακόμη περισσότερο την ανάπτυξη του Έθιμου.

ΕΡ. Οί στόχοι σας σήμερα έχουν πετύχει;

ΑΠ. Σήμερα μπορούμε να πούμε ότι πέτυχε και στους τρεις αυτούς τομείς. Κατόρθωσε να συνεχίσει εκείνη ακριβώς την παράδοση που πήρε απ' τους παλιούς και να την ενισχύσει. Έτσι: μέσα σε 10 χρόνια κατόρθωσε να έχει 24 σολές πλήρεις με αποτέλεσμα να μπορεί να ντύσει 60 μεγάλους Γενίτσαρους, όπως έγινε το 1978 και 1979, αντί των 10 με 12 που ντύγονταν ως το 1970.

Το φυτώριο των μικρών λειτούργησε τόσο σωστά που σήμερα έχουμε 150 μικρά παιδιά και κάθε μέρα γράφονται και άλλα.

Έκείνο που πρέπει να σημειωθεί γιατί έχει ιστορική σημασία, είναι ότι το 1978 ξαναγεννήθηκε το έθιμο του Σπύλιου, μετά 66 περίπου χρόνια σταματημού. Έπειδή έγινε και τότε να είμαι πρόεδρος του Συλλόγου καθώς και ο κ. Κουτσουφλιάνας Γ. Γραμματέας, γνωρίζουμε ότι ήταν πολύ δύσκολο να πείσουμε τον κόσμο και τα παιδιά ακόμα να ντυθούν και να έρθουν.

Η επιτυχία του Σπύλιου το 1978

Γαλλία: «Το καρναβάλι των καρναβαλιών»

ήταν απόλυτη και συγκίνησε όλους τους παλιούς και πολύ περισσότερους έμας τους υπεύθυνους που είδαμε να δικαιώνονται οι κόποι μας. Έτσι ξαναζωντανέψαμε το λησμονημένο αυτό έθιμο.

ΕΡ. Τακτικά διαβάζουμε στις εφημερίδες για διάφορες εκδηλώσεις που παίρνετε μέρος και θραυεύετε. Τι έχετε να μάς πείτε γι' αυτά;

ΑΠ. Στο θέμα της προβολής ο Σύλλογος σημείωσε τις ανάλογες επιτυχίες. Πήγε το 1976 στο Ντόρτμουντ της Γερμανίας, το 1977 στο Παρίσι στο καρναβάλι των καρναβαλιών, το 1978 στην Κύπρο και το 1979 στη Φιλανδία και στη Δαμασκό της Συρίας.

Έκτος αυτών των εκδηλώσεων πήρε μέρος και σε πολλές εκδηλώσεις του εσωτερικού, όπως στην Καρδίτσα, Φλώρινα, Λάρισα, Χαλιά, Χίο, Αθήνα και σε άλλες πολλές, απ' όπου κατόρθωσε να αποσπάσει πολλά θραύεια.

Πρέπει να αποτισθεί ότι πριν φτάσει ο Σύλλογος στο σημείο να προσ-

καλείται στο εξωτερικό χόρευε σε πολλά μέρη της Ελλάδας, συνήθως χωριά, απ' όπου όμως γνωρίζουν και οί παλιοί έκινε γνωστός.

Οί εΓενίτσαροι, με τα στοιχεία που έχουμε στα χέρια μας, κατόρθωσαν να χορέψουν μακριά απ' τη Νάουσα το 1909 και στη συνέχεια σε πολλά μέρη όπως Αθήνα, Θεσσαλονίκη, πριν από τον πόλεμο του 40.

ΕΡ. Τι έχετε να μάς πείτε σχετικά με την ανάπτυξη του έθιμου;

ΑΠ. Για την ανάπτυξη του έθιμου έγινε και γίνεται μεγάλη αγώνια για να συνεχίσουν οι Νουσαίοι ν' αγαπούν το έθιμό τους.

Φέτος με το νέο συμβούλιο έγινε για πρώτη φορά σε στενό κύκλο αποχαιρετηστήρια γιορτή για τα παιδιά που έφυγαν στρατιώτες.

Έπίσης για πρώτη φορά κόπηκε η βασιλόπιτα του συλλόγου με απόλυτη επιτυχία. Τη γιορτή τίμησαν ο Γ. Γραμματέας του Υ.Β.Ε. κ. Βαλταδώρας, ο Δήμαρχος κ. Βλάχος, ο Βουλευτής κ. Γικόνος, στρατιωτικός εκπρόσωπος, ο τ. Δήμαρχος κ.

Χωρίς, ό όποιος και στάθηκε ό τυχερός τής πίτας καθώς και πολλοί παλιοί Γενίτσαροι και Μπουλες, γυνείς χρορευτών φίλοι και μέλη του Συλλόγου.

Εδώ για πρώτη φορά ό Σύλλογος τιμήσε τους παλιούς, που τό 1954 αγωνίστηκαν για νά ξαναγεννηθεί τό έθιμο που τό 1940 είχε σφιαματίσει λόγω των συνθηκών.

Αναμνηστικά δόθηκαν στους κ.κ. Χωνό Άλέκο, Σαμουρά Θάλεια, Χαϊζητρόφων Τρύφων, Νικούτη Στέργιο, Πουτούρη Βασίλη, Τοροσή Δημήτριο, Παπακωνσταντίνου Τάκη, Τριανταφόλλου Γιώργη, Πουρέγκα Κώστα, Γιόκαλα Κώστα, Μέσκο Γιώργη, Μπάτσιαλα Δημητρώ, Πιτιάκη Άλέξη, Τσίτσικωρη Κώστα, Πάντσιο Κώστα, Ζάλιο Γιώργη, Σταμιένο Γιώργο, Φαρά Άντώνη, Γιάντση Κώστα, Ήλιο Σπύρο, και Δημητριάδη Τάκη.

Όλοι οί τιμηθέντες συγκινημένοι και άλλοι κλαίγοντας αφού ευχαρίστησαν τό Σύλλογο για τήν τιμή που τους έκανε ευχάθησαν καλή προκοπή. Άμέσως μετά πιάστηκαν σέ κύκλο και χόρεψαν για νά δώσουν τή σειρά τους στά μικρά και στους νέους.

Ό Σύλλογός μας σήμερα με τή βοήθεια των μελών του, του έθνους και του Γ. Πολιτισμού, κατόρθωσε νά έχει μιιά ζεστή αΐθουσα στο Πνευματικό Κέντρο, μαγνητόφωνο για τή σωστή εκπαίδευση των παιδιών, τίς σιολές που αναφέραμε και πολλά παιδιά που βοηθούν στή διατήρηση του έθνους.

ΕΡ. Ποιά είναι τά βασικότερα

Μπουλες και Γενίτσαροι στόν Σπήλιο. (φωτ. από τό άρχείο τής «Φωνής»)

προβλήματα που αντιμετωπίζετε σήμερα:

ΑΠ. Ένα άπ' τά προβλήματα είναι: νά γίνει ή συγκέντρωση των παλαιών στολών για τήν διάσωσή τους άπ' τό χρόνο και τή σωστή τους προβολή.

Έπίσης ένα μεγάλο πρόβλημα είναι: και τό οικονομικό γιατί ό Σύλλογος έχει έλειψη άργάνων.

Πάντως τά προβλημάτά του έχουν μειωθεί πολύ σέ σχέση μ' εκείνα που είχαμε όταν ξεκινήσαμε.

Τό Διοικ. Συμβούλιο αποτελείται έκτός άπό μās τους δύο που ανέφερα και άπό τους κ.κ. Κυπρίτη Παναγιώτη σάν αντιπρόεδρο, Κώστα Τόσιοςάν ταμία και Καρδουνιάρη Σπύρο σάν σύμβουλο. Έπειδή όλοι κατά καιρούς έγιναν Γενίτσαροι ή σχετίστηκαν πολύ με τό έθιμο, σκοπεύουμε νά κρατήσουμε τό Σύλλογο ψηλά και δεμένα γερά στίς ρίζες του. Γι' αυτό ζητούμε τήν αγάπη και τή βοήθεια όλων των Νασουσαίων που μέχρι σήμερα τήν είχαμε άμέριστη.

Ήμερολόγιο γεγονότων τής επανάστασης των Νασουσαίων τό 1821

Συνέχεια από τήν σελίδα 24
ένω άπό τήν πόλη, μπαίνουν μέσα και πολεμούν τους Τούρκους έπιδρομείς.

Όλοι οί όπλαρχηγοί με τά ιμήματά τους προωθούνται στόν Πύργο του Ζαφειράκη τελευταίο όχυρό των επαναστατών.

21. Οί Τούρκοι καταλαμβάνουν τήν πόλη

Ό Κεχαγιά βέης εισέρχεται

στήν πόλη και κατευθύνεται στό σπίτι του Ζαφειράκη τό όποιο βρίσκεται λεηλατημένο. Κατόπιν πηγαίνει στό Διοικητήριο και έλευθερώνει τους φυλακισμένους Νασουσαίους (έντίπαλοι του Ζαφειράκη).

Η πόλη καταλαμβάνεται άπό τους Τούρκους, τά άτακτα στίφη και τους διάφορους πλιατσολόγους. Πολλά έπεισόδια δημιουργούνται μεταξύ Τουρκικού στρατού και άτάκτων για τήν κατοχή τής λείας (άπόκτηση και έξασφάλιση κλεμμένων αντικειμένων, ή κάποιας κοπέλλας ή παιδιού). Στόν Άγιο Μηνά τά έπεισόδια γενικεύονται και επικρατεί άναρχία. Ό Κεχαγιά βέης με πολύ κόπο κατορθώνει και επιβάλλει κάποια τάξη και πειθαρχία.

■ ΣΥΝΕΧΕΙΑ στό επόμενο τεύχος

Ὁ Τίγρης πού ἤθελε νά γίνει Βασιλιάς

Ἐνα πρωινὸ στὴ ζούγκλα ὁ τίγρης ξύπνησε καὶ εἶπε στὴ γυναίκα του ὅτι ἦταν ὁ βασιλιάς τῶν ζώων.

«Μὰ βασιλιάς τῶν ζώων εἶναι ὁ Λεωνίδας, τὸ λιοντάρι!» τοῦ εἶπε αὐτή.

«Χρειαζόμαστε μιὰν ἀλλαγὴ», εἶπε αὐτὸς. «Τὰ ζῶα φωνάζουν γιὰ ἀλλαγὴ».

Ἡ γυναίκα του ἀφουγκράστηκε προσεκτικά, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ ἀκούσει τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπὸ τὶς φωνές τῶν παιδιῶν της.

«Θὰ γίνω βασιλιάς τῶν ζώων μόνις θεὶ τὸ φεγγάρι», εἶπε ὁ τίγρης. «Θὰ εἶναι ἕνα κίτρινο φεγγάρι καὶ πρὸς τὴ μὴ μου θὰ ἔχει μαθεύει λουρίδες».

«Ναί, βέβαια...» εἶπε ἡ γυναίκα του καὶ πῆγε νὰ φροντίσει τὰ μικρά της, ἀπὸ τὰ ὅποια ἕνα ἀρσενικό, φτυσιτὸ ὁ πατέρας του, εἶχε ἕνα φανταστικὸ ἀγκάθι στὸ πόδι του.

Ὁ τίγρης περιπλανήθηκε μέσα στὴ ζούγκλα, ὥσπου ἔφτασε στὴ φωλιά τοῦ λιονταριοῦ. «Βγες ἔξω!» βρυκίθηκε καὶ κειμήθηκε τὸ βασιλιά τῶν ζώων! Ὁ βασιλιάς πέθανε, ζήτη ὁ βασιλιάς!».

Μέσα στὴ φωλιά ἡ λιονταρίνα ξύπνησε τὸν ἄντρα της.

«Ὁ βασιλιάς εἶναι ἐδῶ καὶ θέλει νὰ σὲ δεῖ» τοῦ εἶπε.

«Ποῖός βασιλιάς;» τὴ ρώτησε μισοκοιμημένος αὐτὸς.

«Ὁ βασιλιάς τῶν ζώων!».

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ βασιλιάς τῶν ζώων!» βρυκίθηκε ὁ Λεωνίδας καὶ ὤρμησε ἔξω

ΑΛΛΗΓΟΡΙΕΣ

ἀπὸ τὴ φωλιά του γιὰ νὰ ὑπερασπίσει τὴν κηλὴν του ἀπὸ τὸ διεκδικητὴ τοῦ θρόνου.

Ἡ μάχη ἦταν φρικτὴ καὶ κράτησε ὡς τὴ δύση τοῦ ἡλίου.

«Ὅλα τὰ ζῶα τῆς ζούγκλας πήρανε μέρος, ἀλλὰ μὲ τὴ μεριά τοῦ τίγρη καὶ ἄλλα τοῦ λιονταριοῦ. Ἔτσι, κάθε ζῶο, ὡς τὸ μυρμηγκοπάγο ὡς τὴ ζέβρα, συμμετεῖχε στὸν ἀγῶνα ἄλλο γιὰ νὰ ἀνοτραπεῖ τὸ λιοντάρι καὶ ἄλλο γιὰ νὰ ἀποκρουσθεῖ ὁ τίγρης. Μερικὰ δὲν ἴβησαν γιὰ ποῖον ἀκριβῶς πολεμοῦσαν, ἀλλὰ πολεμοῦσαν καὶ γιὰ τοὺς δυο, ἀλλὰ ὅποια ζῶο ἦταν κοντὰ τους καὶ ἄλλα γιὰ τὸν ἴδιο τὸν πόλεμο.

«Γιατὶ πολεμοῦμε;» ρώτησε σὲ μιὰ στιγμὴ ἕνα ζῶο τὸ μυρμηγκοπάγο.

«Γιατὶ εἶναι ὁ παλιὸς κανόνας» ἀπάντησε αὐτὸς.

«Γιατὶ σκοτωνόμαστε;» ρώτησε ἕνα ἄλλο τὴ ζέβρα.

«Γιατὶ εἶναι ὁ νέος κανόνας» τοῦ ἀπάντησε αὐτή.

«Ὅταν τέλος θύγξει τὸ φεγγάρι καὶ φώτισε τὴ ζούγκλα, τίποτε δὲν κινιόταν σ' αὐτὴν ἐκτός ἀπὸ ἕνα παπαγάλου καὶ ἕνα παπαγαλάκι πού στρίγγιζαν ἀπὸ τὴ φρικτὴ τους. «Ὅλα τὰ ζῶα ἦσαν νεκρά ἐκτός ἀπὸ τὸν τίγρη, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ οἱ μέρες ἦταν μετρημένες καὶ ὁ χρόνος του κτυποῦσε μακριά. Βέβαια, ἦταν μονάρχης ὡς ἐκεῖ πού μποροῦσε

νὰ ρίξει τὸ βλέμμα του, ἀλλὰ δὲ φαινόταν νὰ καταλαβαίνει τίποτε.

ΗΘΙΚΟ ΔΙΔΑΓΜΑ

Δὲν μπορεῖ καὶ τόσο καλά νὰ εἶσαι ὁ βασιλιάς τῶν ζώων, ἂν αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν.

Μετάφραση Χ.Μ.

Τὸ λιοντάρι καὶ οἱ ἄλεπούδες

Ἐνα λιοντάρι μόνις εἶχε ἐξηγήσει στὴν ἀγελάδα, τὴν κατοῖκα καὶ τὸ πρόβατο ὅτι τὸ ἐλάφι πού εἶχαν σκοτώσει ἄνῃκε σ' αὐτὸ, ὅταν τρεῖς μικρὲς ἄλεπούδες ἐμφανίστηκαν στὴ σκηνή.

«Θὰ πάρω τὸ ἕνα τρίτο τοῦ ἐλαφιοῦ ὡς τιμωρία» εἶπε ἡμία, «ἐπειδὴ δὲν ἔχεις ὄδεια κωνηιοῦ».

«Θὰ πάρω τὸ ἕνα τρίτο τοῦ ἐλαφιοῦ γιὰ τὴ χήρα σου» εἶπε ἡ ἄλλη «ἐπειδὴ εἶσαι λέει ὁ νόμος».

«Δὲν ἔχω χήρα!» εἶπε τὸ λιοντάρι.

«Ἄς μὴν ψιλολογοῦμε» εἶπε ἡ τρίτη ἄλεπού καὶ πῆρε τὸ μερίδι της ἀπὸ τὸ ἐλάφι ὡς φόρο παρακράτησης.

«Γιὰ ἕνα χρόνο πείνας!» ἐξήγησε.

«Μὰ εἶμαι ὁ βασιλιάς τῶν ζώων!» βρυκίθηκε τὸ λιοντάρι.

«Ἄ, τότε δὲ θὰ χρειαστεῖς οὔτε τὰ κέρατα, γιατί φορὰς κορδῶνα» εἶπαν οἱ ἄλεπούδες καὶ πῆραν καὶ τὰ κέρατα τοῦ ἐλαφιοῦ.

ΗΘΙΚΟ ΔΙΔΑΓΜΑ

Δὲν εἶναι τόσο εὐκόλο σήμερα νὰ παίρνεις τὴ μερίδα τοῦ λέοντος, ὅπως σὸ παρελθόν.

Μετάφραση Χ.Μ.

Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 14
σία τοῦ Κερκυραίου διπλωμάτη δὲν ὑπῆρξε τόσο ἡ πείρα του στὰ ὀργανωτικά θέματα τῆς Βεσσαρίας καὶ τῆς Πολωνίας σὰν σύμβουλος τοῦ Ἀλεξάνδρου Α', ἀλλὰ ὅτι ὑπῆρξε στὴ Ρωσία ὁ ἀντίποδας τοῦ Μέττερνιχ (σ. 31) καὶ ὁ φιλελεύθερος καὶ φυσιολογικὸς λόγιος πού χάριε στὸν πατριωτισμὸ του μόνιθησε πολὺ γιὰ νὰ στρέψει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Τσάρου στὰ ἑλληνικὰ προβλήματα. «Ὅταν τελικὰ εἶδε ὅτι οἱ Ρῶσοι δὲν θέλουν νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἕλληνες, ὅπως ἔγραψε τὸν Αὐγούστο τοῦ 1821 στὸν Ἀλέξανδρο Στούρτζα, ἐγκατέλειψε τὴ θέση του γεμάτος πικρία (σ. 239).

Ὁ συγγραφέας ἔκανε χρῆση τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ὕλικου πού ὑπάρχει στὴ Βιβλιοθήκη καὶ στὰ Ἀο-

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

χεῖα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ εἶναι γιὰ τοὺς μὴ Σοβιετικὸς δυσπρόσιτο ἢ καὶ ἀπρόσιτο. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναμφισβήτητα σπουδαία ἢ προσφορά του. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μπόρεσε νὰ παρουσιάσει μερικὲς ἀπὸ τὶς πτυχὲς τῆς ζωῆς τοῦ Ἰ. Καποδίστρια πού ἦταν μέχρι τώρα ἄγνωστες ἢ λίγο γνωστὲς (σσ. 251—310). Εἶναι σημαντικὴ ἢ τοποθέτηση τοῦ συγγρ. στὸ γεγονός ὅτι ὁ Καποδίστριας κατόρθωσε καὶ ἐπέδρασε μὲ τὴς «φιλελεύθερες - μοναρχικὲς» ἀπόψεις του τὴν ἐποχὴ τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης καὶ σπὸν Τσάρου Ἀλέξανδρο Α' (σ. 39).

Ἡ μόνιμη παρατήρησή μας ἀφο-

ρᾶ τὴν σελ. 249 ὅπου οἱ μετριοπαθεῖς προσωπικότητες τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἰ. Καποδίστριας, ἦταν μὲν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐπειδὴ φοβόταν τὴς ἐπαναστατικῆς ἐνέργειας τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀναζητοῦσαν μὲ ἄλλες δυνατότητες τὴν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία. Πιστεύουμε, μέχρι νὰ ἀποδειχθεῖ τὸ ἀντίθετο, πὺς ἡ μετριοπαθὴς στάση τοῦ Καποδίστρια, καὶ τῶν ἄλλων μετριοπαθῶν προσωπικοτήτων τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, δὲν προερχόταν ἀπὸ φόβο πρὸς τὸν ἑλληνικὸ λαό. Ὅπως οὔποτε ὅμως τὸ ἔργο τοῦ Ἄρς συμπληρώνει τὸ κενὸ στὴ βιβλιογραφία γιὰ τὴν παραμονὴ τοῦ Ἰ. Καποδίστρια στὴ Ρωσία.

Τὸ βιβλίον προσφέρεται σὲ κομψὴ καὶ ἐπιμελημένη ἔκδοση.

Δέν είναι παράξενο πλέον νά γνωρίσουμε στούς φίλους κτ' άναγνωστές αλλά και νά παροτρύνουμε άκόμη τó γυναικείο φύλο, ότι δηλαδή χρόνια και χρόνια τώρα, αλλά περισσότερο άπό κάθε άλλη έποχή οί γυναίκες πού έπιδίδονται στην ζωγραφική έχουν αυξηθεί και μάλιστα με γοργό ρυθμό και με πλούσιο ταλέντο ή κάθε μιá μās παρουσιάζει τήν έργασία της και είναι πράγματι νά θαυμάζει κανείς τήν εύαισθησία πού πολλές μās παρουσιάζουν στο χρώμα και στο σχέδιο

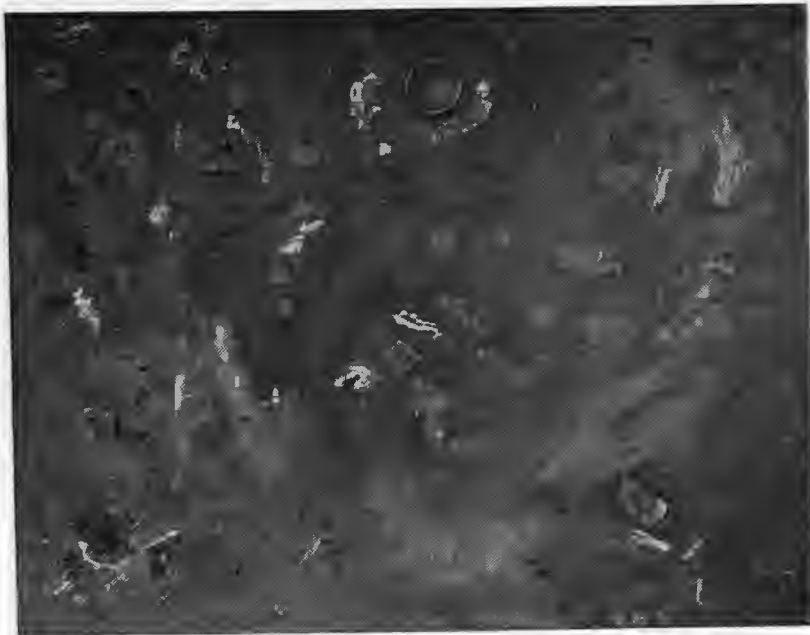
1) Έτσι στις 9 Ιανουαρίου μās παρουσίασε έργασία της ή ζωγράφος Άγνη Ουδινότι, με πλούσια εύαισθησία στα χρώματά της στην Γκαλερι «ΓΙΑΝΣΕΛΗΝΟΣ» άπό 9—23)1)80.

2) Στην Γκαλερι «ΖΗΤΑ-ΜΙ» ή Μιράντα Παρασκευά και ή Έλένη Πριγκυροπούλου με βαθιά εύαισθησία και άκολουθώντας τήν λαϊκή μας παράδοση μās παρουσίασαν χειροποίητα ύφαντά σε στυλ διακοσμητικῶν πριμετήφ άπό τής 10—26)1)80.

3) Η Καίτη Μπακασιέλου πού δέν είναι πλέον άγνωστη στο κοινό μας παρουσίασε για μιá άκόμη φορά τήν έργασία της στην Γκαλερι «ΚΥΚΛΟΣ», μās έδειξε δείγματα της τελευταίας της δουλειάς με κομμάτια θαυμάσια ζωγραφικά και γλυπτά άπό 6—25)2)80.

4) Η Νίτσα Άλεξιάδου μās παρουσίασε πρόσφατη έργασία της στο Γερμανικό Ίνστιτούτο Γκαίτε πού ήταν και αυτή θαυμάσια και είχε μεγάλη έπιτυχία άπό τής 9—29)2)80.

5) Μιá άπό τίς σημαντικότερες έκθέσεις στη φετινή έναρξη τῶν έκθέσεων του 80 μās παρουσίασε ή Μακεδονική Καλλιτεχνική Έταιρεία «ΤΕΧΝΗ» με έργα του διάσημου Έλληνα χαράκτη, ό όποιος υπήρξε και δάσκαλος του γράφοντα, έργα χαρακτηριστικά, σχέδιο, άκουαρέλλα και λάδια (ά όποια υπήρξαν σαν μιá άναδρομή στην άνάμνηση του διάσημου Γαλάνη άπό 16)1—2)2)80.

«Μεταμόρφωση γύρο άπό τό φεγγάρι» 0,70X0,50. Μοντέρνα τέχνη του Θ. Μηνόπουλου. Έδώ φαίνοντε καθαρά ή συγκόλληση Εένων σωμάτων έπάνω στον μουσαμά

Καλλιτεχνική κίνηση στη Β. Ελλάδα και Άθήνα

6) Άλλά καιρό τώρα και μιá άλλη Γκαλερι έκανε τήν εμφάνισή της άπό ένα λαμπρότατο νέο ό όποιος τήν όνόμασε «ΦΩΤΟΘΗΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ» και άποτελεί ένα συμπλήρωμα στην καλλιτεχνική Θεσ)νίκη. Σ' αυτήν έχουν εκθέσει ζωγραφική έργασία τους παλιοί φτασμένοι καλλιτέχνες αλλά και διάσημοι φωτογράφοι με φωτογραφική έργασία τους. Τώρα εκθέτει ζωγραφική του με τίτλο «χρώμα» ό γνωστός ζωγράφος Άρης Γεωργίου άπό 14—31)1)80.

7) Είναι πολύ ευχάριστο τό γεγονός ότι σήμερα οί μαθητές με τους δασκάλους τους αλλά και όμαδικά μόνοι τους πηγαίνουν στις έκθέσεις τους. Έτσι βλέπουμε καθημερινά νά γεμίζουν οί Γκαλερι άπό μαθητόκοσμο, μαθη-

τάς - σπουδαστές και φοιτητές, έτσι βλέπουμε θαυμάσια πολλούς άπό αυτούς νά κριτικάρουν τά δημιουργήματα τῶν καλλιτεχνῶν μας.

8) Παιδική ζωγραφική βλέπουμε νά είναι στο άποκορύφωμά της. Έτσι διάφοροι σύλλογοι, όργανισμοί και Σωματεία προκηρύσσουν άκόμα και διαγωνισμούς, παιδική ζωγραφική.

9) Όπως κι άλλοτε αναφέραμε οί ξένοι ζωγράφοι και γλύπτες πλέον προτιμούν τήν χώρα μας για παρουσίαση. Φαίνεται πώς κατάλαβαν ότι οί Έλληνες άγαπούν άπό παράδοση τήν τέχνη και τήν αγοράζουν. Έτσι λοιπόν σήμερα μās παρουσίασαν τήν έργασία τους 21 Γερμανοί ζωγράφοι σε μιá όμαδική έξόρμη-

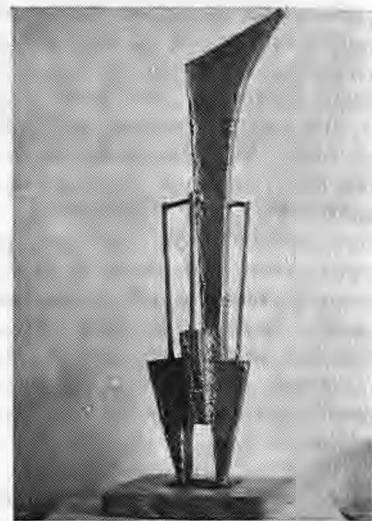
ση στην χώρα μας και την φορά αυτή στην Θεσσαλονίκη στην αίθουσα «Μικρή στοά τέχνης» από 1—20)2)80.

10) Στην Γκαλερί «ΚΟΧΛΙΑΣ» παρουσίασε την τελευταία του εργασία ο ταλαντούχος ζωγράφος Λουκᾶς Βενετούλιας, ἐξήντα κομμάτια με λάδι, όλα εργασία τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἔτσι πού βοηθᾷ τὸν ἐπισκέπτη νὰ σχηματίσει γενική ἰδέα γιὰ τὸν καλλιτέχνη, ἀπὸ 20)1—10)2)80.

11) Στην Κομοτηνή και στην

Λέσχη Κομοτηναίων ἐκθέτει γιὰ πρώτη φορά ζωγραφικὰ του ἔργα ὁ διακεκριμένος ζωγράφος τῆς Καβάλας Τάκης Καραθανάσης, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν Καβάλα, Ξάνθη, Θάσο καὶ Πήλιο, όλα παρμένα ἀπὸ παραδοσιακοὺς οἰκιζμοὺς καὶ φτιαγμένα με σπάτουλα, ἀπὸ 1—2)2)80.

12) Ζωγραφικὰ καὶ γλυπτά της μᾶς παρουσιάζει ἡ ἐκλεκτὴ ζωγράφος κ. Ρούλα Γεωργαντὴ στην Λέσχη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Βορείου Ἑλλάδος ἀπὸ 5—29)2)80.

«Ανάσταση» ὄρειχαλκός 3,20X0,80.
Μνημειακὴ σύνθεση ἀφηρημένης τέχνης
τοῦ Θα. Μηνόπουλου

‘Η Ἑλπίδα τοῦ “Ἔτους Παιδιοῦ”

Στις ποικίλες ἐκδηλώσεις πού προγραμματίσει καὶ πραγματοποιήσει τὸ κέντρο Ἐργαζομένου Κοριτσιοῦ Ναούσης γιὰ τὸ «ἔτος παιδιοῦ» ἦταν καὶ ἡ βάπτισή ἐνὸς μωροῦ. Τὴν Κυριακὴ 2 Δεκεμβρίου ἔνα πούλιαν με τὸ προσωπικὸ καὶ τίς μαθήτρες τοῦ Κ.Ε.Κ. ἔφθασε στὸ χωριὸ Δωροθέα τῆς Ἀριδαίας, ὅπου ἡ προϊσταμένη Εὐγενία Ζάλιου βάπτισε τὸ κοριτσάκι τοῦ κ. Χρ. Παλαμιδα καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ συμβολικὸ ὄνομα Ἑλπίδα. Ἡ οἰκογένεια Παλαμιδα πού διαμένει καὶ ἐργάζεται, στην Νάουσα κατὰ γειτ: ἀπὸ τὸ χωριὸ Δωροθέα.

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὰ βαφτίσια. Στὸ κέντρο ἡ νεοφώτιστη με πῆν νουὰ Ε. Ζάλιου

Μνημές 'Ιεραρχών

Στις 30 'Ιανουαρίου ἡ ἐκκλησια-
στική νεολαία τῆς Νάουσας παρου-
σίασε ἕνα λογοτεχνικό καὶ μουσικό
βραδυνό ἀφιερωμένο στὶς μνήμεις τῶν
τριῶν 'Ιεραρχῶν. Μέσα στὸν κατάμε-
στο κόσμον τοῦ 'Αγίου Μηναῦ μὲ
τὰ θαυμάσια ξυλόγλυπτα καὶ τοὺς
ἐξάστια φωτεροὺς πολυελαίους ὁ ἐν-
ζαντινὸς χορὸς τῆς Σχολῆς 'Ιερο-
ψαλτῶν 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Βεροῖ-
ας καὶ Ναούσης ὑπὸ τὴν διεύθυνση
τοῦ κυρίου 'Ιωάννου Μακρογιώργου
ἐψάλλε τροπάρια τῶν 'Ιεραρχῶν μὲ
ἀπόλυτο σεβασμὸ στὴν παράδοσή καὶ
ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία στὴν ἀπόδοσή.

Ὁ Γυμνασιάρχης κύριος Βασιλεί-
ος Νικολαΐδης μὲ τὴ σύντομη καὶ
περιεκτικὴ ἀναφορά του στὴ ζωὴ
καὶ τὸ ἔργο τῶν 'Ιεραρχῶν καταύ-
γασε τῆς ψυχῆς τῶν ἀκροατῶν μὲ
δέσμες φωτεινῆς ἀγιοσύνης καὶ σω-
στοῦ διαλογισμοῦ.

Μαθητὲς καὶ μαθήτριες τῶν Λυ-
καίων μας ἀπάγγειλαν κείμενα ψαλ-
μῶν δοσμένα στὴ δημοτικὴ μας
γλῶσσα ἀπὸ τὸ Γυμνασιάρχην κύριον
Ἐμμανουὴλ Βαλσαμίδην καὶ ἀποσπά-
σματα ἀπὸ τὸ παιητικὸ ἔργο τοῦ
Σταύρου Δάδη ε' Ἀνέσπερο φῶς.

Ἡ τετράφωνη νεανικὴ χορωδία
τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ 'Αγίας Τριάδος
Θεσσαλονίκης ἀπέδωσε λειτουργι-
κοὺς ψαλμοὺς καὶ ἔργα τῶν μουσου-
ργῶν Γεῶργαν Σεμπάστιαν Μπάχ καὶ
Ντὸβρακ ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ κυ-
ρίου Βασιλείου Παπακωνσταντίνου
ἀφίνοντας στὸ φιλόμοστο κοινὸ τῆς
πόλης μας τῆς πρὸ ἀριστῆς ἐντυπώ-
σεις.

Γενικὰ ἡ ἐκδήλωση τῆς ἐκκλησια-
στικῆς νεολαίας μας ἦταν μιὰ προ-
σφορά, ἔπου ἡ τέχνη τοῦ λόγου καὶ
τῆς μουσικῆς, μαζί μὲ τὴν ἄρτια ὀρ-
γάνωση καὶ παρουσίαση, ἔδωσε στὸ
κοινὸ τῆς πόλης μας μιὰν ἀνεπα-
νάληπτα θοορφη εὐκαιρία λογοτεχνι-
κῆς καὶ μουσικῆς ἀπόδωξης.

Τὰ χορευτικά συγκροτήματα τῆς Νάουσας

στο ἔξωτερικό

1975

Αύγουστος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρσός» συμμετέχει στὰ χορευτικά Φεστιβάλ πού ὀργανώθηκαν εἰς Monsteveroux καὶ Lacapell Marival Γαλλίας.

1976

Ἰούνιος: Τὸ χορευτικό συγκρότημα «Οἱ Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» συμμετέχει στίς γιορτὲς «Ἑλληνική Ἑβδομάδα» πού ὀργανώνει ὁ Δῆμος Ντόρτμουτ Γερμανίας.

Ἰούλιος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρσός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὴν Εὐρωπιάδα πού ὀργανώθηκε στὴν Anecy τῆς Γαλλίας.

Ἰούλιος - Αὐγούστος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρσός» συμμετέχει στὸ Διεθνὲς Φεστιβάλ τῆς Dijon Γαλλίας καὶ παίρνει τὸ 3ο βραβεῖο (σπάνια διάκριση γιὰ ἑλληνικό χορευτικό συγκρότημα).

Σεπτέμβριος: Ὁ «ΑΕΣ Πυρσός» συμμετέχει στίς χορευτικὲς ἐκδηλώσεις πού πραγματοποιοῦνται στὴν Νυρεμβέργη τῆς «Ἡμέρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Τουρισμοῦ».

1977

Ἀπρίλιος: Ὁ «Πυρσός» χορεύει στὸ Royal Hall τοῦ Λονδίνου στὰ πλαίσια τοῦ Eglise Bach Festival

Μαῖος: Τὸ χορευτικό συγκρότημα τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ναούσης λαμβάνει μέρος στίς γιορτὲς «Ἑλληνική Ἑβδομάδα 1977» πού ὀργάνωσε τὸ Γυμνάσιο τῆς πόλεως Ντερνέ τῆς Ὀλλανδίας.

Ἰούνιος: Τὸ συγκρότημα «Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ λαμβάνει μέρος στίς χορευτικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ Παρισιῦ πού διοργάνωσε ὁ ραδιοτηλεοπτικός σταθμὸς Εὐρώπη 1 στὸ Παρίσι.

Ἰούλιος - Αὐγούστος: Ὁ Πυρσός συμμετέχει σὲ ἔξ (6) χορευτικὰ φεστιβάλ πού πραγματοποιοῦνται στὴν Γαλλία καὶ Ἰσπανία.

Νοέμβριος: Ὁ «Πυρσός» ἐκπρο-

JOYEUX NOËL
BONNE ANNÉE
HAPPY NEW YEAR
MERRY CHRISTMAS
EIN GLÜCKLICHES
NEUES JAHR

WOLLEN-
HERSTADEN
OCEANUS
HELVIGAR
FRÖHLICHE
WEIHNACHTEN

(Χριστουγεννιάτικη κάρτα ἀπὸ τὸ Βέλγιο). Ἀπὸ ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ:
Τέμπα Ρωζόνη, Γρέζιου Φίλη, Ζλατάνη Μαρία, Βορδογιαννίδου Σούλα,
Μπακαλιού Κατερίνα

σωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὴν διεθνή ἐκθεση τοῦ Τουρισμοῦ στὴν Μαδρίτη.

1978

Ἰούνιος: Τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ συμμετέχει στίς ἐκδηλώσεις «Τὸ καρναβάλι τῶν καρναβαλιῶν» πού διοργανώνει ὁ ραδιοτηλεοπτικός σταθμὸς «Εὐρώπη 1» στὸ Παρίσι.

Ἰούλιος: Ὁ «Πυρσός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὴν Εὐρωπιάδα πού ὀργανώθηκε στὴν Βιέννη.

Ἰούλιος: «Οἱ Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» συμμετέχουν στὸ Φεστιβάλ τῆς Λεμεσοῦ Κύπρου.

Αὐγούστος: Τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης συμμετέχει στίς ἐκδηλώσεις πού ὀργανώθηκαν στὸ θέατρο «Ὀλυμπιάς» τῶν Παρισίων ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων τῆς Θεσσαλονίκης.

Δεκέμβριος: Ὑστερα ἀπὸ πρόσκληση τῶν Ναουσαίων τῆς Βοστώνης τῆς Ἀμερικής, τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης συμμετέχει σὲ σειρά χορευτικῶν ἐκδηλώσεων. (Δές «Ναούστα» τεύχος 6ον σελ. 30 79)

1979

Ἰούλιος: Τὸ χορευτικό συγκρό-

τημα «Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ συμμετέχει στὸ Διεθνὲς Φεστιβάλ τοῦ Καουστίνεν τῆς Φιλλανδίας.

Ἰούλιος - Αὐγούστος: Τὸ παιδικὸ χορευτικὸ τοῦ «ΑΕΣ Πυρσός» συμμετέχει στὸ Φεστιβάλ τῆς Matha Γαλλίας πού παίρνει τὸ 3ον διεθνὲς βραβεῖο (πρώτη διάκριση σὲ ἑλληνικό χορευτικὸ στὸ ἔξωτερικό).

Αὐγούστος: Ὁ «Πυρσός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα καὶ συμμετέχει σὲ τέσσαρα (4) χορευτικὰ Φεστιβάλ πού πραγματοποιοῦνται: στὸ Βέλγιο, Γερμανία καὶ Ἰταλία.

Σεπτέμβριος: Τὰ χορευτικὰ συγκροτήματα «Γενίτσαροι καὶ Μπούλες» καὶ «Λύκειο Ἑλληνίδων Ναούσης» συμμετέχουν στὸ Φεστιβάλ Β(Ι)-SRA πού πραγματοποιεῖται στὴ Δαμασκὸ Συρίας.

Νοέμβριος: Ὁ «Πυρσός» ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἑλλάδα στὸ Β.Τ.Φ. διεθνή Τουριστικὴ ἔκθεση καὶ δίδει παραστάσεις στίς Βρυξέλλες τὴν Ἀμβέρσα καὶ τὴν Γάνδη (Βέλγιο).

Βάσω Βαλσαμίδου — ΑΕΣ Πυρσός
Τάκης Μπαίτσης — Γενίτσαροι καὶ
Μπούλες
Τασούλα Μόζα — Α.Ε.Ν.

*****

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΕΙ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-Ι-ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΟ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Καραμπατάκη 1 (Γραφεία ΤΟΝ τηλ. 28.150) κάθε Τρίτη Πέμπτη Παρασκευή 6 — 9 απόγευμα

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ

*Έκδοση συλλόγου «Μπούλες —Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ

Καραμπατάκη 1 (Γραφεία ΤΟΝ τηλ. 28.150) κά θε Τρίτη Πέμπτη Παρασκευή 6 — 9 απόγευμα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

*****

Έκατό περίπου χρόνια και μερικά έκατομμύρια μπουκάλια

πρίν

*μέ τις πρώτες σταγόνες κρασιού από
κλήματα της Νάουσας, γεννιόταν η ποιότητα ΜΠΟΥΤΑΡΗ.*

Μαζί της γεννιόταν και η παράδοση ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

*Η αυστηρή προσήλωση στην παραγωγή, παλαίωση και εμφιάλωση καλού κρασιού.
ΜΠΟΥΤΑΡΗ πρίν έκατό χρόνια. Σήμερα. Ύστερα από έκατό χρόνια.*

Πάντα καλό. Κρασί ή ούζο ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

μπουταρη

ΟΥΖΟ - ΚΡΑΣΙ ΑΠΟ ΤΟ 1879

Δ

Βέροιας